

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**PARTNER İLİŞKİLERİNDEKİ İLİŞKİ BAĞIMLILIĞININ
EBEVEYN BAĞLANMA STİLLERİ VE
MADDE KULLANIMI İLE İLİŞKİSİ
MADDE BAĞIMLILIĞI ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Demet HAVAÇELİĞİ

DANIŞMANI

Doç. Dr. Zeki YÜNCÜ

İZMİR

2013

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PARTNER İLİŞKİLERİNDEKİ İLİŞKİ BAĞIMLILIĞININ
EBEVEYN BAĞLANMA STİLLERİ VE
MADDE KULLANIMI İLE İLİŞKİSİ
MADDE BAĞIMLILIĞI ANABİLİM DALI

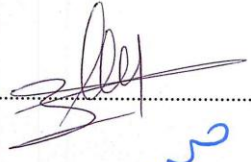
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Demet HAVAÇELİĞİ

DANIŞMANI
Doç. Dr. Zeki YÜNCÜ

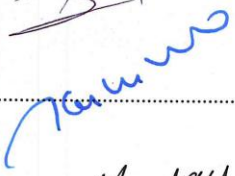
İZMİR
2013

DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ

Başkan : Doç. Dr. Zeki YÜNCÜ
(Danışman)

Üye Prof.Dr. Hakan COŞKUNOL

Üye : Doç. Dr. A. Ender ALTINTOPRAK

Yüksek Lisans Tezinin kabul edildiği tarih: 31/07/2013

ÖNSÖZ

“Ben, sensiz yaşayamam”, “sen, benim ilacımsın” diye hayatımızın merkezi haline getirdiğimiz ilişkilerimiz, mutsuz olduğumuzda hayatımızın her alanını alt üst eden, bizi hasta eden, acı çekmemize rağmen sonlandıramadığımız ilişkilerimiz, sürekli olarak aynı döngünün etrafında döndüğümüz, bağımlı değilim derken bağımlılığın içinde kaybolduğumuz, aslında yaşamımızın en önemli ögesi olan ilişkilerimiz ilk kez “bağımlılık” bakış açısıyla değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, “nasıl ilişkiler yaşıyoruz, ilişkilerimizde neden bağımlı oluyoruz?” sorusuna cevap bulma fikriyle başlamış olup ilişkilerde bağımlılığın kökeni olan anne baba ilişkilerinin araştırılmasını da kapsamaktadır. Türkiye’de ilk kez bilimsel olarak partner ilişkileri açısından değerlendirilen araştırmada, sağlıklı ilişkiler yaşayan genç popülasyonun ilişki tarzlarını anlamak için üniversite örnekleme yer verilmiştir. Amaç, ilişki bağımlılığı tanısı koymak değil, ilişki bağımlılığının, bağlanma stilleri, algılanan anne ve baba bağlanma düzeyleri (ilgi ve koruma), benlik saygısı ve madde kullanımı ile ilişkisini çok yönlü araştırmak ve kavramı bilimsel bir temele oturtabilmektir.

Araştırmanın ilişki bağımlılığı ile ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutması, eksikliği duyulan standart kriterlerin oluşturulması ve ilişki bağımlılığı ölçeğinin geliştirilmesi için katkı sağlamasını diliyorum.

Beni destekleyen ve araştırmamın gerçekleşmesinin her aşamasında maddi ve manevi büyük katkıları bulunan Danışmanım Doç. Dr. Zeki YÜNCÜ’ye, yöntemin oluşturulması ve bulgularımın değerlendirilmesinde yol gösteren Yrd. Doç. Dr.

Timur KÖSE'ye, ilişki bağımlılığı kriterlerinin orjinaline uygun olarak çevrilmesinde Doç. Dr. Nevin YILDIRIM KOYUNCU'ya, süreç boyunca bilgi, görüş ve manevi desteğini aldığım Uzm. Psikolog Umut YILDIZ'a, tezle ilgili değerli geri bildirimlerini paylaşan Değerli Hocam Prof. Dr. Hakan COŞKUNOL ve Doç. Dr. A. Ender ALTINTOPRAK'a ve uygulama yapmamı sağlayan Ege Üniversitesi personeli ile öğrencilerine, son olarak da en değerli varlıklarım aileme teşekkür ederim.

İzmir, 2013

Demet HAVAÇELİĞİ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
EKLER LİSTESİ	IX

I. BÖLÜM

GİRİŞ VE GENEL BİLGİLER

I.1. Giriş	1
I.1.1.Araştırmanın Konusu (Problem)	3
I.1.1.1.Alt Problemler	3
I. 1.2. Araştırmanın Amacı	3
I. 1.3. Hipotezler	3
I. 1.4. Sayıtlılar	4
I. 1.5. Araştırmanın Önemi	4
I. 1.6. Sınırlılıklar ve Karşılaşılan Güçlükler	4
I. 1.7. Tanımlar	5

I.2. GENEL BİLGİLER

I.2.1.PARTNER İLİŞKİLERİNDE SEVGİ	6
I.2.1.1. Sevgi/Aşk (Love) Nedir?	7
I.2.1.2. Sağlıksız Sevgi Nedir?	9
I.2.2.İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI	11
I.2.2.1. İlişki Bağımlılığına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar	11
I.2.2.2 İlişki Bağımlılığının Etiyolojisi	20
I.2.2.2.1. Nörobiyolojik Etkenler	20
I.2.2.2.2 Psikodinamik Etkenler	21
I.2.3. İlişki Bağımlılığı Kavramıyla İlişkili Diğer Kavramlar	24
II.2.3.1. Patolojik Aşk	24
II. 2.3.2. Eş-bağımlılık (Co-dependency)	26

II. 2.3.3. Bağımlı Kişilik Bozukluğu	30
I.2.3.BAĞLANMA KURAMI	34
I.2.3.1. İçsel Çalışan Modeller	36
I.2.3.2. Bağlanma Stilleri	37
I.2.3.2.1. Üçlü Bağlanma Stili	38
I.2.3.2.2. Dörtlü Bağlanma Stili	40
I.2.3.2.2.1. Güvenli bağlanma	41
I.2.3.2.2.2. Saplantılı bağlanma	41
I.2.3.2.2.3. Kayıtsız (kaçınan) bağlanma	42
I.2.3.2.2.3. Korkulu (kaçınan) bağlanma	42
I.2.4.NESNE İLİŞKİLERİ KURAMI	44
I.2.4.1. Özdeşim Kavramı	46
I.2.5.BENLİK SAYGISI	48
I.2.5.1.Benlik Kavramı	48
I.2.5.2.Benlik Saygısı	50
I.2.5.2.1.Duygusal İlişkilerde Benlik Saygısı	52
I.2.6.MADDE BAĞIMLILIĞI	53
I.2.6.1.Madde Bağımlılığı ve Aile Faktörü	56

II. BÖLÜM

YÖNTEM

II.1. Araştırmanın Tipi	58
II.2. Kullanılan Yöntem	58
II.3. Araştırmanın Yeri ve Zamanı	58
II.4. Araştırmanın Evreni	58
II.5. Araştırmanın Örneklemi	58
II.6. Verileri Toplama Yöntemi ve Süresi	61
II.7. Çalışmaya Dahil Olma ve Olmama Kriterleri	62
II.8. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler	62
II.9. Veri Toplama Araçları	63
II.9.1.Anket Formu	63
II.9.2.İlişki Bağımlılığı Kriterleri	63

II.9.3. İlişki Bağımlılığı Belirtileri Soru Formu	63
II.9.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	64
II.9.5. Anne Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)	65
II.9.6. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)	66
II.9.7. Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT)	66
II.9.8. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AKBTT)	67
II.10. Verilerin Analizi ve Değerlendirme Teknikleri	68
II.11. Süre ve Olanaklar	68
II.12. Etik Açıklamalar	68

III.BÖLÜM BULGULAR

III.1. Sosyodemografik özellikler	69
III.2. İlişki Özelliklerine İlişkin Bulgular	72
III.3. İlişki Bağımlılığına İlişkin Bulgular	74
III.4. Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular	79
III.5. Anne Baba Bağlanma Ölçeğine (ABBÖ) İlişkin Bulgular	81
III.6. İlişki Bağımlılığı ile YİYE, ABBÖ Ölçekleri Arasındaki İlişki	82
III.7. Benlik Saygısına İlişkin Bulgular	85
III.8. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımına İlişkin Bulgular	86
III.8.1. Sigara Kullanım Özellikleri	86
III.8.2. Alkol Kullanım Özellikleri	88
III.8.3. Madde Kullanım Özellikleri	89
III.8.4. Partnerdeki Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özellikleri	91
III.8.5. Ailelerdeki Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özellikleri	92
III.8.6. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımının YİYE, ABBÖ ve Benlik Saygısı ile İlişkisi	94

IV. BÖLÜM TARTIŞMA

IV. Tartışma	98
--------------	----

V. BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

V.1. Sonuç	118
V.2.Öneriler	123

VI. BÖLÜM

ÖZET	124
ABSTRACT	125

VII. BÖLÜM

KAYNAKÇA	126
EKLER	137
ÖZGEÇMİŞ	153

KISALTMALAR

YİYE:	Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri
ABBÖ:	Anne Baba Bağlanma Ölçeği
AKBTT:	Alkol Kullanım Bozuklukları Tarama Testi
FNBT:	Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi
RBSÖ:	Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği
DSM:	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Mental Bozuklukların Tanımsal ve Sayısal El Kitabı)
DSÖ:	Dünya Sağlık Örgütü
VTA:	Ventral Tegmental Area

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyodemografik Özellikler	70
Tablo 2. Ailelerine İlişkin Demografik Bilgiler	72
Tablo 3. Cinsiyete Göre İlişki Özellikleri	74
Tablo 4. Cinsiyete Göre İlişki Bağımlılığı Toplam Puanları	75
Tablo 5. Cinsiyete Göre İlişki Bağımlılığı Kriterlerinin Değerlendirilme Yüzdeleri	76
Tablo 6. İlişki Bağımlılığı ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişki	77
Tablo 7. İlişki Bağımlılığı ile Aile İlişkileri Arasındaki İlişki	78
Tablo 8. Cinsiyete Göre Bağlanma Stilleri	80
Tablo 9. Bağlanma Stillerine göre İlişki Bağımlılığı Puan Ortalaması	80
Tablo 10. Cinsiyete Göre ABBÖ Puanları Arasındaki İlişki	81
Tablo 11. Cinsiyete Göre ABBÖ Sonuçları (kategori)	82
Tablo 12. İlişki Bağımlılığı Toplam Puanlarının Bağlanma Stilleri ile İlişkisi	83
Tablo 13. Anne Baba Bağlanma Düzeylerinin İlişki Bağımlılığı ve YİYE puan ortalamaları	84
Tablo 14. İlişki Bağımlılığı, YİYE, ABBÖ Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar	85
Tablo 15. Benlik Saygısı ile İlişki Bağımlılığı, YİYE ve ABBÖ ölçekleri arasındaki ilişki	86
Tablo 16. Cinsiyete Göre Sigara Kullanım Özellikleri	87
Tablo 17. Cinsiyete Göre Alkol Kullanım Özellikleri	88
Tablo 18. Cinsiyete Göre Madde Deneme Yaygınlığı	89
Tablo 19. Madde Deneme Yaşları	90
Tablo 20. Son 1 Yıllık Madde Kullanım Sıklığı	90
Tablo 21. İlişkisi Olanların Partnerlerinde Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı	91
Tablo 22. Ailelerde Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı ve İlişki Bağımlılığı ile İlişkisi	93
Tablo 23. Sigara, alkol ve madde deneyimi ile ailelerdeki sigara, alkol, madde kullanımı	94
Tablo 24. Madde Kullanımının Bağlanma Stilleri İle İlişkisi	95
Tablo 25. Madde Kullanımının YİYE , ABBÖ ve Benlik Saygısı ile İlişkisi	96
Tablo 26. Sigara ve Alkol Kullanım Bozukluklarının YİYE , ABBÖ ve Benlik Saygısı ile ilişkisi	96
Tablo 27. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımının Aile İçi Şiddet ile İlişkisi	97

EKLER LİSTESİ

EK 1. Anket Formu

EK 2. İlişki Bağımlılığı Kriterleri

EK 3. İlişki Bağımlılığı Belirtileri Soru Formu

EK 4.Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE I)

EK 5.Ana-Baba Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)

EK 6. Rosenberg Benlik Saygısı Envanteri

EK 7.Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi

EK 8.Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AKBTT)

EK 9.Etik Kurul Kararı

EK 10.Resmi İzin Yazısı

BÖLÜM I

I.1.GİRİŞ

Partnerle kurulan ilişki, yakın ilişkiler arasında en özel ve en çok anlam içerendir. Hendrick ve Hendrick'e göre, duygusal ilişkiler insanların yaşamlarını en fazla mutlu kılan durumdur. Sağlıksız olan duygusal ilişkiler ise insanları mutsuz eder ve yaşamı olumsuz etkiler.

Sağlıksız ilişkilerin peşinden sürüklenip gitmek, acı veren ilişkileri sonlandıramamak, partnerin yokluğunda acı çekip takıntılı bir şekilde ona ihtiyaç duymak, ilişkiyi hayatının merkezi haline getirmek gibi özellikleri yansıtan ilişki bağımlılığında, bağımlı olunan maddenin yerini kişi alır. Bağımlı olunan nesnenin (kişi, madde) tüketilen ya da deneyimlenen miktarından çok kişinin hayatını nasıl etkilediği ve ona yüklediği anlam önemlidir. İnsanlar maddelere bağımlı olabildiği gibi insanlara da bağımlı olabilmektedir (Peele, 1975; Sussman, 2010; Reynaud ve ark, 2010).

Peele'ye göre bağımlılığa neden olan faktör, çoğunlukla kullanılan maddeden değil, bağımlılığın kendi özelliğinden kaynaklanmaktadır. Aşk/sevgi ilişkilerinde bu faktör belirli bir insanla birleşme ve bu birliği koruma ihtiyacı şeklindedir. Fakat bu durum, sağlıksız bir biçimde ise bağımlılık değil, bağımlılık kapsamında ele alınır. Peele, bağımlı bir ilişkiyi, madde bağımlılığı gibi, "kişinin hayatla bağlantısını kesen tek taraflı kahredici bir ilişki" olarak tanımlamıştır. Ona göre bağımlı insanlara acı veren durum, vücutlarından ya da varlıklarından bir parça kaybediyormuş gibi hissetmektir (Peele ve Brodsky, 1974) .

Griffin-Shelley (1993), aşk bağımlılığını uyarıcı (kokain, amfetamin vb.) tipteki maddelerin bağımlılık sendromuna benzeterek bağımlılığın psikolojik yönünün fizyolojik yönünden daha öncelikli olduğunu vurgulamıştır.

İlişki bağımlılığı kavramının tanımlanmasında farklı yaklaşımlar söz konusudur. Kimi kuramcılar aşk, sevgi bağımlılığını ilişki bağımlılığı olarak tanımlamış, kimileri ise aşk, sevgi ve ilişki bağımlılığı ayrımı yapmıştır (Schaef, 1989 & Griffin-Shelley, 1994 & Schaffer, 2011). Ülkemizde ise ilişki bağımlılığı, sevgi ve aşk bağımlılığı olarak nitelendirilmiştir, “love” kelimesinin dilimize sevgi ve aşk olarak çevrilmesinden ötürü de kavram bir bütün olarak ele alınmıştır.

Üniversite yılları, genç yetişkinliğe geçişin yaşandığı, ciddi bilişsel, sosyal ve duygusal değişimlerin meydana geldiği bir dönemdir ve bu döneme özgü yaşanan romantik ilişkiler bireyin gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Romantik ilişkilere yönelik duygu ve düşüncelerin biçimlenmesinde çocukluk yaşantısında anne ve baba ile kurulan ilişki biçimi etkili olmaktadır.

Halpern’e göre bağımlılığın başlangıç noktası bebeklikteki **“ilgi açlığı”**na dayanmaktadır. Anne ve bebek arasında bebeğin ihtiyaçlarına yönelik olarak kurulan bağın zedelenmesi, bebeğin yeterince desteklenmemesi kişinin içinde duyduğu eksiklik, sevgi ve ilgi açlığı yaşama, güvende olma, mutlu olma yetisi gibi şeyleri kazanma umudu insanlara bağımlı olmayı getirebilir (Halpern, 2001).

Çocukluk döneminde anne-baba ile kurulan sağlıklı ya da sağlıklı ilişkiler ileriki yıllarda partner ile kurulan ilişkinin temelini oluşturmasının yanısıra benlik saygısı ve madde kullanımı üzerinde de rol oynamaktadır.

I.1.1.Araştırmanın Konusu (Problem)

Bu araştırmada ilişki bağımlılığı kavramına bağlanma stilleri, anne baba bağlanma düzeyleri, madde kullanımı ile ilişkisi çerçevesinde yer verilmiştir.

I.1.1.1.Alt problemler

Üniversite öğrencilerinde romantik ilişki özellikleri ve bu özelliklerin ilişki bağımlılığı ile ilişkisine, ilişki bağımlılığının benlik saygısı ile ilişkisine, aileden ve partnerden görülen şiddet ile ilişkisine de yer verilmiştir. Madde kullanımı yaygınlık oranlarına, ailede ve partnerdeki madde kullanımına ilişkin bilgiye de ulaşılmıştır.

I.1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, öncelikli olarak üniversite öğrencilerinde partner ilişkilerinin, sağlıklı bir bağlanma şekli olan ilişki(aşk) bağımlılığı kapsamında değerlendirilmesidir. İlişki bağımlılığın, bağlanma stilleri, anne-baba ilgi ve koruma boyutu, benlik saygısı, madde kullanımı ve madde kullanım bozuklukları ile ilişkisinin incelenmesidir.

I.1.3. Hipotezler (Denenceler)

1. Partner ilişkilerinde ilişki(aşk) bağımlılığı ile kaygılı/kararsız bağlanma stili arasında ilişki vardır. İlişkilerde bağımlılık arttıkça kaygılı/kararsız bağlanma stili artar.
2. Partner ilişkilerinde ilişki bağımlılığı ile saplantılı bağlanma stili arasında ilişki vardır. İlişkilerde bağımlılık arttıkça saplantılı bağlanma stili artar.
3. Kaçınan bağlananlarda ilişki bağımlılığı puanları düşüktür.
4. Kadınlar erkeklere göre daha saplantılı ve korkulu bağlanmaktadır.
5. Kadınlarda ilişki bağımlılığı erkeklere göre daha yaygındır.

6. Ebeveyn ilgisi arttıkça ilişki bağımlılığı azalmaktadır.
7. Ebeveyn koruması arttıkça ilişki bağımlılığı azalmaktadır.
8. Sigara bağımlılığı olan kişilerde ilişki bağımlılığı artmaktadır.
9. Alkol bağımlılığı olan kişilerde ilişki bağımlılığı artmaktadır.
10. Madde kullanımı olan kişilerde ilişki bağımlılığı artmaktadır.
11. Partnerinde alkol kullanımı olan kişilerde ilişki bağımlılığı artmaktadır.
12. Partnerinde madde kullanımı olan kişilerde ilişki bağımlılığı artmaktadır.
13. Benlik saygısı arttıkça ilişki bağımlılığı azalır.

I.1.4. Sayıtlar(Varsayımlar)

Cinsiyet oranının eşit olmaması araştırmanın sonuçlarını etkileyebilir.

I.1.5.Araştırmanın Önemi

İlişki bağımlılığı kavramı bilimsel bir temele oturtularak bu alanda yapılacak çalışmalara ışık tutacağı beklenilmektedir. Kavrama ilişkin çok sayıda bağımsız değişkenin olması açısından kapsamlı bir çalışmadır. İlişki bağımlılığı ile ilgili bir ölçek olmadığı için kriterlerin büyük bir popülasyonda kullanılması ileride yapılacak güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları için temel oluşturmaktadır.

Araştırmaya fen, sağlık ve sosyal bilimleri kapsayan tüm fakültelerde okuyan belli sayıda öğrencinin katılması temsil gücünü arttırmaktadır.

I.1.6. Sınırlılıklar ve Karşılaşılan Güçlükler

İlişki bağımlılığı kriterlerin ilk defa denenmesi ve kesme puanının olmaması araştırmanın sınırlılıklarındandır, bu nedenle bağımlı olan ya da olmayan şeklinde kesin ayırım yapılamamaktadır.

Alan çalışması olması ilişki bağımlılığının tanı konulmasını engellemektedir. Bu nedenle de çalışma kapsamında tanı koyma yoluna gidilmemiştir.

Uygulama kapsamında her sınıfa ve fakülteye ulaşmak araştırmacı açısından zorlu bir süreç yaratmıştır. Bazı bölümlerin uygulamaya izin vermemesi karşılaşılan güçlüklerdendir. Eğitim-öğretim döneminin sonunda (Aralık 2012) uygulamanın gerçekleştirilmesi, öğrencilere ulaşmada sıkıntı yaratmış ve araştırmanın süresi uzamıştır. Bu dönemde erkek öğrencilerin okula daha az devam ettikleri gözlenmiştir.

Mühendislik Fakültesi'nin bazı bölümlerinin Elektrik-Elektronik, Makine Mühendisliği vb. araştırmaya izin vermemesinden ötürü erkek öğrenci popülasyonuna ulaşmak zorlaşmış ve cinsiyet arasındaki denge sağlanamamıştır.

I.1.7.Tanımlar

Entoksikasyon (Zehirlenme): Kullanılan maddenin etkisini göstermesidir. Uygunsuz davranış ya da psikolojik değişiklikler ortaya çıkar.

Tolerans : Kullanılan madde miktarının giderek artmasıdır. Her zaman kullanılan miktar istenen etkiyi yaratmamakta ve kişi kullandığı madde miktarını aynı etkiyi sağlayabilmek için arttırma gereksinimi duymaktadır.

Yoksunluk : Uzun süre madde kullanımı sonrasında, madde kullanımı bırakıldığı zaman ortaya çıkan fiziksel ve ruhsal sorunlardır.

1.2.GENEL BİLGİLER

1.2.1. PARTNER İLİŞKİLERİNDE SEVGİ

Hendrick ve Hendrick, insanlara yaşamlarını duygusal ilişkilerden daha fazla mutlu kılan nedenleri sorgulamışlar. Ancak hiçbir nedenin duygusal ilişkiden daha önemli olmadığını saptamışlardır (Hendrick ve Hendrick , 2002).

Bir ilişkinin romantik ilişki olarak nitelendirilmesi için en temel kriter, tarafların karşılıklı olarak birbirlerinin çıkarlarını koruması ve onu mutlu etme isteğidir (Erden-İmamoğlu, 2009). Prager'a (1997) göre romantik ilişkileri destekleyen üç etmen sevgi, güven ve bağlılıktır. Yakınlık etkileşimi ile bireylerin birbirlerine karşı olumlu duygular beslemesinin yanı sıra birbirlerini de sevmeleri gerekir. Güven, yakın ilişki içerisindeki bireylerin birbirleri için neyin istenen olduğunu bilmesi için önemlidir. Bağlılık, birlikte zaman geçirmeyi ve birlikte aktivitelerde bulunmayı ifade eder (Prager, 1995).

Romantik ilişkilerin oluşmasında anne ve baba ile kurulan ilişkiler de etkili olmaktadır. Freud (1979), anne ile çocuk arasındaki ilişkiye vurgu yaparak bu ilişkinin yaşam boyunca oluşan en güçlü sevgi ilişkisi olduğunu ve sonraki tüm sevgi ilişkilerinin de prototipi olduğunu ileri sürmüştür (Eryavuz, 2006). Bağlanma Kuramcıları, ilişkinin bir bağlanma süreci olduğunu ve bireylerin bağlanma biçimlerinin tercih ettikleri ilişki/sevgi türünü de oluşturduğunu ifade etmiştir (Hazan & Shaver, 1987). Hendrix (1990) çocukların erken yaşta en çok etkilendikleri insanlarla ilgili zihinlerinde bir imge bulunduğunu ve ileride bu imgeye uyacak kişiden romantik olarak etkilenildiğini belirtir. Bu imge, her iki ebeveynin de belli özelliklerinden izler taşımaktadır. (Eryavuz, 2006).

I.2.1.1. Sevgi/Aşk (Love) Nedir?

Froom'a (1956) göre sevgi, ilgi, saygı, sorumluluk ve bilgi gerektiren bir zenginlik ifadesidir; büyüme ve ilişki kurulan kişinin mutluluğu için uğraşma, kişinin kendi sevme kapasitesidir (Schaeffer, 2011). Fromm, üretici sevgi tanımında, sağlıklı ve gerçek sevgiyi ifade etmektedir. “Eğer seviyorsam, öteki insanın gelişmesi ve mutluluğuyla ilgilenirim. Sorumluyum, onun belirttiği ve belirtmediği ihtiyaçlarına karşılık veririm. Saygı duyarım, onu kendi korku ve isteklerime kapılmadan görürüm” (Krich, 2002). Bireda da, kişinin kendisine vurgu yaparak sağlıklı bir ilişkide karşıdaki kişiye duyulan sevginin temelinde kişinin kendine duyduğu sevginin yattığını ifade eder. Eşlerden her birinin kendine saygı duyma, güvenme, değerli olduğunu ve sevimliyi hak ettiğini bilmesi, her iki kişinin de sağlıklı bir ilişki geliştirmek için gerekli niteliklere sahip olduğunun ifadesidir (Bireda, 1990).

Freud (1968), sevgiyi “cinsel içgüdünün yansıması ve yüceltilmesi” olarak ele almaktadır. Freud'a göre yaşam içgüdü (Eros), ölüm içgüdü (Thanatos) ve libidinal enerji, insan sevgisinin kaynağıdır. Eros içgüdüünün başat olduğu ruhsal durumlarda, cinsellik egemen olmaya başlamakta ve aşk, sevgi, cinsel doyum, temas gereksinimleri ortaya çıkmaktadır (Özen, Gülaçtı, 2010).

Kernberg'e göre “sevgi, aşk nesnesine karşı ilgi duyma kapasitesinin bir ifadesidir, saldırganlık karşısında oluşturulan tepkilerin yüceltici (telafi edici) bir sonucudur. Sevgi, libidinal, saldırgan benlik ve nesne temsilleriyle çift değerlilik hoşgörüsünün bütünleşmesini yansıtır” (Kernberg, 2011). Aşkı, varoluşsal boyutta benlik sınırlarının terk edilmesi olarak ifadelendiren Kernberg (1995), aşkı, ben ve nesne tasarımlarının kaynaşmasıyla oluşan duyarlılık, karşıdaki kişiyle özdeşim,

karşıdaki insanı ölküleştirme, tutkulu bir özellik taşıyan cinsel-nesne ilişkisi ve süperegö yatırımılarından oluşan karmaşık bir duygusal yapı olarak da açıklamaktadır (Atak ve Taştan, 2012) .

Balint (1948), gerçek bir aşk ilişkisinin idealleştirme, sevgi ve özel bir özdeşlik kurma biçimi gerektirdiği ileri sürmüştü; buna genital özdeşleşme adını vermiştir. Sevgi ve şefkatin pregenital aşamadan kaynaklandığını düşünerek, uzun süreli, kalıcı saygı ve sevgi talebinin bizi bebeklikteki döneme çekilmeye ya da hiçbir zaman kopmamaya zorladığını belirtir. Bergmann’a (1971) göre, “sevme kapasitesi normal olarak gelişen bir simbiyotik deneyimi, ayrılma ve bireyselleşme aşamasını gerektirir. Bergman (1987), aşk ilişkilerinde kayıp ödipal nesne arayışına, yeni nesneyle ilişkide ödipal travmayı telafi isteğine ve ödipal özlemin altındaki simbiyotik kaynaşmanın kopyası olacak bir kaynaşma arayışına işaret eder” (Kernberg, 2011).

Sternberg ve Grajek (1984), sevgiyi oluşturan faktörleri, “bir başkasını yakından tanıma, kişisel düşünce ve duyguları içtenlikle paylaşma, duygusal destek alma ve ona destek olma, ilişki ilerledikçe kişisel açıdan gelişme ve sevilen kişinin gelişimine katkıda bulunma, gereksinim duyma ve gereksinim duyulan kişi olma, şefkat görme ve şefkat gösterme” olarak ifade etmiştir (Schaeffer, 2011).

Curtis (1983) olgunlaşmış aşk ilişkilerinin dört elementi olarak “ihtiyaç duyma, verme, sevgi ve eşlik etme” yi ifade etmiştir (Curtis, 1983; Acevedo & Aron, 2009). Schaeffer da sağlıklı sevgiyi, değer verme, güven, kabullenme, karşılıksız verme, haz ve incinebilirlik kavramlarıyla ilişkilendirmiştir (Schaeffer, 2011).

I.2.1.2. Sağlıksız Sevgi Nedir?

Horney, sevme ve sevme yeteneksizliğini birbirinden ayırmış, sağlıklı sevgide sevme duygusunun önce geldiğini, hastalık derecesinde sevgide ise ilk duygunun güvenlik ihtiyacı olduğunu ve kişinin anksiyetesini bastırmak, güven arayışını tatmin etmek gibi farkında olmadığı bir takım itkileri sevgi maskesiyle örterek hareket ettiğini belirtir. Sevme yeteneksizliğine sahip kişilerin, kendi istekleri yerine getirilmediğinde verdiği aşırı tepkiden ve karşısındaki kişinin özelliklerini, sınırlarını, ihtiyaçlarını, isteklerini önemsememek davranışından ayırd edilebileceğini ifade eder (Krich, 2002) .

Fromm, insanın yalnızlık duygusundan kaçınmak için ömür boyu bir diğeriyle “ilintili” olmak durumunda olduğunu ve bunun sevgiyi de kapsayan birçok biçimi olduğunu ifade eder. Fromm’a göre ;

“İnsan ya başka bir gruba, insana ya da Tanrı’ya tabi olarak dünya ile bir olmaya çalışır. Ayrılığı yenmenin öteki yolu da başkalarını kendine tabi kılarak dünya üzerinde güce sahip olup, dünya ile birleşmek, özdeşleşmektir. Söz konusu her iki insan da bütünlük ve özgürlüklerini yitirmişlerdir; birbirleriyle, birbirinden yararlanarak yaşar ve yakınlık özlemini tatmin eder. Ama bunlar özgürlük ve bağımsızlığa ihtiyaç gösteren iç kuvvet ve kendine güvenden yoksundurlar. ... Bunlardan birisi tarafından yönetilen bir insan, aslında başkalarına bağımlı olur; kendi bireysel varlığını geliştirecek yerde, boyun eğdiği ya da hükmettiği kimselere bağlanır.” (Krich, 2002)

Curtis’a göre, olgunlaşmamış ilişkiler, obsesyonlar (partnerin sadakatsizliğine yönelik düşüncelerden ötürü partnere yapışma), ilişki her an bitecekmiş gibi belirsizlik yaşama ve anksiyeteyi içerir (Acevedo & Aron, 2009). Olgunlaşmamış ilişkiler, “aşkın gözü kördür ve bir kişinin kontrolündedir” şeklinde bir algıyı da desteklemektedir (Sussman, 2010) .

1.2.2. İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI

1.2.2.1. İlişki Bağımlılığına İlişkin Kuramsal Yaklaşımlar

İlişki (aşk/sevgi) bağımlılığı kavramına ilk kez 1975 yılında Stanton Peele ve Adrien Brodsky tarafından akademik literatürde yer verilmiştir. “Love addiction” kavramının, yani hastalığın tıbbi bir model olarak kullanımı, onu o yıllarda daha da popüler hale getirmiş, Peele ve Brodsky’nin “Love and Addiction” kitabının yayınlanmasından bir yıl sonra da Adsız Seks ve Aşk Bağımlıları Grubu (Sex and Love Addicts Anonymous-SLAA) 12 basamak programı başlamıştır.

Peele, bağımlı bir ilişkiyi, madde bağımlılığı gibi, “kişinin hayatla bağlantısını kesen tek taraflı kahredici bir ilişki” olarak tanımlamıştır (Peele & Brodsky, 1974). Peele’ye göre, “aşk, bağımlılık için ideal bir araçtır. Çünkü bir insanın sadece bilincini ister. Eğer bağımlılığa hizmet edecekse, bir şeyler güven verici ve tüketici olmalıdır, bu anlamda bir aşk ilişkisi, görev için mükemmel bir şekilde uygundur” (Peele & Brodsky, 1975). Fisher’e (1992) göre de, “aşk bağımlısı bir kişi, aynı zamanda doyum hissi ortaya çıkarır. Birden fazla nörokimyasalın bir araya gelmesiyle ortaya çıkacak faydayı elde etmenin en etkili yollarından biri, acıya engel olacak, fantezileri yaşamaya olanak tanıyacak ve tam anlamıyla yaşamı hissettirecek bir aşk ilişkisi içerisine girmektir” (Schaeffer, 2011) .

Peele ve Brodsky (1975), ilişki bağımlılığını, aşırı müdahale ve öz-yoksunluğun partnerleri bir arada tuttuğu aşırı bağımlılık olarak karakterize edilen bir aşkı obsesif arayış olarak da ifade eder (Feeney & Noller, 1990).

Madde bağımlılığı ile ilişki bağımlılığının benzerliğine dikkat çeken Peele’ye göre, bağımlı bir kişi için ilişki, hayatındaki en önemli şey haline gelir ve kişi diğer

tüm ilgi alanları ve aktivitelerini ilişkisinden ötürü bırakır. Bağımlı bir ilişki, beklenmedik bir şekilde, kötü sonuçlarla bittiğinde eroin yoksunluğu gibi bir etki yaratır (Peele & Brodsky, 1974).

İlişki bağımlılığını tatmin edilmeyen, kaotik ilişkiler olarak tanımlayan Norwood (1985), bağımlıları, terkedilmekten korkan, ilişkilerini sürdürmek için partnerini değiştirmeye ve kontrol etmeye çalışan, karşısındakine kendinden daha çok odaklanan, ilişkilerinde başarısızlık, suçluluk, pişmanlık duyguları olan kişiler olarak ifade etmiştir. Peele gibi Norwood da, bağımlı kişilerin, ilişkilerinde yolunda gitmeyen bir şey olduğunda partneri konusunda obsesif hale gelebileceğini ve yoksunluk sendromları yaşayabileceğini belirtmiştir (Norwood, 1985). Tallis’e göre, aşk bağımlıları, kendilerini tamamlanmamış hisseder, saplantılı ve kontrol dışıdır, partnerlerine karşı craving (aşerme) yaşarlar, yoksunluk çektiklerini inkâr ederken bağımlı olmuşlardır, davranışlarının rahatsız edici olduğunu kabul etseler de bu tutumlarını devam ettirme konusunda zorunluluk hissederler (Tallis, 2005).

Schaeffer “sevgi bağımlılığını, bir kişinin güvenlik, heyecan, güç, kimlik, ait olma ve anlam açlığını doyurmak için birini araması şeklindeki davranışsal ve psikolojik bir düzensizlik” olarak tanımlamıştır. Bağımlı sevginin oluşmasında ortaya çıkan döngüyü de şu şekilde açıklamaktadır. “İlişkilerde ortaya çıkan problemler karmaşık sevgi hissinden kaynaklanan problemlerdir. Sevgi yanlış anlaşılabilir, reddedilebilir, deforme edilebilir, saptırılabilir ya da ihanet edilebilir. Tüm bu faktörler bağımlı sevgiye yol açar. Acıdan korunmak ya da var olan acıyı dindirmek için farkında olmadan kişi, duygusal ve biyolojik olarak sevgi objesine

bağımlı hale gelir. Beyinde alkol ve maddenin yarattığı etkiye denk huzur ve doyum etkisi yaratabilir” (Schaeffer, 2011).

Bireda, bağımlı ilişkide güven ve tatmin duygusunun olmadığını, kişinin, kendini değersiz, boşlukta, umutsuz, mutsuz hissetmekte ve bu durumdan karşısındaki kişiye bağlanarak kurtulmaya çalıştığını belirtmiştir. Bireda, ilişkiyi, paylaşılan ortak bir deneyim olmaktan çok bir tarafın istek ve ihtiyaçlarını karşılayan bir araç gibi değerlendirmiş ve duygusal ilişkilerde 3 tür bağımlı tepkinin varlığına dikkat çekmiştir. “1) Partnerine ya da ilişkiye yönelik aşırı tepkiler gösterme, 2) Kendini diğer kişiye ya da ilişkiye tamamen verme, 3) Partneriyle ya da ilişkiyle ilgili gerçek dışı beklentiler içinde olma” (Bireda, 1990) .

Hunter ve arkadaşları, aşk bağımlılığının “kişinin hayatındaki boşluk hissini doldurmak için partner isteme, partnerden bağlılık konusunda güvence isteme, hayatı çekilir kılmak için partnerin gerekli olduğunu hissetme, partnerin kişinin doyumunu ve memnuniyeti için tek kaynak olduğunu hissetme” gibi özelliklerini belirtmişlerdir. Bu tipte bir ilişkinin de partnerlerden biri ya da ikisi için zor ve çatışmalı olacağına yönelik beklentilerin de tahmin edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır (Hunter, Nitschke ve Hogan, 1981).

Feeney, 1990 yılında bir araştırma için, Peele (1975) ile Cowan ve Kinder’in (1985) aşk bağımlılığı kriterlerini harmanlayarak bir ölçek geliştirmiştir. Buna göre Feeney’in aşk bağımlılığı kriterleri aşağıdaki gibidir.

1. Partner yokken kendini güvenli ve hoşnut hissetmeme
2. Tüm zamanını onunla birlikte geçirme isteği
3. Partnere kendinden daha çok değer verme

4. Partnerin planlarına engel olmasına izin verme
 5. Partnerle yaşanan her anın en mutlu anlar olması
 6. Diğer aktivitelere zaman ayırmama
 7. Yalnız başına zaman geçirmeyi düşünmeme
 8. Partnerle bir türlü memnun olamama/doyum sağlayamama
 9. Partner hakkında planlar yapma, hayaller kurma
 10. İlişkiyi elde tutmayı aşk/sevgiden daha heyecanlı bulma
 11. İlgi alanlarına ve arkadaşlarına hükmetme
 12. Çift toplantılarından kaçınma
- (Noller & Feeney, 1990)

Aşk, seks ve ilişki bağımlılığı ayrımı yapan Griffin-Shelley, aşk bağımlılığının fiziksel ve psikolojik bağımlılığı kapsayan bir bağımlılık türü olduğunu; eroin, alkol ve sigara gibi maddelerin fizyolojik bağımlılığa neden olurken kokain ve amfetamin gibi maddelerin de psikolojik bağımlılığa neden olduğunu belirtmiştir. Aşk bağımlılığını da uyarıcı tipteki maddelerin bağımlılık sendromuna benzetmiş, yani bağımlılığın psikolojik yönünün fizyolojik yönünden daha öncelikli olduğunu vurgulamış, psikolojik bağımlılığın nörokimyasal temelli olabileceğini düşünmüştür (Griffin-Shelley, 1993). Psikolojik bağımlılığa örnek olarak da çoğu aşk bağımlısının aşk fantezileri olmadan uyuyamadığını, romantik düşünceler, hisler ya da davranışlarla sürekli olarak alakadar olmadan yaşayamadığını, ancak bir süreliğine yaşayabildiğini ifade etmiştir (Griffin-Shelley, 1991).

Griffin-Shelley (1991), aşk bağımlılığının 9 karakteristik özelliğinden bahseder; “etkisi altındalık (the high), tolerans, bağımlılık, craving (aşerme), yoksunluk, obsesyon, kompulsiyon, gizlilik ve kişilik değişimi” dir (Griffin-Shelley, 1993). Bu özelliklerin çoğu, diğer kuramcılar tarafından da vurgulanmıştır. Fisher, aşk bağımlılığında yukarıdaki özelliklerin yanı sıra gerçekliğin çarpıtılması, risk

alma ve kontrol kaybı gibi karakteristik özelliklerini de belirtir ve “eğer bir aşkın karşılıklı ise bağımlılığın yapıcı biçimi, reddedilen ise bağımlılığın yıkıcı biçimi” olabileceğini ifade eder (Fisher, 2010). Sussman da buna ek olarak, bağımlılığın öfori, umutsuzluk, duygusal bağımlılık ve romantik partneri idealleştirmeyi içerdiğini vurgular (Sussman, 2010).

Griffin-Shelley’nin kriterinden biri olan *etkisi altındalıkta (high)*, “çoğu aşk bağımlısı, eylem gerçekleşmeden önce fantezilere ve meşguliyetlere büyük zaman harcar. Örneğin aşk bağımlısı bir kadın, kıyafetini, saçını, parfümünü ve konuşmasını planlamak için saatlerini harcar (Griffin-Shelley, 1993).

Aşk bağımlılığı, kişinin partneriyle ilgili tatmin edici hisler ve *takıntılı düşünceler*den ötürü belirsiz davranışları da kapsar. Tatmin edici hisler ve takıntılı düşünceler, aşk objesiyle devam ettirilen birliktelik için craving gibi tanımlanabilir (Fisher, 2006; Yoder, 1990). Sussman, aşk bağımlılığının “sensiz yaşayamam, senin aşkın olmadan ben bir hiçim, sen beni tamamlıyorsun, sürekli seni düşünüyorum” gibi takıntılı düşünceleri kapsadığını da ifade eder (Sussman, 2010).

Tolerans, genellikle alkol ve madde kullanımı ile ilişkilendirilir. Aşk bağımlılarında da heyecan, uyarılma seviyeleri ve onları tahrik edici uyarıcılara tolerans geliştirme paternidir. Tolerans geliştirme sürecinde aşk bağımlısı, partnerinden daha da fazla dikkate, fedakârlığa, ödüllere, sadakat sinyallerine ihtiyaç duyabilir (Griffin-Shelley,1993) .

Bağımlı bir ilişkide yoğun aşk ve bağlılık bulunur ama gerçek anlamda sevgi ve bağlılık duygusu için kişinin partnerini özgürce seçmesi gerekir. Bağımlılıktaki

itici güç, özgür seçimi etkiler. Kişi, zamanla kendisi için kötü olan ilişkisini fark etse de ilişkisini sonlandıramaz. Bu durum, “bu ilişki benim için kötü olsa da bu insanı elde etmeli ve onunla kalmalıyım” dürtüsüdür. Romantik ilişkilerde partnere duyulan karşı konulmaz istek tıpkı maddeye duyulan istek ve *aşerme (craving)* gibidir (Halpern, 2001). Çoğu aşk bağımlısı kendi aşermelerini kokain bağımlılarının ifadesi ile kıyaslar. Genellikle kendilerini anlık olarak mahveder görünen hisleri deneyimlerler, bu noktada yoksunluklarını gidermek için hızlı davranmak zorundadırlar (Griffin-Shelley, 1993). Aşk bağımlılarının da dürtüsel davranışları bu durum ile ilişkilidir.

Bağımlı sevginin sonuçları, ilişki bittiğinde ya da ilişkinin hayatını olumsuz etkilemesi gibi algılanması durumunda çoğunlukla bağımlının *yoksunluk* semptomlarını deneyimlemesi olarak ortaya çıkar. Yoksunluk, bir kişinin deneyimlediği en yoğun seviyedir. Ayrılık durumunda, bağımlı sevgili, bağlılığın ve kaybedilen ilişkinin özlemini çeker, eroin kullanıcılarının madde olmadığında yaşadığı aşerme gibidir. Bu özlem, aşırı derecede güçsüz bırakan bir acı, obsesyon ve yıkıcı ya da kendine zarar verici davranışlar şeklinde sonuçlanabilir. Bağımlılık derecesine bağlı olarak, negatif sonuçlar şiddetten utanç, depresyon, bozulmuş duygusal gelişim, kronik boşluk, yalnızlık, yakınlık ve haz kaybı gibi duyguların artışına kadar sıralanır (Hall, 2010).

Aşk bağımlıları da aşermelerini durdurduklarında yoksunluk periyodu deneyimler. Yoksunlukları, uyku ve iştah bozukluğu, konsantrasyon güçlüğü, kaygı ya da düşük enerji seviyesi, anhedoni gibi psikolojik ya da somatik zorlukları kapsar. Bu zorluklar 2-6 hafta sürebilir. Çoğu bağımlı, gerilme, anksiyete, sinirlilik, irritabilite, üzüntü, boşluk, sıkıntı, umutsuzluk, yardım alamama ve depresyon gibi

yoğun hisler deneyimler (Griffin-Shelley, 1993). Huzursuzluk ve boşluk hissi onları dehşete düşürür. Onları saran değersizlik ve suçluluk duygularından korkarlar. Bağımlılığı tehdit edici ise, kendisini şaşkın, konsantre olabilme konusunda yetersiz, kötü, kasılmış, engellenmiş hissedebilir. Bunlara ek olarak intihar düşünceleri de söz konusu olabilir. Bağımlı kişi, “normal” hissetmek ya da depresyon, uyku zorluğu gibi yoksunluk semptomlarını ertelemek için ilaç/madde, aktivite ya da kişiye “ihtiyaç” duyar (Griffin-Shelley, 1991).

Bağımlı olunan maddenin yokluğunda duyulan his, panik ve korku hali, partnerin yokluğunda ya da partnerin ilişkiyi sonlandırma aşamasında da hissedilir. Bu korku haliyle de bağımlı kişiler ilişkiyi sonlandırmada başarılı olamaz ve ayrılığı öteler, acıdan kurtulmak için kişiye koşulsuz ulaşmaya çalışır ve bağımlılık döngüsünü yeniden başlatır. Halpern, bunu yoksunluk döneminin semptomları atlatıldıktan sonra bağımsızlık, zafer ve başarı hissini beraberinde getirdiğini, bu durumun da tıpkı madde kullanıcısının yeniden doğuş hissi gibi olduğunu ifade eder. Bağımlılığın temelinde kişilerin yaşadıkları boşluk, çaresizlik, üzüntü hissi, kişiyi, bağımlılığın tek çare olduğu inancını taşımalarından kaynaklanır. Bu inanç ile de kişi bağımlı olduğu objeyle tekrar birleşmek ister (Halpern, 2001).

Bağımlılar, (duygusal olarak uygun olmayan) kaçınan partnerler ile bağımlı ilişki kurarlar. Kaçınan partnerler ise, kompulsif bir şekilde bağımlı karşıtıdır, bağımlı partnerleri tarafından boğulmaktan/yutulmaktan korkarlar. Bağımlılar, yakınlığı imkânsız kılan dışa kapalı bireylerle duygusal olarak ilişki kurarlar. Onlar duygusal duvarlarının ardında düşük benlik saygılarını saklarlar ve eğer gerçekten bilinirse (duygusal yakınlık gösterirse), kimse sevmeyecek, kabul etmeyecek ve

değer vermeyecektir. Bağımlı ve kaçınanların ilişki biçimi, kaçınılmaz bir şekilde bağımlılık, mesafe, kaos ve sık sık kötüye kullanım gibi sağlıksız modellere işaret eder. İlişkilerdeki tatminsizliğe rağmen, bağımlılar ilişkiye dayanmaya devam ederler (Schaeffer, 2011). Çoğunda, kaçınan kaçarken ilişki bağımlısı kovalayandır. İkisi de sahte duygusal katılım gösterir (Peck, 2004).

Tennov, aşık olunca hissedilen havalara uçma duygusu, sevgiliye yönelik takıntılı düşünceler, aklından çıkaramama, karşılık alma beklentisi, belirsizlik sonucu ortaya çıkan göğüs sıkışmaları, kişiyi mükemmel olarak değerlendirme gibi durumları karasevda (limerence) olarak ifade etmiş, zamanla da bağımlı ilişkilere dönüşebilen karasevdayı önüne geçilemeyen içten gelen bir tutku ve heyecan olarak tanımlamıştır. İlişki bağımlılığının kökenini “bağlanma açlığı” kavramına dayandıran Halpern’e göre karasevda da maddenin vuruşu gibi “bağlanma açlığı”nın vuruşudur. Fakat önemli bir unsur daha vardır, bağlanma açlığının yöneltildiği insan karasevda bir ilişki içinde olmak durumunda değildir, hiçbir zaman karasevda yaşanmamış da olabilir. Aşk bitmiş fakat bağlanma ihtiyacının kontrolü altında bir ilişkiye dönüşmüş olabilir. Partner, nefret edilen, korkulan, kişiyi mutsuz eden, bunaltan da olabilir. Bağlanma açlığı uzun ömürlüdür ve güçlü, patolojik boyutta bir güdüdür. Kişinin yargı gücünü bulandırır, karar verme yetisini ve iradesini bozar. Zarar verdiğini bilmesine rağmen kişi, ilişkisini bitiremez (Halpern, 2001).

Son yıllarda ilişki bağımlılığı ile ilgili kriterler Sussman ve Reynaud tarafından DSM-IV bağımlılık tanı kriterlerinden yola çıkılarak oluşturulmuştur.

Sussman (2010)'ın DSM-IV bağımlılık tanı kriterlerine uygun olarak önerdiği aşk bağımlılığı kriterleri aşağıdaki gibidir. (kriterler, ilişkilerdeki davranışlara yönelik olarak düşünülmelidir.)

1. Arzulanan duygusal etkiyi elde etmek için davranışlarda belirgin olarak artış gösterme ihtiyacı
2. Davranış kesildiğinde (partnerin yokluğu) umutsuz, yalnız hissetme, kalp ağrısı, özlem gibi yoksunluğa benzeyen subjektif dürtülerin varlığı
3. Niyet edilenden daha uzun zaman davranışı sürdürme
4. Davranışın kesilmesi ya da kontrol edilmesine yönelik sürekli istek, boşa giden çaba
5. Davranışa başlama, sürdürme ve sonrasındaki etkilerinden kurtulma için büyük zaman harcama
6. Davranıştan ötürü sosyal, mesleki ve rekreasyonel aktivitelerin bırakılması ya da azaltılması
7. Fiziksel ve psikolojik problemlere rağmen ısrarlı bir istek duyma ve davranışın devam ettirilmesi. (örn:ilişkiden kaynaklanan depresyon ya da maddi kayıplara rağmen yeni bir ilişkinin peşine düşmek) (Sussman, 2010).

Reynaud ve arkadaşları da, DSM-IV bağımlılık tanı kriterlerinden yola çıkarak Sussman'ın kriterlerine benzer kriterler önermiş ve ek olarak bağlanma zorluklarına yer vermiştir.

“Klinik öneme sahip stres veya bozukluğa yol açan ve aşağıda belirtilenlerden en az üçünün (veya daha fazlasının) ortaya çıkmasına sebep olan, uyumsuz veya problemli yapıdaki aşk ilişkisi; (ilk 5 kriter 12 aylık sürenin herhangi bir zamanında ortaya çıkar).

1. Sevdiğiniz bir kişinin (partner, sevgili vb) yokluğunda (yoksunluk sendromu gibi) acı çekme, sıkıntı yaşama ya da bu durumdan kurtulmak için takıntılı bir şekilde ona ihtiyaç duyma.

2. İlişkiye (gerçek veya düşünsel olarak) zamanın büyük bölümünü harcama
3. İlişkinin, sosyal, mesleki ve boş zaman etkinliklerinin süresinde azalmaya ya da niteliğinde bozulmaya yol açma
4. İlişkinin yoğunluğunu azaltma veya ilişkiyi kontrol etmek için, sürekli bir istek duyma, çaba harcama; eğer çaba harcanıyorsa bu çabanın boşuna olduğunu düşünme
5. İlişkinin yarattığı sorunlara rağmen, ilişkiyi sürdürmekte ısrar etme
6. İlişkilerde aşağıdakilerden herhangi biriyle tanımlanan bağlanma zorluklarının varlığı
 - 6a. Devamlı bir bağlanma dönemi olmadan, tekrarlayan coşkulu aşk ilişkileri
 - 6b. Güvensiz bağlanma olarak tanımlanan, tekrarlayan acı veren aşk ilişkileri” (Reynaud, Karila, Blecha, Benyamina, 2010).

1.2.2.2. İlişki Bağımlılığının Etiyolojisi

1.2.2.2.1. Nörobiyolojik Etkenler

Aşk bağımlılığı, madde bağımlılığına benzeyen psikobiyojik bir süreçtir. Romantik partner, beyindeki mezolimbik dopamin salınımıyla ilişkili VTA'yı (ventral tegmental area) aktive eder. Romantik aşkı hissetmek, aşkın özlemini seçmek, sadece mezolimbik dopaminergik sistemin aktivasyonu ile değil, craving ile de ilişkilidir. Aşkın yoğun hissi ve özellikle reddedilen aşk, madde bağımlılığında gözlenen craving hislerine ayna tutabilir. Hem madde bağımlılığı hem de yoğun aşk sadece mezolimbik dopamin bağlantılı yapılarını (VTA- NA (nükleus akkumbens) yolağı) aktive etmez, frontal kortekste yer alan ödül sistemini de etkiler (Fisher, Brown, Aron, Strong, Mashek, 2010).

İlginç bir paralellikte, çoğu madde bağımlısı madde ile ilişkisini romantik bir ilişkiye sahip olmak gibi aktarır, madde bağımlılığı ile aşk bağımlılığı arasındaki çizgi belki de bu yüzden belirsizdir (Sussman, 2011).

Aşk bağımlılığı, kimi kuramcılara göre “erken dönem” ilişki nörobiyolojisine dayanmaktadır. Acevedo ve Aron, romantik aşkın sağlıklı uzun dönem ilişkilerde var olduğu, aşka yönelik takıntının, ilişkilerin başlangıcında bulunduğunu ve uzun dönem ilişkilerindeki “ilişki doyumu” ile ters ilişki içerisinde olduğunu belirtmiştir (Acevedo & Aron, 2009).

I.2.2.2.2. Psikodinamik Etkenler

Sevgi Bağımlılığı, Freud’un “tekrarlama zorlanımı (repetition compulsion)” olarak adlandırdığı durumdur. Daha önceki duygusal deneyimlerimizi tekrarlama dürtüsü ve dışarıda bu senaryomuza uygun oyuncular bulma durumunu gösterir. Tekrarlama, mutluluktan çok, acı çekme ile sonuçlanır (Schaeffer, 2011).

Schaeffer, aşk bağımlılığının, aşkı deliler gibi aramak olduğunu ve bunun tatmin edilmemiş çocukluk ihtiyaçlarını karşılamak ve çocukluk inançlarını daha da güçlendirmek için bilinçaltı bir arayıştan kaynaklanabileceğini belirtmiştir (Schaeffer, 2011).

Berne, bağımlı ilişkilerin kökenini çocuk benlik durumunda aramamız gerektiğini öne sürmektedir. Bebeklikten çocukluğa ve sonrasında ergenliğe geçerken, geçtiğimiz her bir evrede ortaya çıkan ihtiyaçlarımızın anne ve baba tarafından belirli bir biçimde karşılanması gerektiği ve bu evrede ortaya çıkabilecek

bir takım sorunların, yetişkinlikte karşılaşılan bağımlılıkla kendini gösterebileceğini ifade etmektedir (Schaffer, 2011).

İlişki bağımlıları, ilişkilerinde sevgi, şefkat ve ilgi ihtiyaçlarını tatmin ederek çocukluklarında yaşadıkları güç koşulları telafi etmeye çalışır. Yaşanan tüm heyecan ve korkular geçmiş olaylardan kaynaklanıyor olabilir. Bir bakıma, ilişki bağımlılığında heyecan uyandıran ve çekici olan duygusal olarak uygun olmayan kişiler, sevgi ve dikkat ile kurtarılmaya çalışılmaktadır (Norwood, 1988).

Bağımlılığın kaynağında **sevgi eksikliği** yatmaktadır. “Bağımlı kişilerin kurtulamadıkları içsel boşluk hissi, doğrudan doğruya ana babalarının, çocuklukları sırasında gereksindikleri şefkat, dikkat ve özeni kendilerine verememiş olmalarının bir sonucudur. İçlerinde bir güvensizlik ve “hiçbir şeye yeterince sahip değilim” hissi ve dünyanın güvenilmez ve hiçbir şey vermeyen bir yer olduğu duygusunu beraberinde getirir. Kendilerinin de değerli ve sevinebilir olduklarından emin değillerdir. İlgi, sevgi ve güven elde etmek için çabalama ve bulduklarında da kaybetmemek için kişiye bağımlı hale gelme durumları söz konusudur” (Peck, 2004).

İlişki bağımlılığının temelinde **korku**, bağımlı olunan kişinin kendisini tamamlayacağı yönünde inanç vardır. Kişi, ihtiyacını karşılamak (sevgi, ilgi, güven) için dolaylı anlamlar üretir, bu süreçte başkalarını kullanmaya ya da başkaları tarafından kullanılmaya hazırdır. Koşulsuz sevgi ister, sürekli olarak, bekler, ümit eder ve sevgi açlığının partner tarafından sürekli olarak doyurulmasını ister (Schaeffer, 2011).

Halpern, bağımlılığın başlangıç noktasını, bebekliğe götürerek *ilgi açlığı* kavramını açıklar. Anne ve bebek arasında bebeğin ihtiyaçlarına yönelik olarak kurulan bağ, kişinin hayatı boyunca kuracağı bağları etkiler. Anne ile kurulan ilk bağ ve temel ihtiyaçların karşılanması bebeği anneye bağımlı kılar. Anneye bağımlı olmak bir bebek için son derece normaldir. Anne ve bebek arasında ilk bağ bebeğin emzirilmesinde anne ile kurduğu göz teması ve dokunma hissi ile başlar. Annenin bebeğin ihtiyacına karşılık vermesi ilerde iyi ilişkiler kurmasında önemli bir etkidir. Fakat annenin sürekli olarak bebeğe zaman ayırması mümkün değildir. Tüm iyi etkenlerin yanında zaman zaman bebekten uzaklaşması aradaki bağı zedeleyebilir ve çocukta “*ilgi açlığı*”nı izi asla silinemeyecek şekilde bırakabilir (Halpern, 2001) .

İlgi açlığının nedenleri gelişimin ilk evrelerine uzanır. 1,5 yaşına kadar ebeveyne duyulan bağımlılık ve 1,5 yaş sonrası gelen bağımsızlık denemeleri döneminin ebeveynler tarafından desteklenme ve doğru yönlendirilmesine dayanır. Yeterince destek görülmemesi kişinin içinde duyduğu eksiklik, açlık yaşama, güvende olma, mutlu olma yetisi gibi şeyleri kazanma umudu insanlara bağımlı olmayı getirebilir. Aslında kişi kendini güvenli ve güçlü hissetmesini sağlayan anne baba figürünü başka bir insanda yaşatır ve bu kişinin kendisini sevmesini sağladığı takdirde her şeyin yoluna gireceğini düşünür. Sonuç olarak çocukluktan gelen ihtiyaç, açlık başka bir insanla karşılanmaktadır (Halpern, 2001) .

Halpern ilişki bağımlılığının kökeninde “*bağlanma açlığı*” terimini de kullanmıştır. Bağlanma açlığı, bebeklik yaşantısında yaşanan duygunun anısıdır. Bebeklik yaşantısında hissedilen his öyle canlı ve yoğundur ki bu anı çok etkilidir. Düşünce ve yargılar bebeklik döneminden kalma duygular tarafından yönetilir.

Örneğin, kişinin partnere ulaşamadığı birkaç dakika karşısında hissettiği sonsuzluk hissi, bebeklik döneminde anne tarafından bebeğin ihtiyacının birkaç dakika içinde karşılanmaması durumunda bebeğin sonsuzluk hissi gibidir. Bebeğin yaşadığı yoksunluk hissi ile kişinin yaşadığı yoksunluk hissi anının tekrarıdır. Aynı şekilde, anne babanın uzaklaşması, kısa süreli ayrılık durumlarında da bebeğin hissettiği ebeveynlerin gelemeyecekleri düşüncesi olabilir, bebeğe göre sonsuza kadar gitmiş olabilirler. Bu anı, yetişkinlik döneminde tekrar etmekte ve ilişkilerdeki kaybetme terk edilme korkusunu tetiklemektedir. Bu nedenle kişiler kısa süreli ayrılıklarda ya da ilişkilerini sonlandırdıklarında sonsuza kadar yalnız kalacaklarını bile düşünürler. Sonuçta, Halpern'in "en derin duygular ve itkiler" olarak ifade ettiği ilgi açlığı, kişinin farkında olmadan taşıdığı duyguları, hareketleri etkilediğinden ilişkilerin bitmesi gerektiğine ilişkin yer alan mantıklı düşünceleri bile yener (Halpern, 2001).

I.2.3. İlişki Bağımlılığı Kavramıyla İlişkili Diğer Kavramlar

I.2.3.1. Patolojik Aşk

Aşk bağımlılığı kavramı ile patolojik aşk arasında ilişkinin varlığına inanan kuramcılar vardır. Lee'ye göre bağımlı aşk, kıskanç, güvensiz, biraz da patolojik bir aşk türüdür. Bağımlı aşıklar birbirlerine güvenmezler ve birlikte oldukları kişiyi kaybetme korkusu yaşarlar. İlişkileri sorunlu olsa bile, genelde ilişkiyi bitiremezler. İlişkiyi karşı taraf bitirdiğinde de ayrılığın olumsuz etkilerini uzun süre üstlerinden atamazlar, ilişkilerinde ve ilişkileri bittikten sonra acı çekmekten hoşlanırlar (Lee, 1988).

Hendrick & Hendrick'in mania aşkı (bağımlı/sahiplenici aşk) tanımladığı kriterler ile aşk bağımlılığı kriterleri arasında benzerlik görülmektedir. Mania aşk kriterleri;

1. Birlikte olduğu kişi ilgi göstermediğinde, kendini bütünüyle hasta hissetme
 2. Birlikte olduğu kişi ile ilgili kuşkuluyrsa, rahat edememe
 3. Herhangi bir şey üzerine yoğunlaşmakta güçlük çekme
 4. İlişkide problemler varsa, mide bulantısı yaşama
 5. Birlikte olduğu kişinin ilgisini çekmek için aptalca şeyler yapma
 6. Heyecandan uyuyamama
 7. İntiharı bile düşünme
- (Noller ve Feeney, 1990)

Sophia, Tavares ve Zilberman (2009) “patolojik aşk”ı tanımlamak için DSM-IV madde bağımlılığı kriterleri ile patolojik aşkın karakteristik özelliklerini karşılaştırarak 6 kriter önermiştir. Bu kriterlerin aşk bağımlılığı kriterlerine benzerliği dikkat çekmektedir.

1. Yoksunluk semptomları: partnerin yokluğunda (fiziksel ve duygusal) ya da terk edilme tehdidi durumunda, uykusuzluk, taşikardi, kas gerilmesi, letarji ve yoğun faaliyetlerin varlığı
2. Bireyin kendisinden daha çok partneriyle ilgilenme davranışı; bireyin niyet ettiğinden daha çok partneriyle ilgilenme ve endişelenme konusunda yakınması
3. Davranışlarda kontrol kaybı; sağlıklı bağ (ilişkiyi) azaltmak ya da kesmek için boşa çıkan çabaların varlığı
4. Partnerin aktivitelerini kontrol etmeye daha çok zaman harcaması; zamanını ve enerjisini çoğunlukla partneri kontrol altında tutmayı sürdürmeyi hedefleyen düşünce ve tutumlara adanmak
5. Öncelikli, değerli sosyal aktivitelerden vazgeçme; bireyin kişisel ve profesyonel başarılarını bir çocuk bakımı, meslektaşlarla ve

akrabalarla sosyalleşme ve profesyonel (mesleki) gelişim gibi aktiviteleri kenara atarak, partnerinin ilgi alanı ve etkinliklerine öncelik vermesi

6. Kişisel, ailesel ve profesyonel(mesleki) zararlara rağmen patolojik bağı (ilişki) sürdürme; bazı davranışlarının zararlı sonuçlarının farkındalığına rağmen bireyin davranışını kontrol etme yeteneksizliği

(Sophia, Tavares, Zilberman, 2009)

I.2.3.2.Eş-bağımlılık / Karşılıklı Bağımlılık / Bağlaşıklık (Co-dependency)

Co-dependency kavramı eş bağımlılık, karşılıklı bağımlılık ya da bağlaşıklık olarak ifade edilmektedir. Bu kavram ilk olarak alkol bağımlılarının eşleri ile kullanılmaya başlanmıştır. Alkol bağımlısı ile yaşamının yarattığı stresin reaksiyonu olarak eşleri tarafından gösterilen psikolojik ve davranışsal zorlukları içerir. Kişi, alkol bağımlısıyla ilişkisinde “tipik düşünce ve davranışlar kalıbı” sergilemekte ve eş-bağımlı olarak tanı almaktadır (Wright & Wright, 1991).

Günümüzde ise kavram genişlemiş, alkol dışı madde bağımlılarının ve cinsel, internet, kumar vb. davranışsal bağımlıların eşleri, partnerleri, çocukları, sosyal çevresini kapsayan bir kavram haline gelmiştir. Kişiler bağımlı ya da kötüye kullanımı (şiddet, ihmal vb.) olan kişilerle kendilerini adadıkları bir ilişki yaşamaktadır. Beattie’ye göre karşılıklı bağımlılık, bağımlı, duygusal ya da zihinsel olarak rahatsız olan, kronik hasta, kişilik bozukluğu olan, sorumsuz kişiler ile ilişki içerisinde olan eş, çocuk, arkadaş, hemşireler, sosyal hizmet uzmanları vb. kişileri kapsamaktadır (Beattie, 2012).

Eş bağımlılık ile ilişki bağımlılığı arasındaki ilişkiye yönelik farklı yaklaşımlar söz konusudur. Berks'e göre, eş-bağımlılık, Peele'nin aşk bağımlılığı kavramıyla güçlü bir benzerlik içerisindedir. Larry Dale Holmes'a göre, ikisi ayrı yapıdadır. (Berks, 2009) Sussman da eş bağımlılığı kavramını aşk bağımlılığından ayrı tutmuştur (Sussman, 2010).

Robert Subby, eş bağımlılığı bireyin duygularını açıkça ifade edilmesi kadar, kişisel ve kişilerarası problemlerin tartışılmasını yasaklayan baskılayıcı kurallar serisine uzunca bir süre maruz kalması sonucunda ortaya çıkan duygusal, psikolojik ve davranışsal bir durum olarak tanımlamıştır (Beattie, 2012) . Eş bağımlı bir kişinin benliği, diğer kişinin benliği tarafından sınırlandırılmış ve kişi, diğerinin problemleri arasında sıkışıp kalmıştır (Hemfelt, Minirth, Meier, 1989).

Hemfelt, Minirth ve Meier'e göre eş bağımlılığın özellikleri şu şekildedir.

1. Zorunluluklara, yükümlülüklerine göre hareket eder.
2. Sıklıkla, fonksiyonsuz bir aileden ötürü acı çekmiştir.
3. Benlik saygıları çok düşüktür.
4. Mutluluğunun temelini diğerleri üzerine kurmuştur.
5. Kendini, diğerlerine karşı aşırı sorumlu hisseder.
6. Diğerleriyle ilişkisi, bağımlılık ve bağımsızlık arasındaki dengesizlikten ötürü zarar görmeden dolayı bozulmuştur.
7. İnkâr etme ve bastırmada uzmandır.
8. Değiştiremeyeceği ya da değiştirmeyi deneyeceği şeyler konusunda endişelidir.
9. Yaşamı, aşırılıklarla doludur.
10. Hayatında bir şeylerin kayıp ya da eksik olduğunu hisseder ve sürekli olarak arar (Hemfelt, Minirth, Meier, 1989) .

Eş bağımlılar, sorunlu bir ilişkiyi sona erdirmekte zorlanmakta fakat sona erdikten sonra da tekrar problemli bir kişi bulmakta ve davranışını tekrarlamaktadır. Beattie'ye göre bu kişiler, karşısındaki kişinin davranışlarının kendisini etkilemesine izin veren ve o kişinin davranışlarını kontrol etme saplantısı olan kişilerdir. İlişkilerinde kendini mutsuz eden davranışlara katlanma çabası vardır. Kendini değersiz görme, yaşananlardan ötürü kendini suçlama ve öfkelenme, yalana inanma, kendine güvenmekten korkma, iyi şeyleri istemesine rağmen hak etmediğini düşünme söz konusudur (Beattie, 2012) . Weinhold ve Weinhold göre de bu kişiler, başkalarının bireyin kendisi için en iyi olanı bildiklerine inanma, iyi hissetmek için başkalarının beğeni ve onayına gereksinim duyma, bireyin kendisini hiçbir şekilde korumadan başkalarının incitmesine izin verme, bireyin kendisi dışında herkesin güvenilir olduğuna inanma gibi özelliklere sahiptir (Weinhold ve Weinhold, 1999).

Davranış tekrarlama, “tekrarlama zorlanımı” kavramına götürür. Buna göre kişi, eğer çocukluk döneminde ailesinden acı çektiyse, (kişi, acı çektiğini hatırlamasa bile) bu acı bazı nedenlerden dolayı tekrarlamalıdır. Bu nedenler:

1. Eş bağımlı kişinin, geçmişe dönme ve yanlış olanı onarma ihtiyacıyla zihni meşguldür, sonraki ilişkilerinde bunu onarmak ister. “Bu sefer bu durumu onarabilir, acımı tedavi edebilirim” düşüncesi vardır.
2. Kötü bir aileden kendisini sorumlu tutma. “Ben cezalandırılmalıyım, ben bunu hak ediyorum” düşünceleri.
3. Ailenin özlemini çekme, güvenli olduğuna inanma. (aile, gerçekte güvenli olmayabilir, fakat çocukluğunu geçirdiği bir sığınaktır) (Hemfelt, Minirth, Meier, 1989) .

Hemfelt ve arkadaşlarına göre eş bağımlıların içinde bulundukları döngü aşağıdaki gibidir. Geçmişte yaşanan acı ya da sevgi açlığının giderilmesiyle başlayan bağımlı ilişkilerde doyum alma, uyuşma, karşılaşılan acılar sonunda suçluluk ve utanç durumu ve bu durumdan kurtulmak için tekrarlayan bir yapıdır.

Şekil-1 Eş bağımlıların bağımlılık döngüsü (Hemfelt, Minirth, Meier, 1989)

Weinhold ve Weinhold, eş bağımlılığı, psikolojik özerkliğin kazanılması için erken çocukluk döneminde (ilk 6 yıl) tamamlanması gereken görevlerin (bağlanma-ayrılma) yerine getirilmemesi sonucu ortaya çıkan psikolojik bir bozukluk olarak değerlendirir. Eş bağımlı bir birey; 1) bağlanmayı birine çok bağlanarak ya da aşırı bağımlılık hissederek tamamlayabilme çabasına, 2) ayrılmayı veya otonomi kazanmayı kimseye bağlı olmadan veya karşıt bağımlılığı seçerek tamamlama çabasına saplanıp kalacak veya bu ikisi arasında gidip gelecektir (Weinhold ve Weinhold, 1999).

Cüceloğlu'na göre bu bireyler, kendini kendi başına bir varlık olarak düşünemez, kendi öz varlığını bir başkasına bağlamıştır. Yaşamlarının anlamını, mutluluklarını, kendi değerlerini ilişki içinde oldukları başkalarının gözünde,

sözünde, davranışında kısaca başkalarının kendilerine verdiği değerde ararlar, başkalarının algılamalarına bağlanmışlardır (Cüceloğlu, 1993).

Eş bağımlılık ödül ve bedel sistemi açısından da değerlendirilmiştir. Buna göre, eş bağımlılığın temel özelliği, etkileşimlerin, doyum, hoşnutluk gibi ödülleri ile acı ve stres gibi bedeller arasındaki ilişkiyle belirlenmesidir. Rusbult ve Arriaga'e (1997) göre, bir ilişkide sadece eşlerden biri bağımlı olduğunda tek taraflı, bireylerin her ikisi de bağımlı olduğunda ise karşılıklı bağımlılık söz konusudur. Karşılıklı bağımlı eşler ilişkiyi koruma yönünden eşit derecede güdülenmişlerdir, bu nedenle ilişkiyi zedeleyecek olumsuz duyguların yaşanması daha az olasıdır. Bireyler tek başlarına ya da başka bir ilişkide iyi kazançlar elde etmeyi garantileyemediklerinde, mevcut ilişkiye bağımlı hale gelir. Bireyler bazen de ilişkilerinin sona ermesinin bedelini yüksek bulurlar ve bu nedenle ilişkilerine bağımlı olurlar (Büyükşahin, 2006).

Larsen'e göre ise eş bağımlılık, "sevgi dolu ilişkiler kurma ya da onlara katılma kapasitesinde bir azalma ile sonuçlanan kendi kendini baltalayıcı, öğrenilmiş davranış ya da kişilik bozukluğudur (Beattie, 2012) .

I.2.3.3. Bağımlı Kişilik Bozukluğu

İlişki bağımlılığı, eş bağımlılığı kavramları ile ilişki içerisinde bulunan bağımlı kişilik bozukluğu, C kümesi kişilik bozuklukları arasında yer almaktadır.

Bağımlı Kişilik bozukluğu DSM-IV tanı kriterleri şöyledir:

- 1) Başkalarından bol miktarda öğüt ve destek almazsa gündelik kararlarını vermekte güçlük çeker.

- 2) Yaşamının çoğu önemli alanında sorumluluk almak için başkalarına gereksinim duyar.
- 3) Desteğini yitireceği ya da kabul görmeyeceği korkusuyla başkalarıyla aynı görüşü paylaşmadığını söylemekte zorluk çeker.
- 4) Planlarını başlatma ya da kendi başına iş yapma zorluğu vardır.
- 5) Başkalarının bakım ve desteğini sağlamak için hoş olmayan şeyleri yapmayı isteyecek kadar aşırıya gider.
- 6) Kendisine bakamayacağına ilişkin aşırı korku nedeniyle tek başına kaldığında kendisini rahatsız ya da çaresiz hisseder.
- 7) Yakın bir ilişkisi sonlandığında bir bakım ve destek kaynağı olarak derhal başka bir ilişki arayışı içine girer.
- 8) Kendi kendine bakma durumunda bırakılacağı korkuları üzerine gerçekçi olmayan bir biçimde kafa yorar (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2004).

DSM-IV'te Bağımlı Kişilik Bozukluğu kriterleri, işlevsel ve duygusal bağımlılık olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir. Arntz'a (2005) göre işlevsel bağımlılık, kişinin gerçekçi hislerini yeterince dikkate almamasından dolayı diğer güçlü kişilere güvenmesi gerektiğine inanması üzerine odaklanmaktadır. Otonomi ve özgüven eksikliği duyan bağımlı kişilik bozukluğuna sahip bir kişi, özellikle yetişkinlere özgü sıradan sorumluluklar alma, güvence talep etme ve gerçek hayatta güçlü yardımcılarının desteğini isteme durumları ile ilgili problemler yaşamaktadır. Buna karşın "duygusal bağımlılık" bir kişiye duygusal bağlanmayı içeren bir ihtiyaçtır. Duygusal bağımlılık düzeyi yüksek olan kişiler kendilerini yalnız ve boşlukta hisseder ve sevdikleri kişi ile iletişime geçmeye güçlü bir istek duyar. Samimi bir ilişkiye sahip bu insanlar terk edilme korkuları taşıyabilir ve

eşlerine, arkadaşlarına ve aile üyelerine (çocukları da dahil) bağlanabilirler. Bu kişilerde ayrılık sonrasında, üzüntü daha da derinleşir, daha çok umutsuzluk hakim olur ve depresyon ciddi bir risk taşımaktadır (Ulusoy, 2010) .

Bağımlı kişiler, yalnız kalmaktan korktukları için yeni bir ilişkiye başlamadan eskisinden vazgeçemezler. İlişki, onları mutsuz etse bile sonlandıramazlar. Genellikle sahiplenici ve hükmedici kişilerle evlenirler. Yalnız kalmaktansa değer yargılarına, beklentilerine hiç uymayan ilişkilerin içine girebilirler. Kendi varlığı, bağımlı olduğu kişiye bağlıdır. Çünkü diğerinin olmaması kendisinin de yok olması demektir (Erol ve Sağır, 2006).

Peck'e göre bağımlı insanların içlerinde bir boşluk, dipsiz bir kuyu vardır ve bir türlü tamamen doldurulamaz. Daima içlerinde bir şeylerin eksikliğini, bir şeylerden yoksun olduklarını duyumsarlar. Bir başka insanın etkin bir biçimde kendisiyle ilgilendiğinden emin olamazsa, kendi bütünlüğünü hissedemez veya işlevini yerine getiremez. Kendilerini bir bütün olarak hissetmedikleri için gerçek bir kimlik duygusundan da yoksundurlar ve kendilerini, tümüyle, başkalarıyla olan ilişkileriyle tanımlarlar. Bağımlı kişilerin en önemli özelliği sorumluluk duygusundan yoksun olmalarıdır. Pasif bir biçimde başkalarının, hatta çocuklarının, mutluluk ve doyum kaynağı oluşturmalarını beklerler. Bunun için de mutsuz ve doyumsuz oldukları zaman, bundan başkalarını sorumlu tutarlar (Peck, 2004) .

Bağımlı kişilik yapısının gelişmesinde ebeveynlerin etkisi büyüktür. Bebeklikte anne ile kurulan yakın ilişki yaş ilerlediğinde de anne tarafından desteklenerek devam ettiriliyorsa kişi kendi başına bir şeyler yapabileceğine inanamaz. Anne de buna inanmak istemez çünkü bunu çocuğun kendisinden uzaklaşması olarak algılar.

(Erol ve Sağır, 2006). Aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu aynı anda bağımsız ve özerk davranışların gelişiminde çocuğu engellemeye ve hem kız hem de erkek çocukların bağımlı davranışlarını pekiştirmeye hizmet eder. Çünkü ebeveynler çocukların egemenlik ve bağımsızlık duygularının gelişimini içeren deneme-yanılma yoluyla öğrenme gibi yaşantılarla meşgul olmalarına izin vermezler (Bornstein, 1992).

Bornstein'a (1993) göre kişilerarası ilişkilerde bağımlılık, 4 temel yapı ile karakterize edilen bir kişilik stili ya da tipidir. Bunlar;

1) *Motivasyonel*: diğerleri tarafından desteklenmek, onaylanmak, belirgin bir şekilde yönlendirilme ihtiyacı duyma.

2) *Bilişsel*: diğerlerinin durumların sonuçlarını kontrol edebilen ve güçlü olduğuna inanmakla beraber, kendini güçsüz ve etkisiz (başarısız) olarak algılama.

3) *Duygusal*: bağımsız bir şekilde bir görevi yerine getirmesi gereken kişinin çabalarının sonuçları diğerleri tarafından değerlendirildiğinde korku ve kaygı yaşama eğilimi.

4) *Davranışsal*: diğerlerinden güvence, rehberlik, onay, destek ve yardım arama ve kişilerarası etkileşimlerde diğerlerine teslim olma eğilimi

(Gardner ve Helmes, 2006) (akt.Ulusoy, 2010).

1.2.3. BAĞLANMA KURAMI

Ainsworth (1997), bağlanmayı, çocuk ve bakım veren kişi arasında gelişen; çocuğun bakım veren kişiyi arama ve yakınlık arayışı davranışı ile kendini gösteren, özellikle stres durumlarında belirginleşen, dayanıklı ve devamlılığı olan duygusal bir bağ olarak tanımlanmıştır (Ainsworth, 1997) (Keskin ve Çam, 2009).

Psikanalistler, bağlanmayı, çocuğun zihin-bilinç gelişimi için temel kalıbı oluşturan anne çocuk ikilisinde ele alır. Psikanalitik kuram, bağlanma eğiliminin doğuştan geldiğini düşünür, ancak bağlanmanın niteliğini “fiziksel ihtiyaçların karşılanmasıyla bağlantılı olarak anksiyeteden kurtulmak ve başkalarını etkilemek için başarı” olarak görür. Bağlanma sadece, gelişim sonucu değişen bir durum olmayıp bireyin yaşam süresince değişime ve yeniden düzenlemeye tabi olan daha karmaşık bir durumdur (Masterson, 2008).

John Bowlby, (1950), Dünya Sağlık Örgütü'nün talebi doğrultusunda sosyal yardım kurumlarında bulunan çocukların ruh sağlıkları konusunda yaptığı araştırmalarda, bu kurumlarda büyüyen çocukların beslenme ve bakım gibi gereksinimleri yeterince karşılandığı halde duygusal olarak daha kaygılı oldukları ve bazı gelişimsel sorunlar yaşadıkları sonucuna varmıştır. Bu bulgulara dayanarak özellikle yaşamın ilk üç yılında yaşanan anne yoksunluğunun önemli ölçüde fiziksel ve psikolojik rahatsızlıklara neden olduğunu vurgulamıştır (Hazan, Shaver, 2000).

Bowlby'nin kuramının temeli (1969,1973,1980,1982), bebeğin (infant), fiziksel ve ruhsal bakımdan güven veren bir veya belli birkaç kişiyle yakınlık arayışını ve iletişimini korumasını düzenleyen homeostatik bir süreci de ifade etmektedir (Sperling, Bermann, 1994). Duygusal bağ kurma eğilimi ve gereksinimi,

yeni doğanların yaşamlarını sürdürmeleri için gerekli ve gelişimsel açıdan işlevsel olan bağlanma sistemini niteler. Kuram, bebeklerin annelerine (bakıcı) karşı göstermiş oldukları duygusal bağın nasıl ve neden ortaya çıktığını, ayrıca kişiliğin ve kişilerarası ilişkilerin bu dönemdeki bağlanma ilişkisinden nasıl etkilendiğini ortaya koymaya çalışmaktadır (Solmuş, 2008).

Bowlby'e göre, anne (bakıcı) ile bebek arasındaki yakınlık, "güvenli bir temel" ve tehlike anında korunabileceği "sağlam bir sığınak" işlevi görür (Sümer ve Güngör, 1999). Bebeğe yönelen annelik/babalık davranışları bebeğin kendisine değer verme duygusunun gelişmesinde önemli bir rol oynar (Keskin ve Çam, 2009). Bağlanmanın üç temel işlevi olan güvenli bir liman, fiziksel gereksinimleri karşılama, hayata dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme gibi gereksinimler yeterli düzeyde karşılanmadığı takdirde, çocukta oluşan özbenlik algısıyla bağlantılı olarak patoloji gelişebileceği öne sürülmektedir (Tüzün, Sayar, 2006) .

Bowlby'e göre, bağlanma figürünün yokluğu ya da uygun olmadığı herhangi bir durumda bağlanma davranışının aktive olmasıyla, bebekler ve çocuklar ayrılma anksiyetesini deneyimler (Bretherton, 1992). Yani, annenin ulaşılabilirliği tehdit edildiğinde bağlanma sistemi etkinleşir; annenin çocuğa göstereceği tepkiye bağlı olarak ya anne ile temas kurularak ilişki onarılır ya da ayrılığa karşı çocukta kaygı ve huzursuzluk ortaya çıkar.

Robertson ve Bowlby (1952), ayrılığa karşı geliştirilen 3 tepki olarak protesto (protest) (ayrılma anksiyetesi ile ilişkili), umutsuzluk (despair) (keder ve yas ile ilişkili) ve inkarı (denial/detachment) (savunma mekanizmaları özellikle bastırma ile

ilişkili) ifade etmiştir (Bretherton, 1992). Bu evreler çoğu zaman iç içe geçmiş biçimlerde ortaya çıkmaktadır ancak çocuğun, annenin yokluğuna karşı başat olan tutumuna göre de farklılaşmaktadır (Göçener, 2010).

Kurama göre, yaşamın erken yıllarında kurulan ilk ilişkilerin niteliği, ileriki yıllarda kurulacak ilişkilerin niteliğini de belirlemekte ve rehberlik etmektedir (Collins ve Read, 1990) (Akt.Erözkan, 2011) .

I.2.3.1. İçsel Çalışan Modeller

Bowlby'ye göre bebekler, anneleriyle olan etkileşimlerini içselleştirerek kendileri ve diğer insanlar hakkında “içsel çalışan modeller (internal workings models)” yaratırlar. Bu modeller de “kendilik modeli” ve “diğeri modeli” olarak ikiye ayrılır. **Kendilik modeli**, bireyin kendilik değeri ve başkaları tarafından sevebilirliğine ilişkin algılarını kapsar. **Diğeri modeli**, bireyin yakın çevresindeki insanların bağlanılabilirliğine (bireye yönelik tepkilerinin tutarlılığına) ve güven vericiliğine ilişkin beklentilerini şekillendirir. İçsel çalışan modeller, bireyin kendilerine yönelik imajını ve yakın ilişkilerdeki beklentilerini şekillendirmekte ve yaşantıların yorumlanmasına rehberlik etmekte, aynı zamanda bağlanma stillerini belirlemektedir (Sümer ve Güngör, 1999a). Bu modeller, erken çocukluk döneminde esnek ve çevreye göre değişebilirken, tekrarlar ve deneyimler sonucunda sabitlenir ve değişime direnç gösterir (Göçener, 2010).

Bu modeller, bağlanma figürü ve benliğe ilişkin beklentileri de kapsayan dinamik temsillerdir. Beklentiler, bireyin kişilerarası alandaki algılarını biçimlendirir ve gelecekte kuracağı ilişkilerdeki inançlara, duygulara ve davranışsal taktiklere

hizmet eder. Bu durum bireylerin karar verme stillerinin oluşumuna da katkı sağlamaktadır (Erözkan, 2011).

Bowlby (1982), içsel çalışan modellerin, çocuğun deneyimlerinin gerçek bir temsili olduğunu, geçmişteki olayların bir yansıması olmadığını, aksine bir değerlendirme ve bütünleştirme süreci olduğunu, dolayısıyla öznel deneyimlere dayanan kişisel bir oluşum olduğunu da vurgulamaktadır (Bretherton, 1985)

I.2.3.2. Bağlanma Stilleri

Bowlby, bağlanma stillerini “beşikten mezara kadar” devam eden bir yapı olarak tanımlamaktadır. Bebeklikte oluşan bağlanma stiline yetişkinlik dönemindeki ilişkilerde belirleyici olması ile ilgili açıklayıcı mekanizma, genel olarak içsel çalışan modellere dayandırılmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987).

Bireylerin bağlanma stillerinin oluşmasında ebeveynler anahtar rol oynamaktadır. Bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkların, çocuğun bakım veren kişiye yönelik ihtiyaç duyduğunda ulaşılabilir olup olmadığı ya da karşılık verici olup olmadığına ilişkin algılarından kaynaklandığı ifade edilmektedir. Çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı ve tutarlı şekilde davranan ebeveynlerin çocukları güvenli bağlanma stili geliştirirken, duygusal ve fiziksel yönden çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan ebeveynlerin çocukları ise güvensiz bağlanma stili geliştirmektedirler (Erözkan, 2011). Güvenli bağlanma ile kişi kendi yeterliliğine, kişisel değerlerine gerçekçi ve geçerli olana güvenme modeli sergiler ve ilerde partneri ile olumlu ilişkiler geliştirebilir (Keskin ve Çam, 2009) .

Fraley ve Shaver'a (2000) göre, bebeklik dönemindeki anne (bakıcı) ile kurulan ilişki ile yetişkin dönemindeki romantik ilişki süreçleri arasında benzerlik vardır. Bebeklik döneminde annenin yerine yetişkinlik döneminde partner (eş) vardır. Bebeklik döneminde anne ile kurulan bağ tek yönlüdür, bebek gereksinimlerinin karşılanmasını bekler, anne da bunu sağlar. Yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde ise karşılıklıdır, her iki birey de bakım veren ve alan konumdadır. Buna ek olarak yetişkin bağlanma sürecinde cinsel ilişki öğeleri de devreye girer (Solmuş, 2008).

I.2.3.2.1. Üçlü Bağlanma Stili

Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978), Bowlby'nin bağlanma kuramını geliştirerek bebeklerin annelerinden ayrılma ve yeniden birleşme durumlarındaki duygusal tepkilerine göre 3 bağlanma stili yaratmışlardır.

1. *Güvenli bağlanma stiline sahip bebekler*, anneleriyle olan yakınlık ve ayrılık durumlarında gerginlik yaşamazlar.
2. *Kaçınan bağlanma stiline sahip bebekler*, annelerine karşı mesafelidir ve kendi kendine yetebilmeye önem verirler.
3. *Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bebekler*, anneleriyle ilişki kurma/yakınlaşma sürecinde tutarlı olmayan girişimlerde bulunur, kısa süreli ayrılıklara bile katlanamazlar. Ebeveynlerinin kendi gereksinimleriyle ilgilendikleri, kendi kaygılarına odaklandıkları ve bakım sağlama konusunda çoğunlukla tutarsız oldukları görülmüştür (Solmuş, 2008) .

Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth ve arkadaşlarının bebeklik dönemine ilişkin 3 kategorili bağlanma sistemini yetişkinlik dönemindeki romantik aşkı incelemek için geliştirmişlerdir. Buna göre;

1- **Güvenli (secure) bağlanma stiline sahip bireyler**, insanlarla yakın ilişkiler kurmaktan ve onlara bağlı olmaktan dolayı kendilerini rahat hissederler (Solmuş, 2008) .

2- **Kaçınan (avoidant) bağlanma stiline sahip bireyler**, insanlara yakın ve bağlı olmaktan huzursuzluk duyarlar (Solmuş, 2008). Çocukken kullandıkları reddetme ve kaçma yöntemlerini büyüdüklerinde de kullanır, çünkü Horney'in söz ettiği temel endişe ile baş etme metodu olarak bunları seçmişlerdir ya da seçmek zorunda kalmışlardır (Tüzün & Sayar, 2006).

3- **Kaygılı/kararsız (anxious/ambivalent) bağlanma stiline sahip bireyler**, insanlarla yakın ilişkiler kurmak için yoğun istek duymanın yanında onlar tarafından terk edilme ve reddedilme korkusu yaşarlar (Solmuş, 2008) .

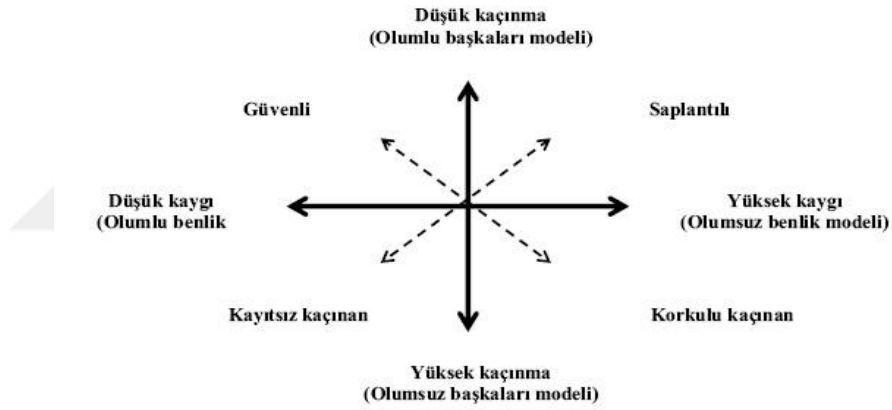
Hazan ve Shaver (1990) kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kişilerin ikili ilişkilerde aşırı uçlarda, aşırı kıskançlık ve tutku içeren, takıntılı düşüncelerle dolu, manevi benzeşme ve birleşme talep eden ilişkilerde yer aldıklarını ortaya çıkarmıştır. Annelerinden aldıkları tutarsız, kaygılı ilişki kurma biçimini ilerideki ilişkilerine yansıtırlar (Tüzün & Sayar, 2006).

Bowlby (1977), kaygılı bağlanma stiline sahip bireylerin kişilerarası ilişkilere istekli olduğu, ancak bunu baskıladığı, bir ilişki kurduğunda da aşırı bağımlı hale geldiğini belirtmiştir. Aşırı bağımlılığın da, aşırı otonominin de engellenmiş bağlanma gereksinimi ile ilişkili olduğunu belirterek, bağlanma ve bağımlılık

arasındaki farkı tanımlamış, bağlanmanın olgunlaşmayı belirtirken, bağımlılığın immatürite ve patoloji göstergesi olduğunu ileri sürmüştür (Ünal, 2000).

1.2.3.2.2. Dörtlü Bağlanma Stili

Bartholomew ve Horowitz (1991), içsel çalışan modeller olan kendilik (benlik) ve diğeri (başkaları) modeline olumluluk ve olumsuzluk boyutlarını ekleyerek 4'lü bağlanma stilini ortaya koymuştur. Hazan ve Shaver'in 3'lü bağlanma modelindeki “kaygılı/kararsız” bağlanma stili, Bartholomew ve Horowitz'in 4'lü bağlanma modelindeki “saplantılı”, “kaçınan” bağlanma stili de “korkulu (kaçınan)” ve “kayıtsız (kaçınan)” bağlanma stillerine karşılık gelmektedir.

Şekil 2 .Bartholomew ve Horowitz'in dörtlü bağlanma modeli (1998) (Sümer, 2006)

1.Olumlu benlik modeli, başkalarının onayından bağımsız olarak gelişmiş yüksek özsaygı ve kuşku duyulmadan kabul edilen içselleştirilmiş bir “sevilebilirlik” duygusu

2.Olumsuz benlik modeli, ise düşük özsaygı ve başkalarından onay alma gereksinimi

3.Olumlu başkaları modeli, kişi için önemli olan başkalarının “güvenilir” ve gerektiğinde “ulaşılabilir olduğuna ilişkin olumlu beklenti ve inançları içerir.

4.Olumsuz başkaları modeli, başkalarının güvenilmez olduğuna ilişkin kronik inanç ve ön kabulden beslenen yakınlık kurmaktan kaçınma ve sosyal destek alma ve konusunda kayıtsız kalma ve yakın ilişkilerden olumsuz beklentiler taşıma gibi tutum ve davranışları barındırır (Sümer, 2006).

I.2.3.2.2.1. Güvenli bağlanma (Secure attachment)

Güvenli bağlanma stili, olumlu benlik modeli ve olumlu başkaları modelinin birleşiminden oluşur. Güvenli bağlanmaya sahip bireyler, yakın ilişkilerinde rahat ve kendileri hakkında değerlik duygusunu içselleştirmiştir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma, diğer insanların genellikle kabul edici ve uygun tepki vereceği beklentisi, sevillebilirlik ve değerlilik duygusunu yansıtmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Bireylerin, bu bağlanma sürecinde hem kaygı düzeyleri düşüktür, hem de daha az oranda kaçınma davranışı sergilerler, yakın ilişkiler kurabilirler, gereksinim duyduklarında destek ararlar ve başkaları tarafından değer verildikleri konusunda şüphe duymazlar (Solmuş, 2008).

I.2.3.2.2.2. Saplantılı Bağlanma (Preoccupied attachment)

Olumsuz benlik modeli ve olumlu diğerleri birleşiminden oluşur. Saplantılı bireyler, diğerleri tarafından güven ve kabul kazanmak konusunda kaygılıdır (Bartholomew ve Shaver, 1998). Diğer insanların olumlu değerlendirilmesiyle birlikte kendi değersizlik duygusunu gösterir ve kişiler yakın ilişkilerinde kişisel değerlilik ve yeterliliği bulmak için çabalarlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bireyin kendine verdiği değer başkalarının onu kabul etmesine bağlıdır. Bu nedenle

bu kişiler kendi değerliliğini onaylamak için ilişkilerinde başkalarının onayını kazanmak için çabalar (Sümer ve Güngör, 1999a) .

Bu bağlanma stiline sahip bireyler, insanlarla yoğun bir yakınlık ve bağlılık ilişkisi kurmak isterler, fakat kaygılarından dolayı kaçınma davranışı da sergilerler. İlişkilerinde duygusal ve davranışsal anlamda iniş çıkış yaşarlar, ilişkilerinde anlaşılması zordur.

I.2.3.2.2.3. Kayıtsız (Kaçınan) Bağlanma (Dismissive attachment)

Olumlu benlik modeli ve olumsuz başkaları modeli birleşiminden oluşur. Kayıtsız bağlanan bireyler, her ne kadar yakın ilişkilerin değerini savunmacı bir şekilde inkar etmek yoluyla benlik değeri duygusunu sürdürseler de olumsuz beklentilerinden dolayı yakınlıktan kaçınırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). İlişkilerinde bağlanma konusunda düşük kaygı yaşamamanın yanında yüksek düzeyde kaçınma sergilerler, yakın ilişkileri önemsiz olarak değerlendirirler. Kendilerine aşırı güvenirler ama diğerlerine ilişki kuracak kadar güvenmezler.

Başkalarına karşı düşmanlık beslediklerinden ilişkilerinde soğukluk ve duygusal uzaklık gösterirler (Sümer ve Güngör, 1999a) . Bireyler yakın ilişkilerden kaçınarak, özerklik ve incitilemezlik duygularını geliştirerek kendilerini hayal kırıklıklarına karşı korumaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991) .

I.2.3.2.2.4. Korkulu (Kaçınan) Bağlanma (Fearful attachment)

Olumsuz benlik modeli ve olumsuz diğerleri modelinden oluşur ve bireyler yüksek düzeyde kaygı ve kaçınma davranışı sergilerler. Korkulu bireyler de saplantılı bireyler gibi diğerlerinin kabulü ve onaylanmasına son derecede bağımlıdır. Fakat

negatif beklentilerinden dolayı reddedilme ve kaybetme acısını engellemek için yakınlıktan kaçınırlar (Bartholomew ve Shaver, 1998). Başkalarının güvenilmez ve reddeden bireyler olacağı düşüncesi ile kendisinin sevilmeyeceğine ilişkin beklentileri ve değersizlik duygusu söz konusudur (Solmuş, 2008) .

1.2.4. NESNE İLİŞKİLERİ KURAMI

Nesne İlişkileri Kuramı, psikanaliz ekollerinden biridir. Nesne ilişkilerinin içselleştirilmesine ilişkin Freud'un kullandığı terimler daha sonra gelen kuramcılar tarafından yeniden değerlendirilmiş ve Melanie Klein (1948) tarafından Nesne İlişkileri Kuramı oluşturulmuştur. Kuram, erken çocukluk deneyimlerine vurgu yaparak Freud'un tanımladığı iç çatışmalar ve dürtüler yerine, çocuğun yaşamında önemli yeri olan kişilerle olan ilişkileriyle ilgilenmektedir. Özellikle oral dönemdeki “çocuksu bağımlılık”a vurgu yapan Klein, insan davranışlarının kökeninin anne ile ilişkide olduğunu, kendilikle ilgili temellerin yaşamın ilk yıllarında atıldığını fark etmiştir.

Kurama göre bebek, ilk nesne ilişkisini anne ile kurmaktadır. Bebeğin çevresindeki önemli nesneler, bebeğin bilinçaltında yansımaları oluşturmaktadır. Anne ve baba ile ilgili bilinçaltı yansımaları, anne ve baba yanında olmadığı zamanlarda da bebeğin onlarla ilişkilendirdiği bir nesne görevi görür. Bebeğin anne ve baba imgelerini içselleştirme tarzı, gelecekte bir ilişkiye girdiğinde karşısındaki kişiyi ne gözle göreceğinin temelini oluşturur. Anne babalarına duydukları bağlılık, yetişkin olduklarında başkalarıyla anlamlı ilişkiler kurma becerilerini etkiler (Burger, 2006) .

Klein'e (1952) göre, bebek için ilk kısmi nesne, anne memesidir. Bebeğin yaşam alanının en büyük bölümünü dolduran anne memesi, aslında onun saldırganlığı ve diğer dürtüleri için kendi düşlem dünyasını dolduran imgelerin depolandığı bir mekanı da oluşturmaktadır. İlk üç ay olan paranoid-şizoid dönemde baskılanma, bekletilme, yoksunluk yaşama duygularına denk gelen kötülük görme (perseküsyon) kaygıları hakimdir (Kayaalp, 2007). Bebek, kaygısını azaltmak için

kendi içindeki istemediği saldırgan dürtüleri (haset) ve kötü yanlarını “yansıtma” denilen bir savunma mekanizması ile anneye yükler (Göka ve ark, 2006). “Bölme” (splitting) diye adlandırılan bu aşamada “nesne” ve “ben” iyi ve kötü parçalara ayrılır, yansıtma özdeşim mekanizması ile de “ben”in parçaları nesneye aktararak nesnenin ele geçirilmesi ve denetlenmesi hedeflenir (Kayaalp, 2007). Yani yansıtma özdeşimde, karşıdakinin davranışlarını istenen biçime sokma, bir başka deyişle ona hükmetme amacı vardır (Göka ve ark, 2006).

Klein’in “depresif dönem” olarak ifade ettiği ikinci aşamada, bebek, anneyi ve kendisini, “iyi” ve “kötü”lerin toplamından oluşan bir bütün olarak görür. (Göka ve ark, 2006). Bebek, gelişim basamaklarında ilerledikçe iyi ve kötü ayrımı yaptığı annenin aynı kişi olduğunu anlamaya başlar ve ona yüklediklerinden dolayı suçluluk duyarak depresif döneme girer.

Dönemleri, bir gelişim evresi gibi değil de, “kendine özgü anksiyeteleri, savunmaları ve içsel nesne ilişkileri olan, bir benlik örgütlenme durumu” olarak ifade etmek gerekir (Göka ve ark, 2006) .

Horney, "temel anksiyete" kavramından bahsederek her bebeğin anne babası tarafından terk edilme korkusuna sahip olduğunu, bu anksiyetenin boyutunun da ailedeki güven ve huzur ortamına bağlı olarak değişiklik gösterdiğini vurgular. Çocuğun bu temel anksiyete ile baş etme yöntemi (reddedici tavır, büyülenmecilik veya boyun eğici tavır) kişinin ileriki dönemlerinde ikili ilişkilerindeki yaklaşımını belirler (Tüzün ve Sayar, 2006). Mahler’e (1971) göre de, çocuğun kendini

annesinden hem ayrı, hem de onunla bağlantılı hissetmesindeki başarı kişinin ilerideki ilişkilerini önemli derecede etkilemektedir (Eryavuz, 2006).

I.2.4.1. Özdeşim (Identification) Kavramı

Freud, “ego”da özün parçası olarak algılanan ve öylece sevilen, kızılan, korkulan nesnelere “özdeşim” der. Freud’a göre, nesnenin içselleştirilme biçimi gelişimin ilk dönemlerinde egemendir, daha sonraki nesneyi bırakma ya da nesneden ayrılma döneminde yeniden aynı süreç yaşanır, yani oral dönemin nesne ilişkilerini içselleştirme tarzına gerilenir (Dereboy, 1993).

Jacobson (1954, 1964) özdeşim konusundaki görüşlerini Freud’a dayandırır, kimi zaman eleştiriler de getirir. Yaşamın başlangıç dönemlerinde bebek, kendisini annesinden ve başkasından ayırtıramadığından annenin duygularını da kendi duyguları gibi algılar, bebek, ayna görevi görür. Jacobson, refleks niteliğindeki bu paylaşımı, ilkel duygusal özdeşim (narsistik özdeşim, psikotik özdeşim) olarak tanımlar. Bu özdeşim, bebeğin, annesini, kendisinin bir parçası olarak sevmesidir, annesine yönelttiği sevgi aslında kendine yöneltilmiş olduğu sevgidir (Dereboy, 1993).

Ayrılma-bireyselleşme döneminde ise bebeğin anne ve öz tasarımları önce ayrılır, sonra yeniden birleştirilir (refusion). Böylelikle, bebek anneyi kendisinin parçası olarak yaşarken (içe-atım) bir yandan da kendisini annesinin parçası olarak yaşar (yansıtma) (Dereboy, 1993).

Fox’a (1996), göre yansıtımlı özdeşimde kişi, bir savunma mekanizması sonucu olarak böldüğü (splitting) kendilik parçalarından kötü olanı diğer kişiye

yansıtır, karşısındaki kişiyi istediği biçimde davranmaya iter ve bilinçdışı olarak istediği tepkiyi alarak kendi rolünü pekiştirir (Eryavuz, 2006) .

Cashdan (1988), yansıtımlı özdeşim kavramına farklı bir boyut getirmiştir. Ona göre, yansıtımlı özdeşimde belirleyici olan, başkalarını kendi ruhsal yapısının işaret ettiği doğrultuda davranmaya zorlamadır (induction). Yansıtımlı özdeşimlerin çoğu, erken çocukluk döneminde oluşmuş bozuk nesne ilişkilerinin yani anne-baba-çocuk ilişkilerinin izleridir. Çocuk, annesinin tutumlarında, eğer onun beklentilerine uygun davranmazsa, annesinin ona değer vermeyeceği, sevmeyeceği, dolayısıyla bakım vermeyeceği şeklinde gizli bir mesaj algılamaktadır (Göka ve ark., 1993).

Cashdan, her biri erken yaşamdaki patolojik nesne ilişkilerinden türeyen dört temel tip yansıtımlı özdeşim olduğunu ortaya koymaktadır. Bunlar bağımlılık, güç, cinsellik ve yaranma (ingratiation) yansıtımlı özdeşimleridir.

Bağımlılık yansıtımlı özdeşimde amaç, karşısındaki insanı kendine yardım etmeye zorlamaktır. Bu kişiler, genellikle yardım ve destek için güvenilebilecekleri birini ararlar ve kendi başlarına karar vermeleri gereken konularda bile ötekinin yapmasını sağlamaya çalışırlar. Altta verilen mesaj, “Ben, sen olmadan, kendi başıma yaşayamamdır”. Bu kişiler, yansıtımlı özdeşimlerini alacak bir “öteki” bulamazlar ya da bağımlılık ihtiyaçlarını karşılama istekleri ötekiler tarafından reddedilirse, anksiyeteleri artar, ağlama nöbetleri, histeri krizleri, ciddi ruhsal çöküntüler, depresyon hatta intihar eğilimleri ortaya çıkabilir. Bu yansıtımlı özdeşimi kullananın annesinin, çocuğuna uyguladığı örtülü iletişim içinde “annenin sözünden ne kadar çıkmazsan, annen seni o kadar sever?” mesajı ile bağımlılığı pekiştirme vardır (Göka ve ark., 1993).

I.2.5. BENLİK SAYGISI

I.2.5.1.Benlik Kavramı

Benlik, bireyin kendisinin saydığı ve sosyo-affektif bir değer atfettiği özellikler bütünü olarak bireyin kim olduğunu tanımlama biçimidir ya da kendi öz kişiliği hakkında sahip olduğu zihinsel temsildir (Bilgin, 1994) .

Kohut (1977) benliği, “kendilik” olarak ifade eder. Kohut’a göre kendilik gelişmesinde bebeğin iç potansiyellerinin anne ya da babanın bebekten beklentileriyle karşılaşması gerekir. Bebek için kendilik nesnesi olan annenin bebeğe yaklaşımı, onunla kurduğu ilişki bebeğin gereksinimlerini doğru algılayan ve uygun tepkiler veren bir empati özelliği taşıyorsa, anne, bebeğin kendilik (benlik) duygusunun gelişebilmesine katkıda bulunur. İçselleştirme sürecinde bebeğin kendiliği kalıcı bir ruhsal yapı olarak gelişir ve kendilik nesnesinden farklılaşmaya, ayırmaya başlar ve benlik duygusu gelişir. Eğer anne kendilik gelişimine kayıtsız kalır ya da engellenirse kendilik olgunlaşamaz ve ilkel hali ile kalır. Bu durum da özdeğer eksikliğine yol açar (Işık, Taner, Işık, 2008).

Kohut’a göre anne-baba çocuğu doğrudan onaylamak yerine kendi ihtiyaçlarıyla ilgilenirse, ihmal edilen çocuklar içselleştirilmiş sağlıklı bir öz saygı geliştiremezler ve kendi kusurlarını kabul etmekte başarısız olurlar, kendilik duygularını desteklemek için sonu gelmez bir şekilde başkalarının sevgi ve onayını ararlar (Davison, Neale, 2004).

Benlik saygısının gelişmesi, anne veya anne yerine geçen kişinin, çocuğa gösterdiği ilgi ve uygun yansımali ilişkiye bağlıdır (Özkan, 1994). Bağımsız bir

benlik geliştirme arzusu, anne tarafından korunma arzusu ile sürekli bir çatışma halindedir ve çocukluktaki bu temel çelişki, insanlar üzerinde hayat boyu etkisini sürdürür. Bu etkinin varlığını sürdüreceği düzlem ise, büyük çoğunluğu hayatın ilk altı yılında oluşan özbenlik algısıdır. Annenin çocuğa davranışları, yani bağımsızlaştırma ve koruma davranışlarının miktarı, çocuğun kendisi hakkında yorumlar yapmasına ve bunları içselleştirmesine yol açacaktır. Anne imgesi, yalnız kişinin kendisini değil, hayatın geri kalanında karşısına çıkan tüm "ötekileri" anlaması için de bir platform oluşturur (Tüzün ve Sayar, 2006).

Kernberg, ailelerin tutarsız bir şekilde sevgi ve ilgi göstermesi ya da başarı ödüllendirmesine rağmen, duygusal destek ve sıcaklık verememesi gibi geçmişteki çocukluk yaşantılarının, çocukların güvensiz bir benlik geliştirmelerine neden olduğunu ileri sürmektedir (Davison, Neale, 2004).

Bowlby'e (1973) göre, çocukluk döneminde yakınları tarafından reddedilen kişiler benlikleriyle ilgili işlevsel modellerini "sevilmez ve yeteneksiz", diğerlerine ilişkin işlevsel modellerini ise "güvenilmez, soğuk ve uzak" olarak biçimlendirmektedirler. Bunun sonucunda da bu bireyler yaşamlarının sonraki dönemlerinde depresyon, kaygı yaşamaktadırlar (Savaşır, Boyacıoğlu, Kabakçı, 1996).

Horney'e (1945,1950) göre, kişinin kendi kapasite ve amaçlarına uygun bir ideal benlik geliştirmesi, onun anksiyeteye karşı alabileceği en iyi eylemdir. İnsanın ideal olarak yapmak istedikleri gerçekten yapabileceklerine uygun düşmüyorsa ideal benlik ile gerçek benlik birbirinden çok farklıysa anksiyetesi çoğalır (Tufan ve Yıldız, 1993).

Kağıtçıbaşı (2005), benliği iki boyutlu, özerklik-bağımlılık ile ilişkisellik-ayrışma ekseninde ele alır. Özerklik kendi kendini yönetmek, bağımlılık ise başkaları tarafından yönetilmektir (Morsünbül, 2013).

Şekil 3. Bireyselleşme, Kişilerarası Mesafe ve Bağlamda Benlik Tipleri (Kağıtçıbaşı, 2005)

Bağımlı-ilişkisel benlik tipi, özerkliğin (bağımsızlığın) düşük, ilişkiselliğin yüksek olduğu benlik tipi

Özerk-ayrışık benlik tip, özerkliğin yüksek, ilişkiselliğin düşük olduğu tip

Özerk-ilişkisel benlik, hem özerkliğin, hem ilişkiselliğin yüksek olduğu tip

Bağımlı-ayrışık benlik tipi, hem özerkliğin düşük, hem de ilişkiselliğin düşük olduğu tip ana baba ihmali ya da ilgisizliğini yansıtır (Bilgin, 2009). Bağımlı-ayrışık benlik tipi psikolojik olarak sağlıksız olan, özerk-ilişkisel benlik kurgusu ise sağlıklı olan benlik tipidir (Morsünbül, 2013).

1.2.5.2. Benlik Saygısı

Benlik saygısı, bireyin sahip olduğu özellikleri nasıl gördüğünü ve değerlendirdiğini ya da bireyin değerlerini, yeteneklerini ve diğer insanların o bireye

yönelik davranışlarını nasıl algıladığını ifade eder. Benlik saygısı 2 boyutuyla deneyimlere dayandırılır.

- 1) Bireyin yaşamının ilk yıllarında edindiği deneyimler: aile ve sosyal çevre tarafından kabul edilme, değer verilme, desteklenmeye ilişkin durumlar
- 2) Bireyin o ana kadarki elde ettiği statü ve pozisyonunu da kapsayacak şekilde yaşadığı tüm başarı ya da başarısızlıklar (Solmuş, 2008).

Bireyin öz-imgesinin gelişmesi sürecinde, kendisiyle ilgili olumlu izlenimler ve duyguların diğerleri tarafından onaylanması önemlidir (Bilgin, 1994). William James, benlik saygısı üzerinde üç etkiyi açıklamıştır. İlk etki, insanın kendi isteklerinin ve değerlerinin kendine saygısı ile ilgili kararlarında temel bir rol oynamasıdır. İkinci etki, kişinin kendi değeri ile ilgili anlayışının toplum tarafından kabul edilen başarı ve statü standartlarına göre oluşmasıdır. Üçüncüsü ise, benliğin uzantılarına verilen değerdir, bu değer, benliğin materyal ve sosyal yapısını içerir, yani kişinin kendisine ait mal, ev, iş, arkadaşlar, eş, aile vb. kapsar. Benliğin uzantılarının düzeyi yükseldikçe benlik saygısının da yükselmesi beklenir (Korkmaz, 1996).

Rosenberg'e (1965, 1986) göre benlik saygısı, kişinin kendini değerlendirirken aldığı tutumun yönüne bağlıdır. Kendini değerlendirmede olumlu bir tutum içerisindeyse benlik saygısı yüksek, olumsuz bir tutum içerisindeyse benlik saygısı düşük olmaktadır (Özkan, 1994). Benlik saygısı düşük bireyler; depresyon, yeme bozuklukları, yakın ilişki kurma ve sürdürmede zorlanma, alkol, madde ve ilacın kötüye kullanımı, intihar eğilimi ya da girişimi gibi psikolojik sorunlar yaşamaya eğilimlidirler (Solmuş, 2008).

I.2.5.2.1.Duygusal İlişkilerde Benlik Saygısı

Chasseguet-Smirgel'e (1985) göre, ego idealinin sevilen kişiye yansıtılması kişinin benlik saygısını azaltmaz, hatta artırır, çünkü böylelikle ego idealinin istemleri gerçekleşmiş olur. Aşkta karşılık görme ve sevilmenin vermiş olduğu doyum da benlik saygısını artırır. Bu aşamada benlik aşkı ve nesne aşkı kaynaşır. Karşılıksız aşkın ise sonuçları farklı olabilir. Yas süreci (ayrılık) önemli bir travma geçirmeden iyileşmeyle son bulabilir; ama eğer birey erişilmez bir bireye saplantılıysa, benlik saygısını yitirecektir. Genel olarak birey, ödipal yenilgiye ve preödipal ketlenmeye (örneğin oral bağımlılığın ketlenmesi) ne kadar çok yatkınsa karşılıksız aşkta o kadar büyük bir aşağılık duygusuna kapılacaktır (Kernberg, 2011). Dowling (1981) de kendini az beğenme veya kendimize güvenemeyeceğimiz inancının, yakın ilişkilerde aşırı bağımlılığa yol açtığını ileri sürmüştür (Tüfekçi, 2008).

Yeni ilişkilerde hissedilen kaygı, çoğu kez bu yeni durumla başa çıkabilme konusundaki güvensizlikle ilgili görünmektedir. Kişiler, bir yandan kendi benliğini korumak isterken, diğer yandan onu, diğerlerinden gelebilecek olumsuz tepkilere karşı da korunmak istemektedir (Bilgin, 1994).

Liebowitz ve Klein (1979) özellikle romantik bağlanmalarda reddedilmeye aşırı duyarlılık gösteren "aşk bağımlıları" olarak tanımladıkları histeroid disforik tipte teşhirci, baştan çıkarıcı, talepkar, bencil, görüntüsü ile aşırı ilgili bir karakter çizmişler, çoğu kadın olan böyle bireylerin depresif olduklarında benlik saygılarını yitirdiklerini, aşırı karamsar ve umutsuz olduklarını, atipik depresyon bulguları gösterdiklerini ve intihara eğilimli olduklarını belirtmişlerdir (Ünal, 2000).

I.2.6. MADDE BAĞIMLILIĞI

Bağımlılık, bir maddenin amacı dışında ve o maddeye karşı gelişen tolerans sonucu, gittikçe artan miktarlarda alınması, kişinin yaşamında sorunlara neden olmasına rağmen kullanımının sürdürülmesi ve madde alımı azaltıldığında ya da bırakıldığında yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması ile seyreden bir tablodur (Uğurlu, Şengül ve Şengül, 2012).

Bağımlılığın davranışsal ve fiziksel olmak üzere iki yönü mevcuttur. Davranışsal bağımlılık, madde arayışını içeren aktiviteler ve bununla bağlantılı patolojik kullanım özelliklerinin varlığına ilişkin bulguları; fiziksel bağımlılık ise tekrarlayan madde kullanım dönemlerinin fiziksel (fizyolojik) etkilerini içermektedir. Fiziksel bağımlılıkta tanı ölçütlerinde tolerans ve yoksunluğun varlığı kullanılmıştır. Davranışsal/psikolojik bağımlılık, beynin davranışsal merkezlerindeki fizyolojik değişiklikleri yansıtır. Psikolojik bağımlılık, disforik durumu ortadan kaldırmak için sürekli ya da aralıklı, madde arama davranışı ile kendini gösteren bir alışkanlık olarak da tanımlanmaktadır, fiziksel bağımlılık belirtilerinden çok madde arayışını içeren davranışlara odaklanmıştır. Kötüye kullanılan maddelerin çoğu ilk kullanımdan sonra olumlu bir yaşantı oluşturması nedeniyle madde arama davranışı için pozitif bir pekiştireç oluştururlar (Kaplan ve Sadock, 2005). Beyindeki ödül sistemi üzerindeki etkileri maddenin keyif verici özelliğine ve kişinin tekrar tekrar kullanarak bağımlı olmasına neden olur. Bağımlı kişi, yaşadığı olumsuz sonuçlara rağmen, bağımlı olduğu maddeyi kompulsif bir biçimde kullanmayı sürdürür (Uğurlu, Şengül ve Şengül, 2012).

DSM-V kriterlerine göre Madde Kullanım Bozukluğu

A. 12 aylık bir dönem içinde ortaya çıkan aşağıdakilerden 2 ya da daha fazlasının kendini gösterdiği, klinik açıdan belirgin bir bozulma ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz ilişki modeli örüntüsü.

- 1- Tekrarlayan madde kullanımının iş, okul, aile yaşantısındaki önemli rol ve yükümlülükleri yerine getirmede başarısızlığa yol açması
- 2- Fiziksel olarak riskli durumlarda tekrarlayan madde kullanımı (araç kullanmak, bir makineyi işletmek vb)
- 3- Toplumsal ya da kişilerarası ilişkilerde tekrarlayan problemlere sebep olmasına rağmen madde kullanımının sürdürülmesi
- 4- Tolerans:
 - a) Entoksikasyon ya da istenilen etkiye ulaşmak için madde miktarını belirgin olarak arttırma ihtiyacı
 - b) Sürekli aynı miktarda kullanım ile belirgin azalmış etki
- 5- Yoksunluk:
 - a) Maddeye özgü kesilme sendromları
 - b) Yoksunluk semptomlarından kaçınmak aynı maddeyi kullanma
- 6- Niyet edilenden daha uzun süre ve miktarda madde kullanımı
- 7- Madde kullanımını kesmek ya da denetim altına almak için sürekli bir istek ya da başarısız çabalar
- 8- Maddeyi elde etmek, kullanmak ve etkilerinden kurtulmak için çok fazla zaman harcamak
- 9- Madde kullanımından ötürü önemli sosyal, mesleki ve rekreasyonel aktivitelerin bırakılması ya da azaltılması.

10-Maddeden kaynaklanan sürekli ya da tekrarlayan fiziksel ya da psikolojik sorunların bilinmesine rağmen madde kullanımının sürdürülmesi

11-Belirli bir maddeye karşı aşırma ya da güçlü istek ya da dürtü

(www.dsm5.org)

Madde kullanımı, kötüye kullanımı ve bağımlılığın gelişmesinde kişilik özellikleri, biyolojik temelli bazı mizaç özellikleri, genetik faktörler, psikodinamik faktörler ve çevresel faktörler önemli rol oynamaktadır.

Klasik kuramlara göre, madde kötüye kullanımının mastürbasyona eş olduğu (orgazm gereksinimi), kaygılı dürtülere karşı bir savunma ve oral gerilemenin bir görüntüsü olduğu öngörülmüştür (Kaplan ve Sadock, 2005). Freud'a göre de, psikoseksüel gelişim dönemlerinden biri olan oral dönemde oluşan sorunlar nedeni ile bağımlılık oluşur. Bu yapının özellikleri arasında anneye aşırı bağımlılık, açgözlülük, karamsarlık, iç çöküntü, kolay duygulanma, tutarsızlık sayılabilir. İnsan geliştikçe ağız dönemine ilişkin nesneler yön ve biçim değiştirir. Çocukluk döneminde doyum sağlayan su, süt, anne memesi gibi nesneler, ileri yaşlarda alkol, sigara ve maddeye dönüşür. Böylece doyum sağlama ve hazza ulaşma nesneleri alkol, sigara ve madde olur (Ögel, 2010).

İnsanın yaşamı boyunca annesinin rahmindeki rahatı, güveni ve huzuru aradığını belirten Otto Rank, anneden kopma ve ayrılma duygusunu büyük bir kaygı olarak yaşayan insanların bu duyguyu bastırmak ve tekrar anne içindeki dönemlerine dönerek rahatı ve huzuru yakalamak amacı ile uyuşturucu maddelere yöneldiğini ileri sürmüştür. Uyuşturucu madde kullanımı ile dış dünyadan sağlanan izolasyon sonucu kişi kendini güvende hissetmektedir. Ögel, psikoseksüel gelişim dönemlerinde

duyulan sevgi ve güven eksikliği nedeniyle, yetişkinlik döneminde yaşanan kaygının bastırılabilmesi ve bu duygu ile başa çıkabilmek amacı ile insanın uyuşturucu maddelere yöneldiğini ifade etmiştir (Ögel, 2010).

Adler'e göre insan davranışlarını belirleyen aşağılık duygusu ve aşağılık kompleksidir. İnsanların yaşadıkları hayal kırıklıkları büyük karmaşa yaratır. Bu karmaşayı çözmek ve bu duygular ile başetmeyi başaramayanlar alkol, madde gibi uyuşturucu maddeler ile bu eksikliklerini kapatmaktadırlar (Ögel, 2010).

Yeni psikodinamik yaklaşımlarda, madde kullanımı ve depresyonu ilişkilendirmekte ya da madde kullanımının bozulmuş ego işlevselliğinin (gerçekle baş edememe durumu) bir yansıması olduğu öne sürülmektedir (Kaplan ve Sadock, 2005). Psikiyatrik rahatsızlığın varlığı madde kullanımı için risk oluşturabildiği gibi madde kullanımının sonucu olarak da psikiyatrik rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Madde kullanımı, özkıyım için de risk oluşturmaktadır.

1.2.6.1. Madde Kullanımı ve Aile Faktörü

Bir kimlik geliştirme süreci içinde bulunan ve yoğun içsel çatışmalar yaşayan ergenlik dönemi maddeye başlama açısından risk oluşturmaktadır. Tanter ve ark. (2002), ergenlik döneminde madde kullanma riskinin azaltılması için çocukluk dönemindeki ebeveynin ilgisi ve bağlılığının önemli bir olumlu etken olduğunu vurgular (Tanter, Sambrano ve Dunn, 2002).

Anne ve babadan algılanan ilginin yüksek olması, çocuğun gelişim aşamasında anne-babanın sağladığı güvenli alana ve olumlu bağlanma özelliklerine işaret

etmektedir. Aynı şekilde madde kullananlarda, algılanan ebeveyn ilgisinin az olması da, gençlerin anne-babalarının kendilerine yönelik ilgisini yetersiz olarak algıladıkları ve kendilerine güvenli bir alan sağlanmadığına ve sağlıksız anne-baba tutumuna maruz kaldıklarına işaret etmektedir. Anne-babanın tutum ve davranışlarının madde kullanma açısından önemli olduğu görülmektedir (Görgün, Tiryaki ve Topbaş, 2010).

Steinberg'e (2008) göre, madde kullanımı ve bağımlılığında aile ile ilgili risk faktörleri kapsamında, aile içerisinde sıcaklık ve şefkatin olmaması, ilişkilerin zedelenmesi, aile madde kullanımının varlığı, anne babaların ilgisiz ya da aşırı izin verici, reddedici ve ihmalkâr olması öne çıkmaktadır (Bircan ve Erden, 2011). Aile içinde kuralları açık ve net ortaya koyan ve çocuklarının gelişimsel özelliklerini izleyen ve ilgilenen ebeveyn yaklaşımının alkol ve esrara başlamayı önlemede önemli faktörler olduğunu bulmuştur (Kosterman, Hawkins, Guo, Catalano ve Abbott, 2000).

BÖLÜM II

GEREÇ VE YÖNTEM

2.1. Araştırmanın tipi

Ege Üniversitesi'nin fakültelerinde okuyan öğrencilere yönelik yapılan tanımlayıcı alan araştırmasıdır.

2.2. Kullanılan yöntem

Fakülteler evrenini temsil edecek oranda “randomize” olarak örneklem grubuna uygulama gerçekleştirilmiştir.

2.3. Araştırmanın yeri ve zamanı:

Araştırma, Ege Üniversitesinin fakültelerini kapsamaktadır. Pilot çalışma 2012 yılının Mayıs ayı, uygulama 2012 Aralık-2013 Şubat aralığında sınıf ortamında toplu olarak gerçekleştirilmiştir.

2.4. Araştırmanın evreni:

Ege Üniversite fakültelerinde örgün eğitim gören 21419 öğrenci araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Uygulama, araştırmacı tarafından gerçekleştirileceği için yüksekokullar, meslek yüksekokulları, enstitüler ve 2.öğretimler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

2.5. Araştırmanın Örneklemi

Ege Üniversitesi'nde 12 fakültede örgün eğitim gören 21419 öğrenci evreninden randomize olarak seçilecek örneklem grubunun belirlenmesi için ilişki bağımlılığının evrende görülme sıklığı bilinmediği için öncelikle pilot çalışma

yapılmıştır. Farklı fakülte ve sınıflardan 61 öğrenciye uygulama gerçekleştirilmiş ve Reynaud'un önerisi üzerine ilişki bağımlılığı kriterlerinin 3 ve üzerini işaretleyenlerin yaygınlığına göre örneklem sayısı belirlenmiştir. Reynaud, 3 ve üzeri puanın ilişki bağımlılığına olarak değerlendirilebileceğini önermiştir. Yaygınlık oranı %50.5 olarak bulunmuş ve örneklem sayısı, Tıbbi Bilişim ve Biyoistatistik Bölümü tarafından hesaplanmıştır. SPSS 18 paket programında % 95 güven aralığının 0.05 ± 0.025 olacak şekilde örneklem büyüklüğü hesaplandığında 21.419 popülasyonunda 1434 kişilik yeterli örneklem sayısı bulunmuştur. Çalışma 1500 kişiye ulaşılacak şekilde planlanmıştır.

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan 2012-2013 Eğitim Öğretim yılının her fakülte ve sınıfına ait sayılar temin edilmiştir. Fakültelerde okuyan 21.419 öğrenciye göre 1500 öğrenci oranlanmıştır.

Evren ve Örneklem Sayıları

FAKÜLTELER	SINIF	EVREN	ÖRNEKLEM
1.TIP	1	380	26
	2	396	26
	3	360	26
	4	294	20
	5	280	20
	6	246	18
	TOP.	1956	136
2.DİŞ			
HEKİMLİĞİ	1	160	12
	2	183	12
	3	142	10
	4	145	10
	5	148	10
	TOP.	778	54

3.HEMŞİRELİK	1	211	15
	2	144	10
	3	184	12
	4	251	18
	TOP.	790	55
4.ECZACILIK	1	142	10
	2	191	12
	3	144	10
	4	136	10
	5	115	8
	TOP.	728	50
5.MÜHENDİSLİK	1	1065	76
	2	869	62
	3	882	62
	4	1013	70
	TOP.	3829	270
6.FEN	1	795	55
	2	595	40
	3	547	40
	4	794	55
	TOP.	2731	190
7.ZİRAAT	1	505	35
	2	487	35
	3	417	30
	4	558	40
	TOP.	1967	140
8.SU ÜRÜNLERİ	1	200	14
	2	150	12
	3	175	12
	4	152	12
	TOP.	677	50
9.EDEBİYAT	1	1274	90
	2	939	64
	3	819	58
	4	830	58
	TOP.	3862	270

10.İLETİŞİM	1	448	32
	2	405	28
	3	290	20
	4	291	20
	TOP.	1434	100
11.EĞİTİM	1	391	28
	2	494	34
	3	278	20
	4	256	18
	TOP.	1419	100
12.İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER	1	374	25
	2	309	20
	3	264	20
	4	301	20
	TOP.	1248	85
MEVCUT (ÖRGÜN)		21419	1500

2.6. Verileri Toplama Yöntemi ve Süresi

Uygulama öncesinde dekanlıklar ve müdürlüklere uygulama hakkında bilgi ve etik kurul onayı resmi yazı ile gönderilmiştir. Birimlerin öğrenci işleri ya da anabilimdalları/bölümlerin işbirliği ile uygulama yapılacak bölüm ve sınıfların gün ve saatleri belirlenmiştir. Uygulama, hedeflenen sayıya ulaşmak için ihtiyaç duyulan sayıda bölüme ulaşılarak gerçekleştirilmiştir.

Uygulamalar toplu olarak ve gizlilik esaslarına uygun olarak araştırmacı tarafından, randevuların çakışması durumunda ise öğretim üyesinin desteğiyle gerçekleştirilmiştir. Gönüllülük esasına dayalı olarak araştırmaya katılmak isteyen öğrencilere yapılmıştır. Sınıf mevcuduna göre değil yapılması gereken kişi sayısına

göre gerçekleştirilmiş, sınıf mevcudunun fazla olması durumunda 1.3.5.7. sıralara anket verilerek, az olması durumunda ise diğer bölümler ile bağlantıya geçilerek başka sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Uygulama, 25-35 dakika sürmüştür. Uygulama, aralık ayının son 3 haftasında gerçekleştirilmiştir, final tatiline girildiği için uygulama yapılamayan 3 bölüme 2.dönem başında uygulama gerçekleştirilmiştir.

2.7. Çalışmaya dahil olma ve olmama kriterleri

Uygulamaya Ege Üniversitesi fakültelerinin örgün bölümünde okuyan ilişkisi olan ve olmayan herkes dâhil edilmiştir.

Dışlama kriterlerine göre,

- Planlanan bölümlerin öğrencileri dışında herhangi bir öğrenci alınmamıştır.
- 18-35 yaş aralığı dışında olanlara da uygulama yapılmış sonrasında değerlendirmeden çıkarılmıştır.
- Anket Formu'nda madde kullanım yaygınlığına ilişkin yer alan ve tuzak madde olan “parovit” seçeneğini işaretleyenlerin anketi değerlendirmeye alınmamıştır.

2.8. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Araştırmanın bağımlı değişkeni ilişki bağımlılığıdır. Bağımsız değişkenler ise, cinsiyet, ilişki özellikleri, aile özellikleri, şiddet görme, bağlanma stilleri, anne baba ilgi ve koruma faktörleri, madde kullanımı, sigara ve alkol kullanım bozuklukları ve benlik saygısıdır.

2.9. Veri Toplama Araçları

2.9.1. Araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu

Demografik bilgiler, aile özellikleri, ilişki özellikleri, şiddet yaşama durumu ve kişinin kendisine, ailesi ve partnerine yönelik sigara, alkol ve madde kullanımına ilişkin sorular yer almaktadır (Ek-1).

2.9.2.İlişki Bağımlılığı Kriterleri

Reynaud, Karila, Blecha, Benyamina (2010) tarafından DSM-IV tanı kriterlerinden yola çıkılarak oluşturulan ilişki (aşk) bağımlılığı kriterleridir. Reynaud ve arkadaşları 7 kriterden 3 ve üzerini işaretlerin DSM-IV’ te olduğu gibi bağımlılık olarak kabul edilebileceğini önermişlerdir. Kriterler bilimsel olarak denenmediği ve kesme puanı net olmadığı için tanı koymaya yönelik netlik kazanmamaktır. İlk 5 kriter, partnerin yokluğunda kişide acı çekme gibi belli yoksunluk belirtilerinin görülmesi, kompulsif bir şekilde partnere ihtiyaç duyulması, zamanının büyük bir kısmını ilişkiye harcama, ilişkide problemler yaşanmasına rağmen ilişkinin sonlandırılmaması, ilişkiyi ve partneri denetlemek için sürekli istek ve boşa giden çaba, ilişkinin sosyal, mesleki ve boş zaman aktivitelerinde azalma ve bozulmaya yol açması açısından gibi bağımlılık tanı kriterlerini karşılamaktadır. Son 2 kriter, güvensiz bağlanma biçimleri ile ilişkilendirilmiştir.

Kriterler, talebimiz doğrultusunda Yıldırım Koyuncu (2012) tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.

2.9.3.İlişki Bağımlılığı Belirtileri Soru Formu

İlişki bağımlılığı belirtileri soru formu, kişilerin romantik ilişkilerinde duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla bağımlılığın özelliklerine

ilişkin yapılan literatür taraması sonrasında araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Formda, 27 özelliğe yer verilmiştir, 4'lü likert tipinde hazırlanmıştır. Schaeffer (2011)'ın sevgi bağımlılığı ve aşk bağımlılığı özellikleri, Sussman (2010)'ın aşk bağımlılığı kriterlerinden yararlanılmıştır.

2.9.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, yetişkinlikte romantik ilişkilerdeki bağlanmayı ölçmekte kullanılan 60 ölçeğin faktör analizine tabi tutulması sonucu elde edilmiştir. Analiz sonucunda ilişkilerdeki “kaçınmayı” ve “kaygı”yı yansıtan ve büyük ölçüde birbirinden bağımsız olduğu düşünülen iki boyut elde edilmiştir. Her iki faktörde en yüksek faktör yüküne sahip 18'er maddenin seçilmesiyle toplam 36 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Katılımcılar bu iki boyut temelinde değerlendirilebilecekleri gibi, 2 boyuttan aldıkları puanlar kullanılarak Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği DBM (dörtlü bağlanma modeli) ile uygunluk gösteren ve küme analizi ile belirlenen dört kategoriden biri içerisinde de sınıflandırılabilir. Böylece ölçekten hem boyutlar temelinde sürekli ölçüme dayalı, hem de kategorik sınıflandırma yöntemiyle iki tür ölçüm alınabilmektedir. Ölçekteki her bir madde, Likert tipi 7 dereceli (1= hiç katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum) bir değerlendirme göz önüne alınarak değerlendirilmektedir. Ölçekteki 3., 15., 19., 22., 25., 27., 29., 31., 33. ve 35. maddeler ters puanlanmaktadır.

Brennan ve arkadaşları (1998), ölçeğin, kaçınma ve kaygı boyutlarının elde edildiği kendini değerlendirmeye dayalı bütün ölçeklerden üstün olduğunu; yetişkin romantik bağlanmasındaki önemli bireysel farklılıkları ayırt edilebileceğini ileri

sürmektedir. YİYE, Sümer ve Güngör (2000) tarafından Türk üniversite öğrencileri örneklemini üzerinde gerçekleştirilen bir çalışmada ölçeğin kaygı ve kaçınma olmak üzere iki alt faktörden oluştuğu ve iç tutarlılık katsayılarının kaygı için .84 ve kaçınma için .81 olduğunu bulmuştur. Sümer (2006) tarafından bağlanma stillerini ve boyutlarını ölçmede kullanılan, geçerlik ve güvenirlik çalışmasında ölçeğin güvenirlik (iç tutarlık) katsayılarının, kaygı boyutu için .86, kaçınma boyutu için .90 olduğu bulunmuştur. Araştırma sonucunda boyut temelli ölçümlerin, kategorik temeldeki ölçümlerden daha yüksek yordama gücüne sahip olduğu, dört kategori modeline uygunluk bakımından YİYE'nin diğer ölçeklerden (İlişkiler Anketi ve İlişki Ölçekleri Anketi) daha iyi performans gösterdiği, YİYE'nin boyut temelindeki ölçümlerde diğer ölçeklerden belirgin olarak daha yüksek yordama gücüne sahip olduğu bulunmuştur.

2.9.5. Anne Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)

Bireyin anne-babası ile ilişkisini algılayış şeklini geriye dönük olarak değerlendirmek için, Bowlby'nin bağlanma kuramını temel alarak Parker ve arkadaşları tarafından geliştirilmiştir. Anne ve babaya bağlanmayı ölçmek üzere 25 maddeden oluşan ölçek, ilgi/ kontrol ve koruma boyutlarını kapsamaktadır. Algılanan anne-baba davranışı bu iki boyuta göre ayrı ayrı puanlanabilmekte, ayrıca, dörtlü bir sınıflandırma içinde de değerlendirme yapılabilmektedir.

Ölçek, Kapçı ve Küçüker tarafından Türk kültürüne uyarlanmış, geçerlilik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliği için katsayılar, ilgi/kontrol alt boyutunda anne formu için 0.91, baba formu için 0.90 olarak bulunmuştur. Koruma boyutunda anne formu için 0.64, baba formu için 0.78 olarak

saptanmıştır. Toplam puan için katsayılar anne formunda 0.90, baba formunda 0.89 olarak bulunmuştur.

2.9.6. Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

1965 yılında Rosenberg tarafından geliştirilen ülkemizde geçerlik ve güvenirlik çalışması Çuhadaroglu (1986) tarafından yapılmış olan bu ölçek 63 maddeden oluşmaktadır. Türkçeye uyarlanan ölçeğin test tekrar test güvenirliği 0.89, geçerliği ise 0.71'dir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması Tuğrul (1994) tarafından da yapılmış ve psikiyatrik görüşme sonuçlarıyla ölçek arasındaki korelasyonun 0.71 olduğu belirtilmiştir. Dereboy ve arkadaşlarının (1994) ergenler üzerinde gerçekleştirdikleri geçerlik ve güvenirlik çalışması da ölçeğin Türkçe formunun iç geçerliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Sümer ve Güngör (1999) de ölçeğin cronbach alfa değerinin 0.85 olduğunu belirtmişlerdir.

Ölçeğin 12 alt ölçeği bulunmaktadır, benlik saygısı alt ölçeği 10 maddeden oluşan 4 dereceli Likert türü bir ölçektir (1: hiç katılmıyorum, 2: katılmıyorum, 3: katılıyorum, 4: tamamen katılıyorum) ve sorulardan beşi ters kodlanmıştır. Benlik saygısı alt testinde 0-1 puan alanların yüksek, 2-4 puan alanların orta, 5-6 puan alanların ise düşük benlik saygısına sahip oldukları kabul edilir.

2.9.7. Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT)

Fagerström ve Schneider (1989) tarafından geliştirilen Uysal ve arkadaşları (2004) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ve güvenirlik çalışması yapılan "Fagerström Nikotin Bağımlılık Ölçeği"nin her bir maddesi "0", "1", "2", "3", şeklinde puanlanan altı sorudan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlara göre; 9-10 puan "çok şiddetli nikotin bağımlısı"; 5-8 puan "orta şiddette nikotin bağımlısı"; 2-4 puan "hafif

derecede nikotin bağımlısı” ve 0-2 puan ise “nikotin bağımlısı değil” şeklindedir. Uysal ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında Fagerström Nikotin Bağımlılık Ölçeğinin güvenirlik katsayısı .56 olarak belirtilmektedir.

2.9.8. Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AKBTT)

Alkol kullanımı olan topluluklarda alkolün bireye olan zararlarının belirlenmesi ve bu kişilerin tanımlanması için geliştirilmiştir. Aşırı alkol tüketimi olan kişilere tanı konamayabilir ve oluşan belirtiler veya sorunlar içme davranışına bağlanmayabilir. AKBTT bu kişilerin belirlenmesini sağlayabildiği gibi içmenin riskini, zararlı içmeyi ve alkol bağımlılığını da tanımlar. Bu test, 6 farklı ülkede Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından alkol kullanımının zararlarını ölçmek amacıyla oluşturulan projenin sonucunda geliştirilmiştir. İlk olarak 1989 yılında DSÖ tarafından yapılan ölçeğin son şekli Babor ve arkadaşları (2001) tarafından düzenlenmiştir. İçme alışkanlığı, alkol tüketimi ve alkole ilişkin sorunları saptayan 10 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin ilk üç sorusu tehlikeli alkol kullanımını, 4., 5. ve 6. sorular bağımlılık belirtilerini, son dört soru zararlı alkol kullanımını göstermektedir. Ölçek toplam puanı 40 olup populasyon çalışmalarında 8-11 arasında değişen farklı kesme noktaları bulunmakla birlikte önerilen kesme noktası 8’ dir. Ölçeğin kesme noktaları 0-7 puan, 8-15 puan, 16-19 puan, 20-40 puan şeklindedir. AKBTT için önerilen kesme noktası alkolden zarar görme düzeyini belirler. 20 puan ve üzeri bağımlılık olarak kabul edilmektedir.

“Alkol Kullanım Bozuklukları Tanıma Testi (AKBTT)” nin Türkçe düzenlenmiş şeklinin geçerli ve güvenilirliği Saatçioğlu ve arkadaşları tarafından yapılmıştır.

2.10. Verilerin analizi ve değerlendirme teknikleri

Veriler SPSS 18 paket programında analiz edilmiştir. Yaygınlık oranları için frekans testleri, kategorik verilerde ilişki testleri için ki-kare testleri yapılmıştır. Bağlanma stillerinin oluşturulması için YİYE kaygı ve kaçınma puanları kullanılarak küme analizi yöntemiyle 3'lü ve 4'lü bağlanma stili oluşturulmuştur. ABBÖ ölçeğindeki anne babaya ilişkin ilgi/kontrol ve koruma puanları da küme analizinde değerlendirilerek 4'lü bağlanma düzeyi elde edilmiştir. Araştırmadaki sürekli değişkenler normal dağılım göstermemiştir. Nonparametrik veriler için 2 grup testi olarak Mann Whitney U Testi, 2'den fazla grup testi olan Kruskal Wallis Testi, nümerik veriler için Spearman korelasyon testleri kullanılmıştır.

2.11. Süre ve olanaklar

- İlişki bağımlılığı kriterlerinin araştırılması, Türkçe'ye çevrilmesi, anket formunun hazırlanması– (Nisan-Mayıs 2012)
- Pilot çalışma ve verilerin değerlendirilmesi (Mayıs-Eylül 2012)
- Uygulama öncesi sayıların planlaması, fakülteler ile bağlantıya geçilmesi (Ekim-Kasım 2012)
- Uygulamanın gerçekleştirilmesi (Aralık 2012-Şubat 2013)
- Veri Girişleri (Ocak 2013-Şubat 2013)
- Verilerin Değerlendirilmesi (Mart 2013)
- Raporun Yazılması (Nisan-Haziran 2013)

2.12. Etik Açıklamalar

Araştırma için Ege Üniversitesi Araştırma Etik Kuruluna başvurulmuş ve gerekli onay alınmıştır. Araştırmanın yapılabilmesi için Fakültelere resmi yazı ekinde anket formu ve etik kurul onayı gönderilmiştir. Uygulama, Fakülte Dekanlarının yönlendirdikleri birim ya kişiler ile uygulama günü, saati ve dersi planlanarak gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM III

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada elde edilen temel bulgular ile bu bulgular arası ilişkilere yönelik analiz sonuçları sunulmuştur. Öncelikle tüm örneklemin (n=1518) sosyodemografik özelliklerine, sonrasında da yalnızca yaşam boyu duygusal ilişki yaşamış olan örnekleme (n=1321) ilişkin ilişki özellikleri, ilişki bağımlılığı, bağlanma stilleri, anne ve babaya bağlanma düzeyleri, benlik saygısı ve madde kullanımı ile ilgili bulgulara ve aralarındaki ilişkilere yer verilmiştir.

III.1. Sosyodemografik özellikler

Araştırmaya Ege Üniversitesi'nde 12 Fakültede okuyan 1522 öğrenci katılmıştır. Dışlama kriterleri kapsamında 35 yaşın üzerinde olan 2 kişi ile tuzak madde olan “parovit”i işaretleyen 2 kişinin verileri çıkarılmış, 1518 öğrenci değerlendirmeye alınmıştır.

Araştırmanın yöntemine göre fakülteler evrenini temsil edecek oranda her sınıftan uygulama yapılması gereken öğrenci sayısı belirlenmiştir. Sınıf dağılımında 4, 5 ve 6.sınıflar birleştirilmiştir. Buna göre 1.sınıf öğrencisi % 26.7, 2.sınıf öğrencisi % 24.9, 3.sınıf öğrencisi % 22, 4.sınıf ve üstü % 26.4 olarak örnekleme oluşturmuş ve grupların dengeli bir şekilde dağıldığı görülmüştür (Tablo 1).

Öğrencilerin % 39.3'ü erkek, % 60.7'si kadındır. 11 kişi cinsiyetiyle ilgili bilgi vermemiştir. Yaşları 18-35 arasında değişen öğrencilerin yaş ortalaması 21 ± 2.07 'dir. 30 öğrenci yaşına ilişkin bilgi vermemiştir. Öğrencilerin % 99.1'i bekar, % 0.7'si evli, % 0.3'ü boşanmıştır. Öğrenciler, en yaygın olarak ailesi ya da

arkadaşlarıyla birlikte yaşamaktadır. Ailesi ile yaşayanlar % 31.7, arkadaşları ile yaşayanlar % 31.6 , yurttta yaşayanlar % 27.5'dir (Tablo 1).

Öğrencilerin doğum yerleri ile ilgili alınan bilgilere göre bölge ayrımı yapılmıştır. 150 kişi doğum yeri konusunda bilgi vermemiştir. 1368 kişiden alınan verilere göre % 35.1'i Ege, % 20.2'si Marmara, % 9.4'ü İç Anadolu, % 8.3'ü Akdeniz, % 7.8'i Karadeniz, % 5.3'ü Doğu Anadolu, % 3.7'si Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve % 4.1'i yurtdışı doğumludur.

Tablo 1. Sosyodemografik Özellikler

Sınıf Dağılımı	F	%
1.sınıf	406	26.7
2.sınıf	378	24.9
3.sınıf	334	22.0
4-5-6. sınıf	400	26.4
Cinsiyet	F	%
Erkek	592	39.3
Kadın	915	60.7
Yaş Dağılımı	F	%
18	98	6.6
19	219	14.7
20	274	18.4
21	293	19.7
22	249	16.7
23	193	13.0
24 yaş ve üstü	162	10.9
Kimlerle yaşıyor	F	%
Aile	479	31.7
Akraba	35	2.3
Arkadaşlar	477	31.6
Sevgili	18	1.2
Yalnız	85	5.6
Yurt	415	27.5

f= frekans

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 1.2'si anne kaybı yaşamıştır, annelerini kaybetme yaş ortalaması 13 ± 8.4 'tür (Min= 3 Max= 25). % 5.7'si baba kaybı yaşamıştır, babalarını kaybetme yaş ortalaması 13 ± 6.9 'dur (Min=1 Max=35). % 7.4'ünün anne babası boşanmıştır, aileleri boşandıklarında çocukların yaş ortalaması 11 ± 5.9 'dur (Min=1 Max=23). Kardeş sayısı 0-11 arasında değişmektedir, % 11.7'si tek çocuktur, % 52.8'i 2 kardeş, % 35.6'sı 3 kardeş ve üzeridir, % 49.5'i ilk çocuktur (Tablo 2).

Babanın mesleki durumu değerlendirildiğinde işçi, memur, emekli, esnaf, serbest meslek ve diğer kategorisinde yer alan çiftçi, asker, mühendis, doktor vb. meslek grupları birleştirilmiştir. 1518 kişiden 52'si baba kaybı ya da çok küçük yaşta anne babanın boşanması gibi nedenlerle babasının mesleği ile ilgili bilgi vermemiştir. 1466 kişiden alınan bilgiye göre öğrencilerin % 97.3'ünün babası meslek sahibidir ya da çalışmaktadır. Öğrencilerin annelerinin mesleki durumu değerlendirildiğinde memur, işçi, serbest meslek, esnaf, emekli ve diğer kategorisinde yer alan doktor, mühendis vb. meslek grupları birleştirilmiştir, diğer kategorisinde yer alan ev hanımı ise meslek grupları dışında tutulmuş ve herhangi bir işte çalışmama kategorisinde değerlendirilmiştir. Buna göre öğrencilerin % 55'inin annesi çalışmamaktadır, % 45'inin annesi meslek sahibidir (Tablo 2).

Ailelerin gelir durumu 0-40.000 TL arasında değişmektedir, ortalama gelir düzeyi $2793 \pm 3030,29$ TL'dir. 298 kişi, ailesinin gelir durumu hakkında bilgi vermemiştir. Gelir grubundaki dağılım, grubun kendi ortalamasına göre bölünerek oluşturulmuştur. Ailenin mal varlığı da sosyoekonomik durum ile ilgili bilgi almak amacıyla sorulmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Ailelerine İlişkin Demografik Bilgiler

	f	%
Anne kaybı	18	1.2
Baba kaybı	85	5.7
Anne-baba boşanma	110	7.4
<i>Anne Eğitim Düzeyi</i>	f	%
Okuma yazma bilmiyor	53	3.5
Okuma yazma biliyor	59	3.9
İlköğretim mezunu	602	40.0
Lise mezunu	442	29.3
Yüksekokul / üniversite mezunu	350	23.2
<i>Baba Eğitim Düzeyi</i>	f	%
Okuma yazma bilmiyor	11	.8
Okuma yazma biliyor	32	2.2
İlköğretim mezunu	477	32.5
Lise mezunu	422	28.8
Yüksekokul / üniversite mezunu	524	35.7
<i>Ailenin Mesleki Durumu</i>	f	%
Annenin mesleği var	677	45
Babanın mesleği var	1435	97.9
<i>Ailenin Gelir Düzeyi</i>	f	%
0-1500 TL	415	34
1501-3000 TL	531	43.5
3000 TL üstü	274	22.5
<i>Ailenin Mal varlığı</i>	f	%
Ev sahibi	1200	79.8
Araba sahibi	905	60.2
Yazlık sahibi	279	18.6

III.2. İlişki Özelliklerine İlişkin Bulgular

Öğrencilerin % 87'si (n=1321) yaşamı boyunca en az bir kez duygusal ilişki yaşadığını ifade etmiştir. Çalışmada, 1321 kişinin verileri değerlendirilmiştir. Duygusal ilişkisi olan 1321 kişinin 1167'sinin yaşadığı ilişki sayısı ile ilgili verdiği bilgiye göre % 38.9'unun (n=454) tek ilişkisi, % 37.4'ünün (n=436) 2 ilişkisi, % 15.7'sinin (n=183) 3 ilişkisi, % 8.1'inin (n=94) 4 ve üzeri sayıda ilişkisi olmuştur. Erkeklerde ilişki sayısı 1-16 arasında, kızlarda ise 1-10 arasında değişmektedir.

Erkeklerde ortalama ilişki sayısı 2.37 ± 1.9 , kızlarda ortalama ilişki sayısı 1.84 ± 1 'dür.

“Bu güne kadar sizi etkileyecek düzeyde yaşadığınız ilişkinin türü nedir?” sorusuna yanıt veren 1249 kişiden % 81.7’si (n=1021) flört, % 7.2’si (n=90) sözlü, % 0.8’i (n=10) nişanlı, % 1.7’si (n=21) evli, % 5.4’ü (n=68) platonik, % 3.1’i (n=39) diğer düzeyinde ilişki yaşamıştır.

1244 kişi “şu anda ilişkiniz var mı?” sorusuna cevap vermiştir. Çalışmanın yapıldığı dönemde örneklemin % 52.4’ünün (n=652) ilişkisi vardır. Özellikle kızlar ile erkekler arasında ilişkinin olma durumu açısından anlamlı farklılık bulunmuştur, kız öğrenci popülasyonunda ilişkinin olma durumu daha yaygındır ($p= ,0001$; $\chi^2=25,918$; $df =1$) (Tablo-3). İlişkisi olan öğrencilerin ilişkilerinin süresi 1 ay ile 10 yıl arasında değişmektedir. Erkeklerde şu anki ilişkisinin ortalama süresi 23 ± 21.7 , kızlarda ise ortalama 25.6 ± 22.3 aydır. Öğrencilerin bir ilişki bittiğinde hemen ilişkiye başlama açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek öğrenciler kızlara göre daha yaygın oranda yeni ilişkilere kısa sürede başlamaktadır ($p= ,001$; $\chi^2=11,625$; $df =1$) (Tablo 3).

İlişkilerinden ötürü kendine zarar verme davranışı açısından kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklılık vardır ($p= ,006$; $\chi^2=7,540$; $df =1$). Erkeklerin kızlara göre daha yaygın olarak kendine zarar verme davranışı gösterdiği bulunmuştur (Tablo 3).

Öğrencilerin partnerlerinden duygusal, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet görme açısından cinsiyet faktörünün anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur ($p > ,05$). Yaygınlık olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre partnerlerinden daha fazla duygusal ve fiziksel şiddet gördüğü görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Cinsiyete Göre İlişki Özellikleri

<i>İlişki Özellikleri</i>	Toplam		Kadın		Erkek		p
	f	%	f	%	f	%	
Şu an bir ilişkinin olması (n=1244)	652	52.4	439	58.2	213	43.5	,0001***
Bir ilişkisi bittiğinde hemen yeni bir ilişkiye başlama (n=1212)	150	12.4	72	9.8	78	16.4	,001***
İlişkisinden ötürü kendine zarar verme (n=1188)	81	6.8	37	5.2	44	9.3	,006**
Partnerden duygusal şiddet görme (n=1215)	268	22.1	174	23.6	94	19.6	,099
Partnerden fiziksel şiddet görme (n=1210)	28	2.3	18	2.5	10	2.1	,672
Partnerden cinsel şiddet görme (n=1207)	13	1.1	6	.8	7	1.5	,291
Partnerden ekonomik şiddet görme (n=1208)	15	1.2	7	1	8	1.7	,273

Ki kare testi sonucu, ***: $p < ,001$ **: $p < ,01$ df=1

III.3. İlişki Bağımlılığına İlişkin Bulgular

Duygusal ilişki yaşamış olan 1321 öğrenciden 1305'i ilişki bağımlılığı kriterlerini doldurmuştur. Cinsiyetine ilişkin bilgi vermeyenler değerlendirmeye alınmamıştır. 1295 kişinin cinsiyete göre ilişki bağımlılığı puan dağılımına yer verilmiştir. Reynaud'un önerdiği kriterler, puanlama sistemine göre 0-7 puan arasında hesaplanmış frekans ve yüzdelere Tablo-4'te yer verilmiştir. Cinsiyet ile

ilişki bağımlılığı arasında düşük düzeyde ilişki bulunmuştur ($p= ,033$; $U= 188198,0$; $Z= -2,135$). Erkeklerin ilişki bağımlılığı puan ortalaması 3 ± 1.86 , kadınların puan ortalaması 2 ± 1.83 'dir. Erkeklerde 3 puan ve üzerinin daha yüksek oranda olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. Cinsiyete Göre İlişki Bağımlılığı Toplam Puanları

İlişki Bağımlılığı Puanları	Genel (n=1295) f	%	Kadın (n=770) %	Erkek (n=525) %
0	187	14.4	14.8	13.9
1	216	16.7	17.9	14.9
2	267	20.6	21.9	18.7
3	208	16.1	15.5	17
4	196	15.1	13.6	17.3
5	124	9.6	9.2	10.1
6	65	5.0	4.5	5.7
7	32	2.5	2.5	2.5

Öğrencilerin sınıf düzeyleri için 1, 2, 3, 4 ve üstü olarak 4 grup oluşturulmuştur. 1321 öğrencinin sınıf düzeyi ile ilişki bağımlılığı puanları arasında ilişki bulunmamıştır. (Kruskal Wallis testi, $p= ,529$; $\chi^2=2,215$; $df =3$). Sınıf düzeyinden bağımsız olarak yaş faktörünün ilişki bağımlılığı ile ilişkisini değerlendirmek için Spearman Korelasyon testi yapılmıştır. Bu analize göre ilişki bağımlılığı puanları ile yaş arasında ilişki bulunmamıştır ($p> ,05$; $r= ,016$).

İlişki bağımlılığı kriterlerine ait genel yaygınlık oranları ve yüzdelere Tablo 5'te yer verilmiştir. İlişkiye (gerçek veya düşünsel olarak) zamanın büyük bölümünü harcamaya yönelik olan 2.kriterin yaygınlık oranı yüksek bulunmuştur (% 66.2). İlişkiye zaman harcama (2. kriter), ilişkinin yoğunluğunu azaltmak veya ilişkiyi kontrol etmek için, sürekli bir istek duyma ve çaba harcama, çaba var ise bunun boşuna olduğunu düşünme (4.kriter) ve tekrarlayan, acı veren aşk ilişkileri yaşama

(7. kriter) kriterlerinde cinsiyet faktörü açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sevgilinin yokluğunda yoksunluk çekme ve takıntılı bir şekilde ona ihtiyaç duyma (1. kriter), ilişkinin sosyal, mesleki ve boş zaman aktivitelerinin süresinde azalma ve niteliğinde bozulmaya yol açması (3. kriter), ilişkinin yarattığı sorunlara rağmen ilişkinin sürdürülmesi (5. kriter) kriterlerinde cinsiyet açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Özellikle, devamlı bir bağlanma dönemi olmadan tekrarlayan coşkulu aşk ilişkileri yaşamada (6. kriter) farklılık büyümüş ve erkeklerde daha yaygın olduğu görülmüştür (Tablo 5).

Tablo 5. Cinsiyete Göre İlişki Bağımlılığı Kriterlerinin Değerlendirilme Yüzdeleri

İlişki Bağımlılığı Puanları	Genel (1295)		Kadın (n=770)		Erkek (n=525)	χ^2
	f	%		%		
1.kriter	615	47.5		50.3	43.4	5,842*
2. kriter	857	66.2		66.8	65.3	,281
3. kriter	482	37.2		34	41.9	8,293**
4. kriter	372	28.7		27.5	30.5	1,321
5. kriter	495	38.2		35.7	41.9	5,066*
6.(6a)kriter	293	22.6		17.5	30.1	28,142***
7.(6b)kriter	278	21.5		21.6	21.3	,009

*: $p < ,05$ **: $p < ,01$ ***: $p < ,001$ $df=2$

Öğrencilerin araştırmanın yapıldığı dönemde ilişkisinin olması ile ilişki bağımlılığı arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Popülasyonun % 52.4'lük bir kısmının aktif ilişkinin süresi ile ilişki bağımlılığı puanı arasında da ilişki bulunmamıştır ($p = ,317$; $r = -,039$). Öğrencilerin bir ilişki bittiğinde yeni bir ilişkiye başlama durumu ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur ($p = ,002$) (Tablo 6).

Öğrencilerin ilişkilerinden ötürü kendine zarar verme davranışı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur ($p = ,0001$). Partnerden duygusal, fiziksel şiddet görme durumu ile ilişki bağımlılığı arasında yüksek ilişkili bulunmuştur ($p = ,0001$), ekonomik şiddet görme ile düşük ilişki ($p = ,012$) bulunmuştur. İlişki

bağımlılığı ile partnerden cinsel şiddet görme arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır ($p > ,05$) (Tablo 6).

Tablo 6. İlişki Bağımlılığı ile İlişki Özellikleri Arasındaki İlişki

<i>İlişki Özellikleri</i>	<i>p</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>
Şu an bir ilişkinin olması	,087	181675,0	-1,711
Bir ilişkisi bittiğinde hemen yeni bir ilişkiye başlama	,002***	67205,5	-3,076
İlişkisinden ötürü kendine zarar verme	,0001***	21782,5	-7,803
Partnerden duygusal şiddet görme	,0001***	75550,0	-10,099
Partnerden fiziksel şiddet görme	,0001***	10978,0	-3,572
Partnerden cinsel şiddet görme	,335	6537,5	-,965
Partnerden ekonomik şiddet görme	,012*	5593,0	-2,509

***: $p < ,001$ ** : $p < ,01$ *: $p < ,05$ U= Mann-Whitney U Testi sonucu

Öğrencilerin anne kaybı, baba kaybı ya da anne babanın boşanma durumu ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmamıştır. Anne baba boşandıklarında çocukların yaşı ile ilişki bağımlılığı puanı arasında düşük düzeyde ilişki bulunmuştur ($p = ,029$; $r = -,230$). Çocuğun yaşı küçükken anne babanın boşanması ilişki bağımlılığını arttırmaktadır.

Öğrencilerin ailelerinden şiddet görme durumları incelendiğinde duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddet görme şiddet görme ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuş ve ailelerinden şiddet görenlerin ilişkilerinde daha bağımlı olduğu saptanmıştır. Cinsel şiddet konusunda ise herhangi bir veri alınamamıştır (Tablo 7).

Tablo 7. İlişki Bağımlılığı ile Aile İlişkileri Arasındaki İlişki

<i>Yaşamına ilişkin bilgiler</i>	<i>p</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>
Anne kaybı	,427	9378,0	-,794
Baba kaybı	,07	42788,0	-1,814
Anne baba boşanma	,15	57915,5	-1,440
Aileden duygusal şiddet görme	,0001***	98081,0	-6,701
Aileden fiziksel şiddet görme	,0001***	42447,5	-3,724
Aileden ekonomik şiddet görme	,001***	29954,0	-3,420

***: $p < ,001$ **: $p < ,01$ *: $p < ,05$ U= Mann-Whitney U Test

Öğrencilerin % 20.7'si (n=265) ergenlik problemleri, stres, depresyon ve anksiyete bozuklukları gibi ruhsal rahatsızlıklar, yas, sınav kaygısı ya da ilişkileri yüzünden psikolog ya da psikiyatriste gitmiştir. 43 kişi bu soruya yanıt vermemiştir. İlişki bağımlılığı ile psikolog ya da psikiyatriste gitme durumu arasında ilişki bulunmuştur ($p = ,0001$; $U=110833$; $Z = -3,912$). Öğrencilerin % 6.5'i (n=83) ruhsal bozukluk tanısı almıştır, sıklıkla anksiyete bozuklukları ya da depresyon tanısı aldıklarını belirtmişlerdir. İlişki bağımlılığı ile ruhsal bozukluk tanısı alma arasında ilişki bulunmuştur ($p = ,0001$; $U=36476,5$; $Z = -3,554$). Öğrencilerin duygusal ilişkilerinde olumsuzluk yaşadıklarında antidepresan kullanımı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur ($p = ,0001$; $U=25588,5$; $Z = -,703$).

Öğrencilere ilişki bağımlılığı kriterlerinin yanısıra ilişki bağımlılığıyla ilgili 27 belirtiden oluşan soru formu sorulmuştur. Duygusal ilişki yaşamış olan 1321 kişiden 1248'i testi yanıtlamıştır. İlişki bağımlılığı kriterleri ile belirtileri arasında korelasyon yüksektir ($p = ,0001$; $r = ,561$).

III.4. Bağlanma Stillerine İlişkin Bulgular

Duygusal ilişki yaşamış olan 1321 öğrenciden 1268'sinin Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-1) değerlendirilmeye alınmıştır. YİYE'nin alt boyutları olan kaygı ve kaçınma puanları cinsiyete göre değerlendirildiğinde herhangi bir farklılık bulunmamıştır. Erkek öğrencilerin kaygı puan ortalaması 67.3 ± 18.9 , kız öğrencilerin kaygı puan ortalaması 68.8 ± 18.7 'dir. Kaçınma puanları değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin kaçınma puan ortalaması 59.6 ± 19.41 , erkek öğrencilerin kaçınma puan ortalaması 54.6 ± 16.64 'dır. Kız öğrencilerin kaçınma puan ortalaması erkek öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur.

YİYE Ölçeğinin alt boyutları olan kaygı ve kaçınma puanları Küme Analizi yapılarak 3'lü bağlanma stili ve 4'lü bağlanma stili oluşturulmuştur. Öğrencilerin % 34.1'i güvenli, % 33'ü kaçınan, % 33'ü kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahiptir. Cinsiyet faktörü ile bağlanma stilleri arasında ilişkiye bakıldığında kız ve erkek öğrenciler arasında güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma stilleri açısından anlamlı farklılık bulunmuştur ($p = ,0001$). Kadınlar, erkeklere göre daha yaygın olarak kaçınan bağlanma stiline (kadın: % 37.6 ; erkek: % 26) sahipken, erkekler kadınlara göre daha yaygın olarak güvenli bağlanma stiline (kadın: % 30.4 ; erkek: % 39.5) sahiptir. Kaygılı/kararsız bağlanma stilinde ise cinsiyet açısından anlamlı farklılık bulunmasına rağmen yaygınlık oranı birbirine yakın görülmektedir (kadın: % 32 ; erkek: % 34.4) (Tablo 8).

Küme Analizi ile oluşturulan 4'lü bağlanma stili sonuçlarına göre, cinsiyet açısından bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p = ,001$). Erkekler kadınlara göre daha yaygın olarak güvenli bağlanma (kadın: % 27.5; erkek:

% 35.2) ve saplantılı bağlanma (kadın: %17.6 ; erkek: %21.5) stiline sahipken, kadınlar da erkeklere göre daha yaygın olarak kayıtsız bağlanma (kadın: %26.6 ; erkek %19.2) ve korkulu (kadın: %28.4 ; erkek: % 24.1) bağlanma stiline sahiptir (Tablo 8). Bu farklılık, kaçınma puanının kadınlarda daha yüksek olmasından kaynaklanmaktadır.

Tablo 8. Cinsiyete Göre Bağlanma Stilleri

Bağlanma Stilleri	Toplam (1268)		Kadın (n=757)	Erkek (n=511)
	f	%	%	%
Güvenli Bağlanma	432	34.1	30.4	39.5
Kaçınan Bağlanma	418	33	37.6	26
Kaygılı/Kararsız Bağlanma	418	33	32	34.4
3'lü bağlanma stili $p=,0001^{***}$, $\chi^2=20,557$ $df=2$				
Bağlanma Stilleri	f	%	%	%
Güvenli Bağlanma	388	30.6	27.5	35.2
Kayıtsız Bağlanma	299	23.6	26.6	19.2
Korkulu Bağlanma	338	26.7	28.4	24.1
Saplantılı Bağlanma	243	19.2	17.6	21.5
4'lü bağlanma stili $p=,001^{**}$, $\chi^2=17,660$ $df=3$				

Tablo 9'da bağlanma stillerine göre ilişki bağımlılığı puan ortalamalarına yer verilmiştir. İlişki bağımlılığı puanı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki için Kruskal Wallis testi yapılmıştır. İlişki bağımlılığı puanları açısından 3 bağlanma stili ($p=,0001$; $\chi^2=178,895$; $df=2$) ve 4 bağlanma stili arasında da anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=,0001$; $\chi^2=203,037$; $df=3$). Bağımlılık puanı arttıkça kaygılı/kararsız bağlanma ve saplantılı bağlanma görülmektedir. Korkulu bağlananların da ilişki bağımlılığı puanı yüksektir. Bağımlılık puanı düşük olanlar da sağlıklı bağlanma olan güvenli bağlanma stiline sahiptir. Kaçınan ya da kayıtsız bağlananların da ilişki bağımlılığı puanı düşük bulunmuştur.

Tablo 9. Bağlanma Stillerine göre İlişki Bağımlılığı Puan Ortalaması

	Bağlanma Stilleri	İlişki Bağ.Puan Ort.	SS
3'lü stil	Güvenli Bağlanma	2,01	1,48
	Kaçınan Bağlanma	2,28	1,81
	Kaygılı/Kararsız Bağlanma	3,6	1,79
4'lü stil	Güvenli Bağlanma	1,96	1,45
	Kayıtsız Bağlanma	1,97	1,70
	Korkulu Bağlanma	3,1	1,89
	Saplantılı Bağlanma	3,7	1,69

III.5. Anne Baba Bağlanma Ölçeğine (ABBÖ) İlişkin Bulgular

Duygusal ilişki yaşamış olan 1321 öğrenciden 1194'ünün Anne Bağlanma Ölçeği, 1142'sinin Baba Bağlanma Ölçeği değerlendirilmiştir. Ölçeği dolduran kişi sayısının azalmasında anne ya da babanın kaybı ya da çocuğun küçük yaştayken anne babanın boşanması etkili olmaktadır.

Ölçek, kişiler tarafından algılanan ebeveyn ilgi/kontrol ve koruma puanlarına ilişkin bilgi vermektedir. Anne ilgi/kontrol puan ortalaması 28.8 ± 6.5 , anne koruma puan ortalaması 25.1 ± 6.5 , baba ilgi/kontrol puan ortalaması 25.7 ± 7.9 , baba koruma puan ortalaması 26 ± 7.2 'dir. Cinsiyete göre anne ve baba ilgi/kontrol ve koruma puanları değerlendirildiğinde, anne ilgi/kontrol, baba ilgi/kontrol ve baba koruma puanlarında kadın ve erkeklerde anlamlı farklılık bulunurken anne koruma puanında anlamlı farklılık bulunmamıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Cinsiyete göre ABBÖ Puanları

ABBÖ	Ort.Puan	Kadın	Erkek	p	U	Z
Anne İlgi/kontrol	28,8	29,2	28,2	,0001	154225,5	-4,01
Anne Koruma	25,1	25,3	24,9	,265	169462,5	-1,115
Baba İlgi/Kontrol	25,7	26,5	24,2	,0001	130987	-5,968
Baba Koruma	26	25,3	27	,001	143975,5	-3,414

Ölçeğin iki alt boyutu olan ilgi ve koruma/kontrol boyutları Küme Analizi yapılarak optimal, duyarlı kontrol, duyarsız kontrol ve bağlanmama şeklinde 4 kategori oluşturulmuştur. Öğrencilerin % 13.9'u annelerinden algıladıkları yetersiz ilgi ve düşük koruma yüzünden bağlanmama boyutunu karşılamıştır. Cinsiyet faktörü açısından algılanan anne bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p = ,075$; $\chi^2 = 6,917$). (Tablo 11)

Öğrencilerin % 18.9'u da yetersiz ilgi ve düşük koruma yüzünden babalarına bağlanmamıştır. Cinsiyet faktörü açısından algılanan baba bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p = ,0001$; $\chi^2 = 50,711$; $df=3$). Özellikle erkeklerde (% 31.2) babalarından gelen yetersiz ilgi ve aşırı koruma kadınlara (% 15.1) göre daha yaygındır (Tablo 11).

Tablo 11. Anne Baba Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) Sonuçları

ABBÖ	Genel		Kadın	Erkek
Anne Bağlanma (n=1194)	f	%	%	%
Optimal (yeterli ilgi/düşük koruma)	349	29.5	28.7	30.7
Duyarlı kontrol (yeterli ilgi /aşırı koruma)	462	39	41.9	34.5
Duyarsız kontrol (yetersiz ilgi/ aşırı koruma)	208	17.6	16.4	19.3
Bağlanmama (yetersiz ilgi/düşük koruma)	165	13.9	13	15.5
Baba Bağlanma (n=1142)	f	%	%	%
Optimal (yeterli ilgi/düşük koruma)	286	25	29.7	17.7
Duyarlı kontrol (yeterli ilgi /aşırı koruma)	396	34.7	36.6	31.6
Duyarsız kontrol (yetersiz ilgi/ aşırı koruma)	244	21.4	15.1	31.2
Bağlanmama (yetersiz ilgi/düşük koruma)	216	18.9	18.5	19.5

Pearson Ki-Kare Testi, $df=3$

III.6. İlişki Bağımlılığı ile YİYE, ABBÖ Ölçekleri Arasındaki İlişki

İlişki bağımlılığı puanlarının bağlanma stilleri açısından değerlendirilmesine Tablo 11’de yer verilmiştir. Toplam puanlara karşılık gelen dağılım yüzdelerinin görülmesi için Pearson ki kare testi uygulanmıştır. Bağlanma stilleri ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki yüksektir. 3 puan ve üzerini ağırlıklı olarak kaygılı / kararsız bağlananlar, düşük puanları da (0-2) güvenli ve kaçınan bağlananlar oluşturmaktadır. 4’lü bağlanma stilleri açısından değerlendirildiğinde, yüksek puanları oluşturanların korkulu ve saplantılı bağlananlar, düşük puanları oluşturanların güvenli ve kayıtsız bağlananlar olduğu görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. İlişki bağımlılığı toplam puanlarının bağlanma stilleri ile ilişkisi

İlişki Bağımlılığı Toplam Puanları	Güvenli %	Kaçınan %	Kaygılı/ Kararsız %
0	41	48.3	10.7
1	48.6	34.6	16.8
2	42.9	33	24.1
3	34.3	28	37.7
4	26.9	31.1	42
5	11.6	25.6	62.8
6	10.9	20.3	68.8
7	6.5	25.8	67.7

$p < ,001$, $\chi^2 = 204,625$; $df = 14$

İlişki Bağımlılığı Toplam Puanları	Güvenli %	Kayıtsız %	Korkulu %	Saplantılı %
0	37.1	39.9	19.7	3.4
1	44.4	29.4	18.7	7.5
2	39.5	25.3	20.3	14.9
3	32.4	16.4	29.5	21.7
4	21.2	17.6	32.1	29.0
5	9.9	15.7	43.0	31.4
6	7.8	9.4	35.9	46.9
7	6.5	9.7	45.2	38.7

$p < ,001$, $\chi^2 = 230,084$; $df = 21$

Tablo 13’de ABBÖ’nün ilişki bağımlılığı ve YİYE puan ortalamalarına yer verilmiştir. Anne bağlanma düzeyleri ile ilişki bağımlılığı puanı arasında ilişki bulunmuştur ($p= ,0001$; $\kappa^2= 63,337$; $df= 3$) . Anneye bağlanmama düzeyinin ilişki bağımlılığı puanını arttırdığı görülmektedir. Özellikle yetersiz ilgi, bağımlılık puanını arttırmaktadır. Anneye bağlanmamanın ilişkilerdeki kaygı ve kaçınma puanlarını arttırdığı görülmektedir. Baba bağlanma düzeyleri ile ilişki bağımlılığı puanı arasında da ilişki bulunmuştur ($p= ,0001$; $\kappa^2= 32,686$; $df= 3$) . Babaya bağlanmama ilişki bağımlılığını arttırmaktadır. Babanın düşük koruma göstermesi, ihmali ilişki bağımlılığını, ilişkilerde kaygı ve kaçınma puanını arttırdığı görülmektedir. Anne ve baba bağlanma düzeylerinin cinsiyet faktörüne göre ilişki bağımlılığı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p > ,05$).

Tablo 13. Anne Baba Bağlanma düzeylerinin ilişki bağımlılığı ve YİYE puan ortalamaları

	İlişki Bağımlılığı Ort	YİYE Kaygı Ort	YİYE Kaçınma Ort
Anne Bağlanma (n=1194)	$\kappa^2= 63,337$	$\kappa^2= 60,216$	$\kappa^2= 36,536$
Optimal (yeterli ilgi/düşük koruma)	2,78	70,9	58,7
Duyarlı kontrol (yeterli ilgi /aşırı koruma)	2,12	63,1	54,4
Duyarsız kontrol (yetersiz ilgi/ aşırı koruma)	2,90	69,9	58,7
Bağlanmama (yetersiz ilgi/düşük koruma)	3,25	74,1	62,9

Kruskal wallis test, ***: $p< ,001$ df= 3

	İlişki Bağımlılığı Ort	YİYE Kaygı Ort	YİYE Kaçınma Ort
Baba Bağlanma (n=1150)	$\kappa^2= 32,686$	$\kappa^2= 46,642$	$\kappa^2= 28,518$
Optimal (yeterli ilgi/düşük koruma)	2,84	72,3	60
Duyarlı kontrol (yeterli ilgi /aşırı koruma)	2,22	63,9	53,7
Duyarsız kontrol (yetersiz ilgi/ aşırı koruma)	2,59	67,8	58,3
Bağlanmama (yetersiz ilgi/düşük koruma)	2,99	71,9	60,6

Kruskal wallis test, ***: $p< ,001$ df= 3

İlişki bağımlılığı ile YİYE kaygı puanları arasında korelasyon vardır. İlişkilerde kaygı arttıkça bağımlılığın arttığı görülmektedir ($p = ,0001$, $r = ,489$). ABBÖ puanları ile ilişki bağımlılığı arasında ters yönde korelasyon vardır. Anne ya da babadan algılanan ilgi/kontrol ya da koruma arttıkça bağımlılık puanı düşmektedir. ABBÖ ile YİYE Ölçeği arasında ters yönde korelasyon vardır anne ya da babadan algılanan ilgi/kontrol ve koruma arttıkça ilişkilerde kaygı ve kaçınma azalmaktadır (Tablo 14)

Tablo 14. İlişki Bağımlılığı, YİYE, ABBÖ Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar

	İlişki Bağımlılığı	YİYE Kaygı	YİYE Kaçınma	Anne İlgi/kontrol	Anne Koruma	Baba İlgi/Kontrol	Baba Koruma
İlişki Bağımlılığı	-						
YİYE Kaygı	,489**	-					
YİYE Kaçınma	-,022	,104**	-				
Anne İlgi/kontrol	-,173**	-,146**	-,127**	-			
Anne Koruma	-,202**	-,234**	-,184**	,464**	-		
Baba İlgi/Kontrol	-,135**	-,098**	-,122**	,426**	,281**	-	
Baba Koruma	-,180**	-,205**	-,149**	,328**	,555**	,437**	-

** : $p < ,01$ $r =$ Spearman korelasyon testi değeri

III.7. Benlik Saygısına İlişkin Bulgular

Duygusal ilişki yaşamış olan 1321 kişiden 1247'sinin Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği değerlendirilmiştir. Benlik puan ortalamaları 1.12 ± 0.92 (min= 0, max= 4,91) bulunmuştur. Öğrenciler benlik puanlarına göre düşük, orta, yüksek olarak 3 gruba ayrılmıştır. Düşük benlik saygısı % 1.8 (n=23), orta benlik saygısı % 12.8 (n=159), yüksek benlik saygısı % 85.4 (n=1065) düzeyindedir. Cinsiyet açısından benlik saygı puanları anlamlı farklılık oluşturmamaktadır ($p > ,05$; $U = 17381,5$; $Z = -1,499$).

Ölçeğe göre yüksek puan düşük benlik saygısını göstermektedir. İlişki bağımlılığı puanı ile benlik saygısı arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur

($p = ,0001$; $r = ,217$). İlişkilerde bağımlılık arttıkça benlik saygısı azalmakta ya da tam tersi olarak benlik saygısı düşük olan kişilerde ilişkilerde bağımlılık artmaktadır. Benlik saygısı ölçeği ile YİYE ölçeği arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Buna göre benlik saygısı azaldıkça ilişkilerde kaygı artmaktadır ($r = ,489$). ABBÖ puanları ile benlik saygısı arasında negatif yönde korelasyon vardır. Anne yada babadan görülen ilgi/kontrol ve koruma arttıkça benlik saygısı artmaktadır. (Tablo 15)

Tablo 15. Benlik Saygısı ile İlişki Bağımlılığı, YİYE ve ABBÖ ölçekleri arasındaki ilişki

	İlişki Bağımlılığı	YİYE Kaygı	YİYE Kaçınma	Anne İlgi/kontrol	Anne Koruma	Baba İlgi/Kontrol	Baba Koruma
Benlik Saygısı	,217**	,275**	,159**	-,207**	-,222**	-,178**	-,208**

** : $p < ,01$ r: Spearman korelasyon testi değeri

III.8. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımına İlişkin Bulgular

III.8.1. Sigara Kullanım Özellikleri

İlişki yaşamış olan 1311 öğrencinin sigara kullanım yaygınlıklarına ilişkin bilgiye Tablo 15’de yer verilmiştir. Sigara kullanım yaygınlığında cinsiyet faktörü anlamlı bir farklılık yaratmaktadır ($p > ,05$). Fakat erkeklerde sigara kullanımı ve sigarayı bırakma yaygınlığı kızlara göre daha yüksektir. Erkeklerin ilişkilerinde olumsuzluk yaşama durumunda sigara kullanımlarında kızlara göre anlamlı düzeyde artış görülmektedir. (Tablo 16)

Sigara bağımlılığını ölçmek amacıyla kullanılan Fagerström Nikotin Bağımlılığı Testi, sigara kullanımı olan 356 kişiden 336’sının, bırakan ya da kullanımı olmayan grupta bulunan 965 kişiden 19’unun ölçeği değerlendirilmiştir.

Bu durum “sigara kullanımınız var mı?” sorusuna verilen cevaplarda göreceli yaklaşıldığının göstergesidir. Sigara kullanımı olan ve nikotin ölçeği değerlendirilen 331 kişinin nikotin bağımlılığı puan ortalaması 3.1 ± 2.53 'dir. Bağımlılık puanına göre ayrılan beş grup ile ilgili yaygınlık oranlarına Tablo 13’de yer verilmiştir. Kız ve erkek öğrenciler arasında sigara bağımlılığı açısından anlamlı farklılık bulunmuştur, erkeklerde sigara bağımlılığı daha yüksektir. (Tablo 16)

Tablo 16. Cinsiyete Göre Sigara Kullanım Özellikleri

Sigara Kullanımı	Toplam (n=1311)		Kadın (n=781)		Erkek (n=530)		χ^2	df
	f	%	f	%	f	%		
Var	351	26.8	161	20.6	190	35.8	47,012 ***	2
Yok	897	68.4	591	75.7	306	57.7		
Bırakmış	63	4.8	29	3.7	34	6.4		
İlişkideki olumsuzluktan ötürü sigara kullanımı (n=1305)	298	22.8	145	18.7	153	29	18,895 ***	1

FAGERSTRÖM NİKOTİN BAĞIMLILIĞI TESTİ (n=331)								
Sigara Bağımlılığı	Toplam		Kadın (n=153)		Erkek (n=178)		χ^2	df
	f	%	f	%	f	%		
Çok yüksek	19	5.7	7	4.6	12	6.7	16,350 *	4
Yüksek	51	15.4	14	9.2	37	20.8		
Orta	29	8.8	12	7.8	17	9.6		
Düşük	86	26	36	23.5	50	28.1		
Çok düşük	146	44.1	84	54.9	62	34.8		

Pearson ki kare testi, ***: $p < ,001$ *: $p < ,05$

Sigara kullanan, kullanmayan ve sigarayı bırakan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (Kruskal Wallis Test, $p = ,0001$; $\chi^2 = 19,387$; $df = 2$) . Öğrencilerin duygusal ilişkisinde olumsuzluk yaşadığında sigara kullanımında artış durumu ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı ilişki vardır ($p = ,0001$; $U = 110718,5$; $Z = -6,793$). İlişki bağımlılığı puanı ile nikotin testi puanı arasında korelasyon yoktur ($p > ,05$).

III.8.2. Alkol Kullanım Özellikleri

Öğrencilerin alkol kullanım yaygınlığında cinsiyet faktörü açısından anlamlı farklılık bulunmuştur. Erkeklerde kadınlara göre daha yaygın olarak alkol kullanımı ve alkolü bırakma görülmektedir. Öğrencilerin duygusal ilişkisinde olumsuzluk yaşadıklarında alkol kullanımı artışında cinsiyet faktörü anlamlı farklılık yaratmaktadır, erkeklerde kullanımın daha yaygın olduğu görülmektedir. (Tablo 17)

Alkol kullanım bozuklukları tanıma testi (AKBTT) alkol kullanımı olan, olmayan ve bıraktığını söyleyen kişiler tarafından doldurulmuştur. Kullanımı olan 752 kişiden 704'ünün, kullanımı olmadığını söyleyen 529 kişiden 81'inin, bıraktığını söyleyen 38 kişiden 12'sinin ölçeği değerlendirilmiştir. Alkol kullanımı olduğunu belirten ve ölçeği değerlendirilen 698 kişiden alınan sonuçlar 4 grupta toplanmıştır. 20 puan ve üzeri bağımlılık olarak değerlendirilmektedir. (Tablo 17)

Tablo 17. Cinsiyete Göre Alkol Kullanım Özellikleri

<i>Alkol Kullanımı</i>	Toplam (n=1309)		Kadın (n=779)		Erkek (n=530)		$\chi^2=$	df
	f	%	f	%	f	%		
Var	746	57	409	52.5	337	63.6	29,90 ***	2
Yok	525	40.1	356	45.7	169	31.9		
Bırakmış	38	2.9	14	1.8	24	4.5		
İlişkideki olumsuzluktan ötürü alkol kullanımı (n=1305)	387	29.7	203	26.1	184	34.9	11,72 ***	1
ALKOL KULLANIM BOZUKLUKLARI TARAMA TESTİ (AKBTT) (n=698)								
	Toplam		Kadın		Erkek		$\chi^2=$	df
	f	%	f	%	f	%		
1.grup (0-7 puan)	521	74.6	324	84.8	197	62.3	57,15 ***	3
2.grup (8-15 puan)	143	20.5	50	13.1	93	29.4		
3.grup (16-19 puan)	13	1.9	3	.8	10	3.2		
4.grup (20-40 puan) (alkol bağımlılığı)	21	3	5	1.3	16	5.1		

Ki kare testi, ***: $p < ,001$

Alkol kullanan, kullanmayan ve alkolü bırakan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur (Kruskal Wallis Test, $p= ,0001$; $\chi^2= 30,323$; $df=2$). Öğrencilerin duygusal ilişkisinde olumsuzluk yaşadığında alkol kullanımında artış durumu ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p= ,0001$; $U= 125634,5$; $Z= -8,327$). Alkol kullanım bozuklukları puanı ile ilişki bağımlılığı puanı arasında korelasyon vardır ($p= ,0001$; $r= ,211$). Öğrencilerin alkol kullanımı puanı ile sigara kullanımı puanı arasında korelasyon vardır ($p= ,0001$; $r= ,269$).

III.8.3. Madde Kullanım Özellikleri

Esrar, uçucu, ekstazi, eroin ve kokain maddeleri birleştirilmiş ve “maddeler” genel olarak değerlendirilmiştir. Buna göre duygusal ilişki yaşamış kişilerde yaşam boyu en az bir kez madde deneme yaygınlığı % 15.1 ($n=197$) düzeyindedir. Maddeler tek tek değerlendirildiğinde esrar, uçucu, ekstazi, kokain ve doping kullanımında cinsiyet faktörü açısından anlamlı farklılık bulunmuştur (Tablo 18).

Tablo 18. Cinsiyete göre madde deneme yaygınlığı

<i>Madde Deneme</i>	Toplam ($n=1293$)		Kadın		Erkek		P	χ^2
	f	%	f	%	F	%		
Esrar	181	14	64	8.3	117	22.2	,0001***	50,069
Uçucu	30	2.3	7	.9	23	4.4	,0001***	16,449
Ekstazi	30	2.3	6	.8	24	4.6	,0001***	19,641
Eroin	2	.2	-	-	2	.4	,087	2,924
Kokain	9	.7	1	.1	8	1.5	,003*	8,715
Uyarıcı	11	.9	4	.5	7	1.3	,119	2,429
Sakinleştirici	57	4.4	30	3.9	27	5.1	,292	1,110
Doping	13	1	4	.5	9	1.7	,035	4,445*

Ki kare testi, ***: $p< ,001$ *: $p< ,05$ $df=1$

Madde deneyen ve denemeyen öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p= ,0001$; $U= 84133,5$; $Z= -4,766$). Madde denemeyenlerin puan ortalaması 2.5 ± 1.8 , madde deneyenlerin puan ortalaması 3.2 ± 1.9 'dir. Öğrencilerin maddeyi deneme yaşlarının ortalaması karşılaştırıldığında en erken başlanan madde, uçucudur. Uçucu, esrar, uyarıcı ve sakinleştirici madde kullanımına 10 yaşın altında başladığı görülmektedir (Tablo 19).

Tablo 19. Madde deneme yaşları

<i>Maddeler</i>	Mean	SS	Min	Max
Esrar	18,73	2,60	8	25
Uçucu	14,63	3,79	4	20
Ekstazi	18,74	2,31	15	24
Eroin	15	-	15	15
Kokain	17,2	2,86	13	21
Uyarıcı	16,71	4,15	9	20
Sakinleştirici	18,02	3,31	2	22
Doping	16,62	2,44	12	20

Son 1 yıllık madde kullanımına ilişkin yaygınlık oranlarına Tablo 20'de yer verilmiştir. Öğrencilerin % 8.2'si ($n=107$) son 1 yılda maddelerden birini ya da birkaçını kullanmıştır. Bu grubu ağırlıklı olarak esrar kullanımı olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 20. Son 1 yıllık madde kullanım sıklığı

<i>Maddeler</i>	f	%
Esrar	101	7.8
Uçucu	10	.8
Ekstazi	14	1.1
Eroin	-	-
Kokain	4	.3
Uyarıcı	4	.3
Sakinleştirici	29	2.2
Doping	3	.2

Son 1 yıl içinde madde kullanımı olan ve olmayan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p= ,0001$; $U= 46985$; $Z= -4,193$). Son 1 yıl içinde madde kullanımı olan öğrencilerin ilişki bağımlılığı puan ortalaması 3.35 ± 1.93 , kullanımı olmayan kişilerin puan ortalaması 2.5 ± 1.82 'dir.

III.8.4. Partnerdeki Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özellikleri

Araştırmanın yapıldığı dönemde ilişkisi olan 650 kişinin partnerinde sigara, alkol ve madde kullanımına ilişkin yer alan çok, biraz, sıklıkla gibi bilgiler birleştirilmiş ve madde kullanım yaygınlıklarına Tablo 21'de yer verilmiştir.

Tablo 21. İlişkisi olanların partnerlerinde sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı

<i>Partner Madde Kullanımı</i>	f	%
Sigara	271	41.7
Alkol	421	64.8
Esrar	35	5.4
Uçucu	1	.2
Ekstazi	3	.5
Eroin	-	-
Kokain	2	.4
Uyarıcı	1	.2
Sakinleştirici	6	.9
Doping	6	.9

Partnerlerdeki sigara kullanım yaygınlığına ilişkin olarak 650 kişiden % 10.9'u ($n=71$) çok az, % 12.2'si ($n=79$) biraz, % 18.6'sı ($n=121$) sıklıkla düzeyindedir. Partnerdeki sigara kullanım sıklığı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmamıştır (Kruskal Wallis test; $p= ,05$; $\chi^2= 7808$; $df=3$). Partnerde alkol kullanım yaygınlığına bakıldığında 650 kişiden % 29.4'ü ($n=191$) çok az, % 27.7'si ($n=180$)

biraz, % 7.7'si (n=50) sıklıkla düzeyindedir. Partnerdeki alkol kullanım sıklığı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur (Kruskal Wallis test; $p = ,013$; $\chi^2 = 10813$; $df=3$).

Partnerde esrar, uçucu, ekstazi, eroin, kokain ve uyarıcı kullanımı birleştirilmiş ve madde kullanımı olarak değerlendirmiştir. Buna göre partnerinde madde kullanımı olan % 5.5 (n=36) 'dir. Partnerdeki madde kullanımı ile ilişki bağımlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p = ,025$; $U = 8553$; $Z = -2,248$). Partnerinde madde kullanımı olmayanların ilişki bağımlılığı puan ortalaması 2.67 ± 1.75 , madde kullanımı olanların puan ortalaması 3.33 ± 1.89 'tür.

III.8.5. Ailelerdeki Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özellikleri

1321 kişinin ailesine ilişkin sigara, alkol, problemli alkol kullanımı ve madde kullanımı ile ilgili yaygınlık oranlarına Tablo 22'de yer verilmiştir. Anne, baba, kardeş ve akrabalara ilişkin bilgiler birleştirilmiştir. Ailesinde sigara kullanımı olan ve olmayanların ilişki bağımlılığı puanları arasında düşük düzeyde farklılık bulunmuştur ($p = ,015$). Ailesinde alkol kullanımı olan ve olmayanların ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık vardır ($p = ,005$). Öğrencilerin % 34.8'inin (n=447) babasında alkol kullanımı vardır. Babası alkol kullanan ve kullanmayanların ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p = ,006$; $U = 167278$; $Z = -2,737$). Ailesinde problemli alkol kullanımı olan ve olmayanların ilişki bağımlılığı puanları arasında anlamlı farklılık vardır. Bu grubu ağırlıklı olarak babaların ve akrabaların oluşturduğu saptanmıştır, öğrencilerin babasında problemli alkol kullanımı % 3.1 (n=40)'dir. Babalardaki problemli alkol kullanımı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki saptanmamıştır. Ailelerdeki madde

kullanımı açısından ilişki bağımlılığı puanlarında herhangi bir anlamlı farklılık bulunmamıştır. (Tablo 22)

Tablo 22. Ailelerde sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı ve ilişki bağımlılığı ile ilişkisi

Aile Sigara, Alkol, Madde Kullanımı	f	%	p	U	Z
Sigara	853	65.1	,015*	174469,5	-2,444
Alkol	654	50.1	,005**	189692,5	-2,816
Problemli Alkol Kullanımı	92	7.1	,002**	44608,5	-3,044
Madde Kullanımı	25	1.9	,490	14567	-,690

U = Mann Whitney U test değeri ** : p< ,01 * : p< ,05

Öğrencilerde sigara, alkol ve madde deneyimi ile ailelerindeki sigara, alkol, problemli alkol kullanımı ve madde kullanımı ilişkisine yönelik yapılan Pearson ki-kare testi sonuçlarına Tablo 23’de yer verilmiştir. Öğrencilerde yaşam boyu sigara kullanımı ile ailelerindeki sigara, alkol ve problemli alkol kullanımı arasında ilişki bulunmuştur, madde kullanımı ile ilişki bulunmamıştır. Öğrencilerdeki alkol deneyimi ile ailelerindeki sigara, alkol, problemli alkol kullanımı ve madde kullanımı arasında ilişki bulunmuştur, özellikle yaşam boyu alkol kullanan ve kullanmayan öğrencilerin ailelerinde alkol kullanımı açısından anlamlı farklılık yüksektir. Kişilerde yaşam boyu madde kullanımı ile ailelerinde sigara, alkol, problemli alkol kullanımı ve madde kullanımı arasında ilişki bulunmuştur. (Tablo 23)

Tablo 23. Sigara, alkol ve madde deneyimi ile aile sigara, alkol, madde kullanımı

		<i>Aile</i>			
<i>Öğrenci</i>		Sigara	Alkol	Problemlili Alkol	Madde
Sigara Deneyimi	Var	73.3	58.7	10.3	2.9
	Yok	61.3	46	5.5	1.5
	χ^2	18,037***	18,242***	9,884*	2,986
Alkol Deneyimi	Var	68,9	67,7	9,8	2.9
	Yok	59,7	23,7	3,1	.4
	χ^2	11,578**	242,162***	21,193***	10,821**
Madde Deneyimi	Var	76.1	74.1	11.9	7.1
	Yok	63.1	45.9	6.5	1
	χ^2	12,464***	53,171***	8,029**	32,880***

***: $p < ,001$ **: $p < ,01$ *: $p < ,05$

III.8.6. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımının YİYE, ABBÖ ve Benlik Saygısı ile İlişkisi

1321 kişiye ait sigara, alkol ve madde deneyiminin 3'lü bağlanma stilli ile ilişkisine bakıldığında sigara, alkol ve madde kullanan bireylerin sıklıkla güvenli ve kaygılı/kararsız bağlananlar olduğu görülmektedir. Kaçınan bağlananların sigara, alkol ve madde kullanımından da kaçındıkları bulunmuştur. Madde deneyimi ile bağlanma stilleri arasında da düşük düzeyde ilişki bulunmuştur ($p = ,025$) (Tablo 24). Araştırmada güvenli bağlananların diğer bağlanma stillerine göre daha yüksek oranda sigara ve alkol kullananları oluşturduğu, kaygılı/kararsız bağlananların daha yüksek oranda madde kullanımı olan kişileri oluşturduğu bulunmuştur.

Sigara kullanımı ile 4'lü bağlanma stili arasında düşük düzeyde ilişki vardır. Korkulu bağlanan ve kayıtsız bağlananların sigara, alkol ve madde deneyimi oranları diğerlerine göre daha düşüktür. Güvenli ve saplantılı bağlananların ise sigara, alkol

ve madde deneyimi daha yüksektir. Özellikle saplantılı bağlananlarda madde kullanım yaygınlığı diğer bağlanma stillerine göre daha fazladır (Tablo 24).

Sigara, alkol ve madde kullanımı ile 3'lü ve 4'lü bağlanma stilleri arasında ilişki saptanmıştır. Buna göre alkol bağımlılığı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişki bulunmuştur, kaçınan ve kayıtsız bağlananların alkol bağımlılığına daha yatkın oldukları görülmektedir (Tablo 24).

Tablo 24. Madde Kullanımının Bağlanma Stilleri İle İlişkisi

<i>Bağlanma Stilleri</i>	Sigara %	Alkol %	Alkol Bağımlılığı (20 ve üzeri)	Madde %
Güvenli	34.5	68.5	2.3	16.9
Kaçınan	25.6	50.1	5.5	11.5
Kaygılı/Kararsız	35.5	62.1	1.1	17.7
χ^2	11,542**	31,072***	15,790*	7,394*
***: p< ,001 **: p< ,01 *: p< ,05				
<i>Bağlanma Stilleri</i>	Sigara %	Alkol %	Alkol Bağımlılığı (20 ve üzeri)	Madde %
Güvenli	34.5	68.3	1,8	15.8
Kayıtsız	25.6	50.2	6,9	12.9
Korkulu	31.3	55.1	2,2	11.8
Saplantılı	36.2	67.5	1,2	22.8
χ^2	8,919*	32,393***	19,043*	15,059**
***: p< ,001 **: p< ,01 *: p< ,05				

Sigara, alkol ve madde kullanımı ile YİYE kaçınma puanları arasında ilişki varken YİYE kaygı puanı arasında herhangi bir ilişkisi yoktur. Sigara kullanımı ve madde deneyiminin anne ve baba ilgi puanları ile ilişkisi söz konusudur (Tablo 25).

Tablo 25. Madde Kullanımının YİYE , ABBÖ ve Benlik Saygısı ile ilişkisi

	Sigara kullanımı			Alkol kullanımı			Madde deneyimi		
	p	U	Z	p	U	Z	p	U	Z
YİYE Kaygı	,666	174395,5	-,432	,571	191160	-,567	,869	102828	-,164
YİYE Kaçınma	,018*	162462	-2,375	,0001** *	151330	-6,753	,001 **	87523	-3,442
Anne İlgi	,001**	145878,5	-3,197	,547	177133,5	-,602	,010*	86379	-2,590
Anne Koruma	,100	153310	-1,646	,126	170694,5	-1,528	,307	91661,5	-1,022
Baba İlgi	0001** *	130836	-3,770	,731	166175,5	-,343	0001***	71864,5	-4,330
Baba Koruma	,145	143385	-1,458	,386	162695	-,867	,370	84621	-,897
Benlik	,377	163321	-,883	,189	177802,5	,189	,346	93617,5	-,942

***: p< ,001 **: p< ,01 *: p< ,05

Sigara bağımlılık puanı ile alkol kullanım bozuklukları puanı arasında korelasyon vardır ($r= ,269$). Sigara bağımlılık puanı ile kaygı ve kaçınma, anne ilgi ve koruma ile baba ilgi ve koruma puanı, benlik saygısı arasında korelasyon bulunmamıştır. Alkol kullanım bozukluklarında ise anne ve baba ilgi puanı, anne koruma arasında ters yönde korelasyon bulunmuştur. Anne ve baba ilgisi arttıkça, alkol kullanım bozuklukları azalmaktadır. Benlik saygısı ve alkol kullanım bozuklukları arasındaki ilişkiye göre alkol kullanım bozuklukları arttıkça benlik saygısı azalmaktadır. 20 puan ve üzerini alan alkol bağımlılığı riski olan grubun benlik puan ortalaması 1.79 ± 1.90 , alkol kullanım bozukluğu olmayanların benlik saygısı puan ortalaması $1.07 \pm .90$ 'dır (Tablo 26).

Tablo 26. Sigara ve Alkol Kullanım Bozukluklarının YİYE , ABBÖ ve Benlik Saygısı ile ilişkisi

	FNBT	AKBTT	YİYE Kaygı	YİYE Kaçınma	Anne İlgi	Anne Koruma	Baba İlgi	Baba Koruma	Benlik Saygısı
FNBT	-	,269**	-,093	,012	-,035	-,041	-,068	,011	,029
AKBTT		-	,069	,009	-157**	-,091*	-,141**	-,021	,077*

** : p< ,01 * : p< ,05 r: Spearman korelasyon test değeri

Madde deneyiminin aile içi şiddet ile ilişkisi değerlendirildiğinde, aileden görülen ekonomik şiddet ve duygusal şiddetin sigara kullanımı ile ilişkisi bulunurken fiziksel şiddetin ilişkisi bulunmamıştır. Aileden görülen şiddet ile alkol kullanımı arasında ilişki düşük düzeyde bulunmuştur ($p < ,05$). Madde deneyimi ile aileden görülen duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddet ile ilişki düzeyi yüksektir (Tablo 27)

Tablo 27. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımının Aile İçi Şiddet ile İlişkisi

		<i>Aile içi Şiddet</i>		
<i>Öğrenci</i>		Duygusal Şiddet	Fiziksel Şiddet	Ekonomik Şiddet
Sigara Deneyimi	Var	28.8	8.7	10.3
	Yok	21.2	7.6	3.5
	η^2	8,615**	,431	23.408***
Alkol Deneyimi	Var	25.9	9.6	6.9
	Yok	20.2	5.5	3.7
	η^2	5,345*	6,607*	5.690*
Madde Deneyimi	Var	39.5	13,4	15
	Yok	20.6	7,1	4
	η^2	31,080***	8,330**	35,527***

***: $p < ,001$ **: $p < ,01$ *: $p < ,05$

BÖLÜM IV

TARTIŞMA

İlişki Özellikleri

Çalışma kapsamında partner ilişkilerinde ilişki bağımlılığının değerlendirilmesi için duygusal ilişkilerin varlığı önemlidir. Bu nedenle de duygusal ilişki yaşamış olan öğrencilerin (% 87) verilerine yer verilmiştir. Fakat duygusal ilişki yaşamayan öğrenciler ile ilgili de veri toplanmıştır. Araştırmada duygusal ilişki yaşama oranı cinsiyet açısından farklılık yaratmamakta, duygusal ilişki sayısı açısından erkeklerin kadınlara göre daha sık ilişki yaşadığı görülmektedir.

İlişki Bağımlılığına İlişkin Yorumlar

Reynaud ve arkadaşlarının önerdiği kriterlerin ilk 5'i bağımlılık kriterlerini karşılamakta, son 2 kriter ise güvensiz bağlanma stillerine vurgu yapmaktadır. Kadınlarda ilişki bağımlılığı puan ortalamasının daha yüksek olması beklenirken erkeklerin puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Kadınların puan ortalamasının düşük olması, ilişkiden kaçınma davranışından dolayı bağımlılıklarının da düşük olması olarak değerlendirilebilir. Klinik açıdan görüşlerde ise kadınların erkeklere göre daha yaygın olarak ilişki bağımlısı oldukları belirtilmektedir. Erkeklerin ilişkiler konusundaki kaygılarını dile getirmemeleri ve konu ile ilgili profesyonel destek almaktan kaçınmalarından dolayı da klinik açıdan erkeklerde ilişki bağımlılığı ile ilgili veri elde edilememiş olabilir. Erkeklerde kişi odaklı değil de hayatlarında ilişkinin varlığına yönelik bağımlılık söz konusu olabilir. Bu durum kadın ve erkeklerin ilişkilerde bağımlılık rollerinin farklı olduğu düşündürmektedir. Kadınlar partnerlerine bağımlı iken, erkeklerin bir kısmı partnerlerine bir kısmı da ilişkinin varlığına bağımlı olabilir. Öyle ki, araştırmada erkeklerde bir ilişki bittiğinde yeni bir

ilişkiye başlama ve tekrarlayan coşkulu aşk ilişkileri yaşama yaygınlığı kadınlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Öğrencilerin anne kaybı, baba kaybı ya da anne babanın boşanma durumu ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmamıştır. Fakat çalışmamızda, anne baba boşandığında çocuğun yaşı küçük ise ilişki bağımlılığının arttığı bulunmuştur. Küçük yaşta anne ya da babanın yokluğu, kişilerin ilişkilerine olan yaklaşımını etkilediğini söyleyebiliriz. Solmuş'a (2011) göre, yaşı küçük olan çocuklar, ebeveynlerin boşanma ile ilgili verdikleri kararın kendileriyle ilgili olmayabileceğini anlayamadıklarından boşanmanın sorumluluğunu üzerine alır ve kendilerini suçlarlar.

Öğrencilerin ilişkilerinden ötürü kendine zarar verme davranışı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur. Halpern'e göre ilişki bağımlısı kişi, hayatının merkezi haline getirdiği madde ya da birey ile olan bağıntı aslında bağımlılığını korumak için kurar, ve bu durumda kendine zarar vermekten de vazgeçemez (Halpern, 2001)

Çalışma kapsamında partnerden görülen duygusal, fiziksel vb. istismar türleri de araştırılmıştır. Çünkü araştırmalar flört ilişkilerinde şiddet ve istismara uğrayan gençlerin umutsuzluk, depresyon, düşük benlik saygısı, madde kullanımı gibi sorunlu ve riskli davranışlara eğilimli olduğunu göstermektedir (Kalkan, 2008). Çiftlerin romantik ilişkilerde sorun çözme yöntemi olarak şiddet, istismar, baskı gibi olumsuz yaşantılara başvurduklarını gözlemlenmektedir. Fiziksel istismar kadar duygusal istismara da önem verilmelidir. Duygusal istismar da ruh sağlığını olumsuz olarak

etkilemektedir. Araştırmamızda, öğrencilerin partnerlerinden gördükleri hakaret, aşağılama ve ihmal gibi durumlar duygusal şiddet olarak değerlendirilmiş ve cinsiyet faktörü açısından kişilerin partnerlerinden gördükleri duygusal şiddetin anlamlı bir farklılık yaratmadığı bulunmuştur. Araştırma kapsamında öğrencilere partnerlerinden fiziksel şiddet görüp görmedikleri de sorulmuş ve fiziksel şiddet açısından cinsiyet faktörünün herhangi bir anlamlı farklılık yaratmadığı saptanmış ve erkeklerin kız arkadaşları tarafından fiziksel şiddete uğrama konusundaki yakınmaları kadınların yakınmaları kadar denk bulunmuştur.

Partnerden duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddet görme durumu ile ilişki bağımlılığı arasında ilişkili bulunmuştur. Charkow ve Nelson, üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları bir çalışmada ilişkilerde kötüye kullanım ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki saptamıştır (Charkow, Nelson, 2000). İstismar, kişileri ilişkilerinde daha bağımlı hale getiren bir unsur olabilmektedir. Özellikle de duygusal şiddet, baskı görme, partner tarafından kontrol altına alınma (seçimleri, planları, hedefleri vb.) kişileri partnerlerine bağımlı hale getirebilmektedir. Ya da kişiler bağımlı oldukları için duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddete karşı direnç gösterememekte, kimisi bu durumu olağan karşılamakta şiddete rağmen partnerini sevdiğini söylemekte ya da partnerine daha da bağımlı hale gelmekte, kimisi ise bu durumdan şikâyetçi olmasına rağmen ilişkisini sonlandıramamaktadır. Schaeffer'e (2011) göre, ilişki bağımlılığı, acı veren bir ilişkiyi yaşama, kendini mutsuz etme gibi sadomazoşistik öğeler de taşımaktadır. Partnerlerden biri farkında olmadan diğerini kırmaktan ya da hayal kırıklığına uğratmaktan, diğeri ise istemeden de olsa incilmekten ve hayal kırıklığına uğramaktan zevk alır. Hatta ilişki bağımlısı olan ağır vakalarda bir partner diğeri tarafından psikolojik olarak istismar edilmektedir

(Schaeffer, 2011). Henderson, Bartholomew ve Dutton (1997)'a göre ilişki bağımlısı bir kadın, kendisini kötüye kullanan kişiye travmatik olarak bağlanır, bu ilişkilerde güç dengesizliği vardır. Bu durum da bağımlılığı geliştirir ve kötüye kullanıldığı bir ilişkiyi bırakmak kadın için zorlaşır (Charkow, Nelson, 2000). İlişkilerde bağımlılık söz konusu olduğunda ödül-bedel, yatırım, doyum gibi faktörlerin değerlendirilmesi yerine terk edilme-yalnızlık kaygısı gibi faktörler devreye girmektedir. Davis (1999), bazı bireylerin ilişkilerinde doyum elde etmemeleri, yeterince bağımlılık göstermemeleri, ilişkiye belirgin bir yatırım yapmamaları ve mutsuz olmalarına rağmen ilişkiyi sonlandıramadıklarını ifade eder (Solmuş, 2008).

Öğrencilerin ailelerinden şiddet görme durumları incelendiğinde, duygusal, fiziksel ve ekonomik şiddet görme ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuş, ailelerinden şiddet görenlerin ilişkilerinde daha bağımlı olduğu saptanmıştır. Aile içi şiddet, kişileri, ilişkileri, sorunları karşısında başetme becerilerini zedelemektedir. Araştırmada cinsel şiddet konusunda ise herhangi bir veri alınamamıştır. Bu durumun “soru”nun özel olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda psikiyatrist ya da psikoloğa gitme durumu ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda, ruhsal bozukluğu tanısı alanlarda ilişki bağımlılığı puanları yüksek bulunmuştur. Öğrenciler sıklıkla, anksiyete bozuklukları ya da depresyon tanısı aldıklarını belirtmişlerdir. İlişki bağımlılığının altında da patolojilerin yattığı bilinmektedir. Kaygı bozuklukları ve deprese duygudurum ilişkilere yaklaşımı bu yönde etkilemektedir. Pearson, araştırmasında (1991), kadınlardaki ilişki bağımlılığı ve zararlı durumlar (strese bağlı sağlık problemleri, depresyon, yeme bozuklukları, zayıf sosyal ilişkiler, zayıf iş performansı ve ilişkilerde şiddeti kabul etme) arasında ilişki bulmuştur (Pearson, 1991). Lowyck ve

arkadaşları, yetişkin örneklem üzerine yaptıkları çalışmada bağımlı kişilik ile depresyon arasında ilişki bulmuştur (Lowyck ve ark, 2008). İlişki bağımlılarının özelliklerinden biri ilişkilerinde kaygılı olmalarıdır. Curtis'a göre, olgunlaşmamış ilişkiler, obsesyonlar, ilişki her an bitecekmiş gibi belirsizlik yaşama ve anksiyeteyi içerir (Acevedo & Aron, 2009). Kişiler herhangi bir olumsuz durumda ya da partnerin yokluğunda yoksunluk çekme belirtileri göstermektedir ve bu belirtiler depresyona kadar ilerleyen bir tablo oluşturabilmektedir. Ainsworth (1978)'a göre ayrılıkta görülen sıkıntı sadece kaygı değil, sevgi nesnesinin kaybı nedeniyle beraberinde depresyonu da içerir (Solmuş, 2008).

Bağlanma Stilllerine İlişkin Yorumlar

Araştırmamızda öğrencilerin % 34.1'inin güvenli, % 33'ünün kaçınan, % 33'ünün kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur. Feeney ve Noller (1990)'ın üniversite öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada, öğrencilerin % 55'i güvenli, % 30'u kaçınan, % 25'i kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahiptir. Feeney ve Noller'in çalışmasında, bağlanma stilleri ile ilişki bağımlılığının iki alt boyutu olan güven ve tatmin edilmeyen duygular arasında ilişki bulunmuştur (Feeney ve Noller, 1990).

Araştırmamızda literatüre uygun olarak bağlanma stillerinde cinsiyet faktörünün rol oynadığı görülmektedir. Kadınlar, erkeklere göre daha yaygın olarak kaçınan bağlanma, erkekler kadınlara göre daha yaygın olarak güvenli bağlanma stiline sahiptir. Dörtlü bağlanma stili açısından değerlendirildiğinde, erkekler daha yaygın olarak saplantılı bağlanma stiline, kadınlar da erkeklere göre daha yaygın olarak kayıtsız bağlanma ve korkulu bağlanma stiline sahiptir. Erözkan'ın çalışmasında da, erkeklerin kadınlara göre daha güvenli; kadınların erkeklere göre

daha korkulu bağlanma stillerine sahip oldukları bulunmuştur. Bağlanmaya ilişkin olarak cinsiyetler arasında farklılıkların olduğunu, güvenli bağlanma ilişkisinin erkekler tarafından daha fazla geliştirildiğine yönelik yaklaşımların (Bartholomew & Horowitz, 1991; Blatt & Blass, 1990; Erözkan, 2004; Josselson, 1988; Kaplan & Klein, 1985; Leondari & Kiosseoglou, 2000; Rapoza & Yalçinkaya, 1998; Yılmaz, 2007) bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum çocuk yetiştirme stilleri ve kız ve erkek çocuklarına yüklenen cinsiyet rollerinin bağlamda cinsiyetler arasında farklılıkları geliştirilebileceğini düşündürmektedir (akt.Erözkan, 2011).

İlişki bağımlılarının istismar karşısındaki tutumu ile saplantılı ve kaygılı/kararsız bağlananların da istismar karşısındaki tutumu benzerdir. Pietromonaco ve Barret (1997)'in çalışmasında, yoğun çatışma ve istismara uğramanın saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkilerinde kalma olasılıklarını arttırdığı görülmüştür. Bu kişiler, ilişkiyi terk etseler de ilişkilerine geri dönmekte ve istismar edici eşten ayrılma sürecinde zorlanmaktadır. Çatışma sonrasında doyum sağlamak ve çatışma sürecinde kendilik saygılarında azalma olmadığı, diğerlerinden farklı olarak eşlerine daha fazla saygı duydukları bulunmuştur. Morgan ve Pietromonaco, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kadınların ilişkilerinde çatışma düzeyi arttıkça ilişkiden aldıkları ödül ve ilişkiye bağlılıklarının arttığını belirtmişlerdir (Solmuş, 2008). İlişkilerde en düşük doyum ve en yüksek oranda bedel ödeyenler kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip bireylerdir (Pistole, 1995b). Bu kişiler, ödülleri algılayabilmekte güçlük çekmekte, bedellere odaklanmaktadır. İlişkide yaşadıkları duygusal iniş çıkışlar da bedeller olarak değerlendirildiğinde doyum azalır. Partnere aşırı odaklanmadan ötürü de alternatif

olabilecek diğerk kişileri fark edememektedir (Solmuş, 2008). Kaygılı/kararsız ve saplantılı bağlanan bireylerin ilişkilerde problem yaşamalarına rağmen ilişkilerine tutunmaları, ilişkiyi sonlandıramamaları ilişki bağımlılığı özelliklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

İlişki Bağımlılığı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Yorumlar

Feeney ve Noller'e göre, kaygılı/kararsız bağlanmada cinsiyetler arası yaygınlık oranı, ilişki bağımlılığında da benzer şekilde cinsiyetler arası yaygınlığa işaret edebilir (Feeney & Noller, 1990). Araştırmamızda kaygılı/kararsız bağlanma stiline erkeklerde kadınlara göre daha yaygın görüldüğü ve erkeklerin ilişki bağımlılığı puan ortalamalarının da kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Feeney ve Noller (1990) üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları araştırmada aşk bağımlılığı, aşk biçimleri ve bağlanma stillerini incelemişler. Buna göre, güvenli bağlananların, güvenilir aile ilişkileri ve kararlı aşk ilişkileri olduğunu ; kaçınan bağlananların çocukluk döneminde ayrılma ve insanlara güvenmeme, ilişki deneyimlerinin de düşük yoğunlukta ve az olduğunu; kaygılı/kararsız bağlananların diğerk iki gruptan ayrıldığını, bu bireylerin ilişkilerinde bağlılık için arzulama ve bağımlılığın ön plana çıktığını vurguladıklarını belirtmişlerdir (Feeney ve Noller, 1990). Araştırmamıza göre, ilişki bağımlılığı puanlarını en yüksek oranda kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip olanlar temsil etmektedir. Sussman'a göre kaygılı/kararsız bağlanma, partneri idealize etme, obsesif bir şekilde partnerle meşgul olma, duygusal bağımlılık, partnerin dikkatine, ilgisine ihtiyaç duyma aşka yönelik aşırılıklara eğilimi olma durumu ile ilişkilidir (Sussman, 2010). Hazan ve Shaver (1987)'in araştırmasında, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip kişiler ile duygusal

aşırılıklar, kıskançlık, takıntılı olma, ilk görüşte aşk gibi özellikler arasında ilişki bulunmuştur (Hazan ve Shaver, 1987).

Sümer'e göre, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği kaygı boyutu, yakın ilişkilerde hissedilen reddedilme ve terk edilme konusundaki aşırı duyarlılıktan kaynaklanan bağlanma kaygısını ifade eder (Sümer, 2006). Bu durum, ilişki bağımlılarının yaşadığı terkedilme korkusundan kaynaklanan kaygıya karşılık gelmektedir. Kişiler, terk edilme korkusu yaşadıkları için de ilişkilerine bağımlı hale gelmektedirler.

Levy and Davis (1988), Lee (1973)'nin aşk biçimleri ile Hazan ve Shaver (1987) 'in 3'lü bağlanma stili arasında önemli bir ilişki bulmuştur. Lee'nin aşk biçimlerinden biri olan "Mania" (sahiplenici/takıntılı/bağımlı aşk) kaygılı/kararsız bağlanma stili ile ilişkilidir (Fricker ve Moore, 2002). Bağımlı aşk olarak da ifade edilen "Mania", ilişkilerde tükenme noktasında yoğunlaşma ve sevilen kişinin tamamen kuşatılmasıdır. Uyku, açlık ve günlük yaşamdaki diğer ilgi alanları tutku ile yer değiştirmiştir (Lee, 1973).

Araştırmamıza göre, ilişki bağımlılığı arttıkça saplantılı bağlanma stiline yaygınlığını artmaktadır. Cooper, Shaver ve Collins (1998), saplantılı bağlanma stiline sahip kişilerin ilişki kurma ve ilişkilerini sürdürmeye istekli olduklarını belirtmiştir. Diğer insanların kendilerini gerçekte olduğundan değersiz gördüğüne, kendileriyle istenilen ölçüde yakınlık kurmaktan kaçındıklarına, eşlerinin kendilerini gerçekten sevmediğini inanmaları nedeniyle, saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler, ilişkilerinde kendilerini kanıtlama, ilişkileri hakkında gerçekçi olmayan

beklentiler oluşturma ve ilişkilerini takıntılı hale getirme eğilimi gösterirler (Beştav, 2007). Bağımlı ilişki kuran bireyler de ilişkilerini takıntılı hale getirmekte sevgi açlığından ötürü partnerlerinin kendilerini gerçekten sevmediğine inanmaları nedeniyle ilişkilerinden bir türlü doyum alamamaktadır. Gerçekçi olmayan beklentilerinden dolayı da ilişki ile ilgili planlar yapmakta ve planlarına, hayallerine uyması için partnerini olduğu gibi kabul etmek yerine değiştirmeye çalışmaktadır.

Araştırmamızda bağımlılık puanı düşük olanların sağlıklı bağlanma olan güvenli bağlanma stiline sahip olduğu bulunmuştur. Bağlanma stillerine ilişkin yapılan kuramsal çalışmalarda güvenli bağlanmanın sağlıklı romantik ilişkiler kurmaya en yakın bağlanma stili olduğu vurgulanmaktadır.

Araştırmamızda kaçınan ya da kayıtsız bağlananların bağımlılık puanı düşük bulunmuştur. Bunun nedeni, kaçınan ya da kayıtsız bağlananların ilişkilerden kaçındıkları için ilişkilerinde bağımlı değil özerk bir rol stlenmeleridir. Bartholomew ve Horowitz (1991) kayıtsız bağlanma stiline sahip olan bireylerin özerkliğe çok önem verdiklerini ve yakın ilişkilerin gerekli olmadığını düşündüklerini; Klohn ve John (1998) ise bağımsızlık, yetkinlik, mantıklı olma ve alaycılığın kayıtsız bağlanma stilinin tipik; yapışma; sevecenlik, kıskançlık ve incinebilirliğin ise tipik olmayan özellikleri olduğunu belirtmektedirler (Beştav, 2007).

Sümer ve Güngör’e göre, korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin, benlik modelleri olumsuz olduğu için kendilerini değersiz hissettikleri, diğer insanları güvenilmez ve reddedici buldukları, bu nedenle de, reddedilme olasılığını azaltmak

için risk taşıdığını düşündükleri yakın ilişkilerden kaçındıkları belirtilmektedir (Sümer ve Güngör, 1999a). Araştırmamızda, korkulu bağlananların ilişkilerden kaçınması ve dolayısıyla da bağımlılık puanının düşük olması beklenirken, bağımlılık puanı yüksek bulunmuştur. Kaygı puanından ötürü korkulu bağlananlarda bağımlılığın yüksek olduğu düşünülmektedir. Korkulu bağlananların ilişkilerdeki kaygısı ve ilişkiye yaklaşımı saplantılı bağlananlar gibidir, tek farkı korkularından ötürü ilişkilerinden kaçınma davranışı da göstermektedirler.

Arbiol, Shaver ve Yarnoz (2002)'un üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları araştırmada, duygusal bağımlılık ile kaygılı, saplantılı ve korkulu bağlanma arasında pozitif yönde, güvenli ve kayıtsız bağlanma arasında da negatif yönde ilişki bulunmuştur (Arbiol, Shaver ve Yarnoz, 2002). Lowyck ve arkadaşlarının 266 yetişkin üzerine yaptıkları çalışmada bağımlı kişilik özelliği ile bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuştur. Bağımlı kişilik, korkulu ve saplantılı bağlanma ile pozitif yönde korelasyon, kayıtsız bağlanma ile negatif yönde korelasyon sağlamıştır (Lowyck ve ark, 2008). Araştırma sonuçlarının literatüre paralel olduğu görülmektedir.

Sophia, Tavares ve Zilberman'ın patolojik aşk kriterleri, ilişki bağımlılığı kriterleri arasında benzerlik vardır. Sophia ve arkadaşlarının yaptıkları bir araştırmada, patolojik aşk tanısı alan grup ile sağlıklı grubun bağlanma stilleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Patolojik aşk grubunun % 62'si kaygılı/kararsız, % 24'ü güvenli bağlananlardan oluşurken, kontrol grubunun % 2.6'sı kaygılı/kararsız, % 82.6'sı güvenli bağlananlardan oluşmuştur. (Sophia, Tavares ve Zilberman, 2009). Lee'ye göre de bağımlı aşk, kıskanç, güvensiz, biraz da patolojik bir aşk türüdür (Lee, 1988).

Algılanan Anne Baba Tutumuna İlişkin Yorumlar

Cinsiyet faktörü açısından algılanan anne bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmazken, algılanan baba bağlanma düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Özellikle erkek öğrencilerde (% 31.2) babalarından gelen yetersiz ilgi ve aşırı koruma kız öğrencilere (% 15.1) göre daha yaygındır. Araştırmamızda anneye ve babaya bağlanmama (düşük ilgi, düşük koruma) düzeyinin ilişki bağımlılığını arttırdığı bulunmuştur. Özellikle yetersiz ilgi, bağımlılık puanını arttırmaktadır.

Literatürde ebeveynin aşırı koruyucu ve otoriter tutumunun bağımlılık üzerine etkilerine yönelik araştırmalar bulunmaktadır. Ojha ve Singh (1988), yaşları 17 ile 19 arasında değişen 156 ergen üzerinde yaptıkları araştırmada, ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumunun bağımlılık eğilimini artırdığı sonucuna ulaşmışlardır (Ulusoy, 2010). Bornstein'e göre, aşırı koruyucu ve otoriter ebeveyn tutumu aynı anda bağımsız ve özerk davranışların gelişiminde çocuğu engellemeye ve hem kız hem de erkek çocukların bağımlı davranışlarını pekiştirmeye hizmet etmektedir (Bornstein, 1992). Arntz (2005)'a göre otoriter ve koruyucu aileler, çocuklarına kendi yeteneklerine güvenmemelerini öğretir. Duygusal bağımlılık, çocukluktaki bağımlılığı artıran ebeveynler ya da ayrılma ile ilgili erken yaşantılar ile yerleşmektedir. Bu yüzden ayrılma, duygusal olarak gerçek bir kayıp ya da tehdide inanmak zorunda kalan çocuk ile bakıcısı arasındaki bağı tehdit etmektedir (Ulusoy, 2010) . Tüm bu araştırma yetersiz ilginin yanısıra ebeveynin aşırı koruyucu tutumunun da bağımlılığa etkisine vurgu yapmaktadır.

Araştırmamızda anne ve babaya bağlanmamanın (düşük ilgi, düşük koruma) ilişkilerdeki kaygı ve kaçınma puanlarını arttığı görülmektedir. Bağlanma kuramıyla ilgili çalışmalarda, çocukluktaki anababa sıcaklık ve ilgisinin, yetişkinlerin güvenli bağlanma stili geliştirmesiyle ve ana baba reddinin ise güvensiz bağlanmayla ilişkisi gösterilmiştir (Atak, Taştan, 2012).

Sigara, Alkol ve Madde Kullanımına İlişkin Yorumlar

Araştırmamızda tüm öğrencilerde sigara kullanımı % 29.1, alkol kullanımı % 55.6, yaşam boyu madde kullanım yaygınlığı % 13.5 düzeyinde bulunmuştur. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada, sigara kullanımı %27.3, alkol kullanımı % 47.9, riskli alkol kullanımı % 6.6 ve madde deneme % 6.7'dir (Akvardar, Aslan, Ekici, Öğün ve Şimşek, 2001). Araştırmamızda yaşam boyu esrar kullanımı (% 12.6), sakinleştirici hap (% 4.1), ucuu madde (% 2), ekstazi (% 2), eroin (% 0.2) ve kokain (% 0.4) oranındadır. Görgün ve arkadaşlarının (2010) Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde 2016 üniversite öğrencisi üzerine yaptıkları araştırmada yaşam boyu madde kullanımı % 5.6'dır. Bu çalışmada ilk üç sırayı esrar (% 3.8), sakinleştirici (% 1.9) ve ucuu maddeler (% 1.1) oluşturmaktadır (Görgün ve ark, 2010). Son yıllarda madde kullanım yaygınlığında artış olduğu gözlenmekte ve ekstazi kullanımının da esrar ve ucuu kullanımı gibi ilk sıralarda yer almaya başladığı görülmektedir. Her iki çalışma arasında madde kullanım yaygınlığındaki farklılığın da bölgesel özelliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir. İlhan ve arkadaşlarının (2009), Türkiye'de 5 farklı üniversitede 2000 öğrenciye yönelik yaptıkları çalışmada, yaşam boyu esrar kullanımı % 5.9, ekstazi kullanımı % 1.7, eroin kullanımı % 0.2, kokain kullanımı % 0.4'tür (İlhan ve ark., 2009). Esrar kullanımı dışında diğer maddelerin yaşam boyu kullanım yaygınlığı çalışmamızla

paralellik göstermektedir. Esrar kullanımının çalışmamızda yaygın bulunmasının nedeni esrarın Ege Bölgesi'nde özellikle İzmir'in çevre ilçelerinde yetiştirilen bir madde olması, bu nedenle de kolaylıkla ulaşılabilir olması olabilir.

Araştırmamızda sigara, alkol ve madde kullanımı açısından cinsiyet faktörünün anlamlı farklılık yarattığı bulunmuştur. Erkeklerde sigara kullanımı, sigara bağımlılığı ve ilişkilerinde olumsuzluk yaşama durumunda sigara kullanımlarında artış durumu kadınlara göre daha yüksektir. Cinsiyet açısından bu farklılık alkol kullanımı, alkol kullanım bozuklukları ve madde kullanımında da görülmüş, erkeklerde alkol ve madde kullanımının daha yaygın olduğu saptanmıştır.

Araştırmamızda sigara, alkol ve madde kullanımı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur. Bu durumu kullanım arttıkça ilişkilerde bağımlılığın artması olarak değil de ilişki bağımlısı kişilerin kullanımının daha sık olması olarak yorumlamak gerekir. Öğrencilerin duygusal ilişkisinde olumsuzluk yaşadığında sigara ve alkol kullanımında artış durumu ile ilişki bağımlılığı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu soru, özellikle ilişkilerinin sigara ve alkol kullanımına etkisini anlamak amacıyla sorulmuştur.

Araştırmamızda ilişki bağımlılığı ile sigara bağımlılığı arasında ilişki bulunmazken alkol kötüye kullanımı ve alkol bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur. Eisenman ve arkadaşları (2004), 9,313 üniversite öğrencisine yaptıkları araştırmada, aşık olma, seks yapma, sigara, alkol, amfetamin, kokain, eroin, kumar oynama, yeme alışkanlıkları gibi bağımlılıklar arasındaki korelasyonu değerlendirmiş ve bir

alandaki bağımlılığın, diğer alanlardaki bağımlılığı da getirdiğini bulmuşlardır (Eisenman, Dantzer, Ellis, 2004).

Bağlanma Stilleri ile Madde Kullanımı Arasındaki İlişkiye Yönelik Yorumlar

Araştırmamızda sigara, alkol ve madde kullanımı ile bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuştur. Güvenli, kaygılı/kararsız ve saplantılı bağlananların kaçınanlara göre daha yüksek oranda sigara, alkol ve madde kullananları oluşturduğu görülmektedir. Bu durum, sigara, alkol ve madde kullanımının YİYE kaygı puanı ile herhangi bir ilişkisi olmamasına rağmen kaçınma puanı ile ilişkisinden kaynaklanmaktadır. Özellikle kaçınan, kayıtsız ve korkulu bağlananlarda sigara, alkol ve madde kullanımı daha düşüktür, bu bağlanma stiline sahip kişilerin sigara, alkol ve madde kullanımından da kaçındıkları görülmektedir. Fakat söz konusu durum, alkol bağımlılığı olduğunda kaçınan ve kayıtsız bağlananların diğerlerine göre bağımlılığa daha yatkın oldukları görülmektedir. Cooper ve arkadaşlarının (1998) araştırmasında, bağlanma stilleri ile madde kullanımı, aşırı alkol alımı ve alkol kullanımına bağlı problemler arasında anlamlı ilişki bulunmuştur (Cooper, Shaver, Collins, 1998). Kassel ve arkadaşlarının çalışmasında ise sigara kullanımı ile kaygılı bağlanma stili arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur (Kassel, Wardle ve Roberts, 2007). Araştırmamızda ise kaygılı/kararsızların sigara kullanımı güvenli bağlananlara göre daha yüksek olmasına rağmen fark düşük düzeydedir.

Brown ve Wright (2003)'a göre, kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip ergenlerde anksiyete, depresyon, düşünce bozuklukları ve sosyal kabul görme gereksinimi diğerlerine göre daha çok görülmektedir. Kaçınan bağlanma stiline sahip

ergenlerde davranım bozukluğu, madde kötüye kullanımı ve antisosyal kişilik bozukluğu daha sık görülen psikopatoloji kategorilerdir (Tüzün, Sayar, 2006).

Partnerdeki Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Özelliklerine İlişkin Yorumlar

Araştırmamızda partnerinde sigara ve alkol kullanım yaygınlığı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmazken sigara kullanım sıklığının ve alkol kullanım sıklığının arttıkça ilişki bağımlılığı puanlarının yükseldiğı bulunmuştur. Partnerinde madde kullanımı olanların ilişki bağımlılığı puanları olmayanlara göre daha yüksektir. Bu durum, eş bağımlılık kavramını gündeme getirmektedir.

Sigara, Alkol ve Madde Kullanımı ile Aile Özellikleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Yorumlar

Araştırmamızda sigara deneyimi olanların ailelerinde sigara ve alkol kullanımı, alkol deneyimi olanların ailelerinde alkol ve problemli alkol kullanımı, madde deneyimi olanların ailelerinde sigara, alkol ve madde kullanımı yüksek oranlarda bulunmuştur. Ailede madde kullanma öyküsü bulunmasının veya ailenin madde kullanma konusunda esnek bir tutuma sahip olmasının madde kullanımı için risk oluşturduğu bilinmektedir (Evren ve ark, 2001). Hansen ve ark. ile Sieber ve Angst, sigara, alkol ve esrar kullanımının tek bir olgu olarak ele alınması gerektiğini ve ard arda gelen davranışlar olduğunu ifade eder (Herken, Özkan, Çilli ve Bodur, 2000).

Madde kullanımı ve aile içi şiddet ilişkisine yönelik elde edilen sonuçlara göre de madde deneyimi olanlarda ailelerinden gördükleri duygusal şiddet, fiziksel ve ekonomik şiddet yaygınlık oranı katlanmaktadır. Akfert ve arkadaşlarının araştırmasında (2009), madde deneyimi olan ergenlerde otoriter baskıcı tutum, ana-

baba ilişkilerinde uyumsuzluk, ilişkilerde sınırsızlık ve istismar daha yaygın bulunmuştur (Akfert ve ark, 2009). Kaotik aile yapısı, ebeveynlerin aşırı serbest tutumu ya da aşırı otoriter oluşu, ebeveynlerin madde kullanması, fiziksel ve/veya cinsel istismar madde kullanımını arttıran risk faktörleri olarak bilinmektedir (Alıkaşifoğlu, 2005).

Araştırmamızda ailesinde sigara, alkol ve problemli alkol kullanımı ile ilişki bağımlılığı arasında ilişki bulunmuştur. Özellikle alkol kullanım bozukluğu olan anne baba ile kurulan ilişki kişinin yaşamı boyunca kuracağı ilişkileri etkilemektedir. Alkol problemi olan bir ebeveyn ile büyüyen bir çocuk, ihmal, sevgi ve ilgi eksikliği, suçluluk, utanç, endişe, öfke, yakın ilişki kuramama gibi problemler yaşayabilmektedir. Kişinin “hiçbir şeye yeterince sahip değilim” hissi, sevgi ve ilgi açlığı ve bunu farkında olmadan partneriyle düzeltme çabası kişiyi ilişkilerinde bağımlı hale getirebilir.

Algılanan Anne-Baba Tutumu ve Sigara, Alkol ve Madde Kullanımına İlişkin Yorumlar

Araştırmamızda sigara kullanımı ile anne ve baba ilgi/kontrol puanları arasında ilişki bulunmuştur. Ailede ilgi/kontrol arttıkça sigara kullanımı denetim altına alınmaktadır. Reimers ve arkadaşlarına (1990) göre, anne baba tutumu sigarayı denemede değil sürdürmede etkilidir. Herken ve arkadaşlarına (2000) göre, ebeveynler otoriter-ilgisiz, sevgilerini şarta bağlayıcı, çocuklarına boyun eğici tutumları ile sigaraya yakınlaştırmaya olabilecekleri gibi davranışlarında tutarlı, sevecen, kabul edici, çocuklarının düşüncelerine değer veren tutumları ile sigara kullanımının başlamasında ve bırakılmasında önemli yere sahiptir.

Araştırmamızda alkol kullanımı ile algılanan anne, baba ilgi/kontrol ve koruma arasında ilişki bulunmamış, fakat alkol kullanım bozuklukları (AKBTT) ile ters yönde korelasyon bulunmuştur. Anne ve baba ilgisi arttıkça, alkol kullanım bozuklukları azalmaktadır. Algılanan anne, baba ilgisi ve özellikle anne koruması alkol kullanım bozuklukları karşısında koruyucu faktörler olarak değerlendirilebilir. Alkol bağımlılığı grubuna dahil olan öğrencilerde anneye bağlanmama (% 43.5) ve babaya bağlanmama (% 60) oranları yüksek bulunmuştur. Algılanan yetersiz ilgi ve korumanın ifadesi olan bağlanmama düzeyi, alkol bağımlılarında daha yüksektir.

Araştırmamızda madde kullanımının anne ve baba koruma puanı ile ilişkisi bulunmamışken, anne ve baba ilgi/kontrol puanları ile ilişkisi bulunmuştur. Görgün ve arkadaşlarının (2010) araştırmasında da yaşam boyu madde deneyen ve denemeyen öğrencilerin anne ve baba koruma ölçek puanlarında madde kullananlarda kullanmayanlara göre fark saptanmamıştır. Anne ve baba ilgi/kontrol ölçek puanında madde kullananların puan ortalamaları madde kullanmayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Çalışmada, erkek olma, ailede madde kullanan birinin varlığı madde kullanım riskini artırırken; annenin sigara içmemesinin ve baba ilgi/kontrol puanının yüksek olmasının madde kullanmada koruyucu rol oynadığı görülmektedir. Çalışmada babanın ilgili olması ve yeterli kontrol sağlamanın gençlerin madde kullanımında koruyucu rol oynadığı bulunmuştur (Görgün, Tiryaki ve Topbaş, 2010).

Araştırmalar, anne babaların çocuklarına yetersiz ilgi göstermesinin ve genel olarak olumsuz tutum ve davranışlara sahip olmalarının madde kullanma açısından risk oluşturduğunu göstermektedir. Kandel'in (1990) alışmasında madde bağımlılarının anne-babalarını kontrol grubuna göre daha ilgisiz olarak algıladıkları saptanmıştır (Kandel, 1990).

Araştırmamızda madde deneyiminin özellikle baba tarafından görülen ilgi/kontrol ile ilişkisi yüksek bulunmuştur. Madde kullanımında ailenin model alınması önemli faktörlerden biridir. Görgün ve arkadaşlarına göre, baba modeli çocuklar için hem kural koyucu, hem de otorite fiğrn temsil ettiği için çocuğun gelişiminde ve davranış biçimlerinde önemli rol oynamaktadır ve ailede madde kullanan birinin bulunması madde kullanma riskini artırmaktadır (Görgün, Tiryaki ve Topbaş, 2010).

Aksoy (2006), lise ğrencilerinin bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiş, anne-babanın çocuğa karşı demokratik bir tutuma sahip olması, çocuğun bağımlılık yapan maddelere ilişkin tutumunun daha olumsuz olmasına, anne-babanın çocuğa karşı otoriter ve koruyucu bir tutuma sahip olmasının ise çocuğun bağımlılık yapan maddelere karşı tutumunun daha olumlu olmasına neden olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır (Kılıç, 2007).

Benlik Saygısına İlişkin Yorumlar

Araştırmamızda ilişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasında korelasyon bulunmuştur. Buna göre ilişkilerde bağımlılık arttıa benlik saygısı azalmakta ya da

tam tersi olarak benlik saygısı düşük olan kişilerde ilişkilerde bağımlılık artmaktadır. Norwood'a göre, ilişki bağımlısı kadınlarda benlik saygısı sıklıkla düşüktür (Norwood, 1985). Norwood ve Pearson, ilişki bağımlısı kadınların sıklıkla kötüye kullanımın var olduğu fonksiyonsuz ailelerde yetiştiğini bulmuştur. Kadınların partnerlerini kurtarma ve bu yüzden de yardıma ihtiyacı olan problemli erkeklerin daha çekici gelebileceğini belirtmişlerdir. Bu tip ilişkilerde de karakteristik problem, erkeklerin kadınları kötüye kullanan davranışlar gösterebileceğidir. Bu ilişkilerde kötüye kullanımın varlığında da kişi, kendi değerini aşağılarda hisseder ve hor görülme hakkı ettiğini düşünür (Charkow, Nelson, 2000).

Benlik saygısı ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye bakıldığında düşük ve orta benlik grubunu oluşturanların kaygılı kararsız bağlananlar olduğu; 4'lü bağlanma stilinde ise düşük benlik saygısına sahip olanların çoğunluğunun saplantılı, orta benlik saygısına sahip olanların ise korkulu bağlananlar olduğu görülmektedir. Solmuş'a göre, kaygılı/kararsız bağlananların benlik saygıları düşüktür, kendilerinin sevmeye değer olmadıklarını düşünürler (olumsuz benlik), ilişkileri sonlandığında kendilerini suçlama eğiliminde olurlar ve kendileriyle ilgili olumsuz duyguları pekiştirirler (Solmuş, 2008).

Ebeveynler tarafından kabul görme, onay ve sevgi benlik saygısını olumlu etkileyen faktörlerdir (Özkan, 1994). Araştırmamızda anne ya da babadan görülen ilgi/kontrol ve koruma arttıkça benlik saygısının arttığı bulunmuştur. Aileden görülen yeterli ilgi ve koruma sağlıklı bireylerin yetişmesine ve kimlik gelişimine katkı sağlamaktadır. Akbaba, anne babadaki demokratik tutum ile yüksek benlik saygısı,

ilgisiz ya da otoriter tutumla düşük benlik saygısı arasında ilişkinin varlığına dikkat çekmiştir (Akbaba, 1988).

Araştırmamıza göre alkol kullanım bozuklukları ile benlik saygısı arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Alkol kullanımının bir sonucu olarak benlik saygıları düşük olabilir. Kassel ve arkadaşları madde kullanımı, bağlanma stilleri ve benlik saygısı ilişkisine yönelik yaptıkları araştırmada sigara ve esrar kullanımı ile benlik saygısı arasında negatif yönde korelasyon bulmuştur (Kassel, Wardle ve Roberts, 2007).

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

V.1.Sonuç

Çalışma kapsamında 1518 üniversite öğrencisine ulaşılmış, duygusal ilişki yaşamış olan 1321 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir. Araştırmada, ilişki bağımlılığı kavramı incelenmiş ve bilimsel bir temele oturtulması için konu ile ilgili kriterler farklı değişkenler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Türkiye’de bu konuda yapılan bilimsel bir çalışmada olmamasından ötürü gerek kavramın açıklanması gerekse nedenlerinin ve sonuçlarının araştırılması açısından önemlidir. Çalışma kapsamında ilişki bağımlılığı, bağlanma stilleri, algılanan anne baba bağlanma düzeyleri, madde kullanımı ve benlik saygısı ile ilişkisi çerçevesinde araştırılmıştır. Aynı zamanda her değişken cinsiyet faktörü açısından da ele alınmıştır.

Araştırma sonucuna göre, ilişkilerde kaygı puanı arttıkça bağımlılık puanı artmaktadır. İlişki bağımlılığı, kaygılı/kararsız, saplantılı ve korkulu bağlanma gibi sağlıklı bağlanma stilleri ile pozitif yönde korelasyon göstermiştir. İlişki bağımlılığı, sağlıklı bağlanma stili olan güvenli bağlanma ile sağlıklı bağlanma stilleri olan, kayıtsız ve kaçınan bağlanma stili ile negatif yönde korelasyon göstermiştir. Araştırma kapsamında ilişki bağımlılığı ve bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuştur.

Reynaud’un ilişki bağımlılığı kriterleri ile araştırmacı tarafından hazırlanan ilişki bağımlılığı belirtileri soru formu arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur. Cinsiyet faktörü ilişki bağımlılığı puanlarında anlamlı farklılık

yaratmış, erkeklerde ilişki bağımlılığı puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur. Bağlanma stilleri açısından ilişki yaşamış olan kadınlar, erkeklere göre daha yaygın olarak kaçınan, korkulu ve kayıtsız bağlanma, erkekler de kadınlara göre daha yaygın olarak güvenli, kaygılı/kararsız ve saplantılı bağlanma stiline sahiptir. Araştırmada her ne kadar cinsiyet faktörü açısından anlamlı farklılık bulunsa da gerek ilişki bağımlılığı gerekse kaygılı/kararsız bağlanma stilinde cinsiyet faktörünün yaygınlık oranına etkisi diğer bağlanma stillerine göre daha düşüktür.

İlişki bağımlılığının algılanan anne baba bağlanma düzeyleri (ilgi/kontrol ve koruma) ile ilişkisi değerlendirildiğinde, ABBÖ puanları ile ilişki bağımlılığı arasında ters yönde korelasyon bulunmuştur. Anne ya da babadan algılanan ilgi/kontrol ya da koruma arttıkça bağımlılık puanı düşmektedir. Özellikle algılanan düşük ilgi ve düşük korumanın oluşturduğu ebeveyne bağlanmama düzeyinin ilişkilerde bağımlılığa yol açtığı ortaya konulmuştur.

Bağlanma stilleri ile algılanan ebeveyn ilgi ve koruma arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, anne ya da babadan algılanan ilgi/kontrol ve koruma arttıkça ilişkilerde kaygı ve kaçınma azalmaktadır. Sonuç olarak ebeveynden görülen sıcaklık ve ilgi, bakım ve koruma sağlıklı ilişkiler kurulmasını sağlamaktadır.

İlişki bağımlılığı ile benlik saygısı arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Beklenildiği üzere ilişki bağımlısı bireylerin benlik saygısı daha düşüktür. Bu durum da, acı veren ilişkiler yaşamının, istismar ya da problemli bir ilişki ile baş edememenin ya da sorunlu bir ilişkiyi sonlandıramamanın düşük benlik

saygısı ile ilişkisi olabileceğini düşündürmektedir. Bağımlı ilişkiler dengesiz bir ilişki modelidir, bu ilişkilerde de bağımlı kişilerin benlik saygısı düşüktür.

Benlik saygısı düşük olan bireyler ilişkilerinde daha kaygılı bulunmuştur. Anne ya da babadan görülen ilgi/kontrol ve koruma arttıkça benlik saygısı artmaktadır. Bu durum da, ebeveynlerin, bireyin kimlik gelişimi ve benlik saygısına etkisine vurgu yapmaktadır.

Çalışma kapsamında ilişki bağımlılığı ile partnerden ve aileden görülen fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet de araştırılmıştır. Fiziksel, duygusal ve ekonomik şiddet ile ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Bireylerin istismar edici partnere rağmen kendilerine acı veren ilişkileri devam ettirmeleri ilişki bağımlılığı ile açıklanabilmektedir. Aileden görülen şiddet de kişilerin ilişki bağımlılığı geliştirmelerine yol açmaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre, ilişki bağımlılığı ile sigara ve alkol deneyimi arasında ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda ilişkilerde olumsuzluk yaşadığında sigara ve alkol kullanımında artış ile ilişki bağımlılığı arasında da ilişki bulunmuştur. Bu durum, ilişkilerin sigara ve alkol kullanımına yönelik davranışları etkilediğinin göstergesidir. Araştırmadan elde edilen önemli bir sonuç da, ilişki bağımlılığının sigara bağımlılığı ile ilişkisi bulunmazken, alkol kullanım bozuklukları, özellikle de alkol bağımlılığı ile pozitif yönde ilişkisinin olmasıdır. Bu durum, Eisenman ve ark. (2004)'nın bir alandaki bağımlılığın, diğer alanlardaki bağımlılığı getirebileceği sonucunu düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında esrar, uçucu, ekstazi, eroin ve kokain birleştirilmiş ve “maddeler” genel olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin yaşam boyu madde kullanımı, son 1 yıl içindeki madde kullanımı ile ilişki bağımlılığı arasında korelasyon bulunmuştur. Madde deneyimi olanların bağımlılık puanları daha yüksektir. Bebeklikte anne ya da baba ile sağlıklı ilişki kuramamaktan kaynaklanan sevgi açlığı, ilgi açlığı, bağlanma açlığının ve bağlanma zorluklarının ergenlik ve yetişkinlik döneminde doyurulması için kişi, bir maddeye ya da kişiye ihtiyaç duyabilir ve bu durum beraberinde bağımlı olmayı getirebilir. İlişki bağımlılığı puanları yüksek olanların partnerlerinde de madde kullanımı yaygın bulunmuştur. Bu durum, eş bağımlılık kavramına vurgu yapmaktadır.

Araştırma kapsamında, sigara, alkol ve madde kullanımı ile bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuştur. Özellikle alkol deneyimi ve olmayanların bağlanma stilleri arasındaki fark daha büyüktür. Sigara, alkol ve madde deneyimi ile ilişkilerde kaygı arasında ilişki görülmemiş, kaçınma ile ilişki görülmüştür. Kaçınan bireylerin sigara, alkol ve madde kullanımından da kaçındığı saptanmıştır.

Sigara, alkol ve madde deneyimi ile algılanan ebeveyn bağlanma düzeyleri arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, anne ve baba ilgisinin sigara ve madde deneyimi ile ilişkisi bulunurken, alkol deneyimi ile ilişkisi bulunmaması şaşırtıcı bir sonuçtur. Fakat söz konusu durum sigara bağımlılığı olduğunda, sigara bağımlılığı ile ilişkilerdeki kaygı, kaçınma puanı ve algılanan ebeveyn ilgi ve koruma puanları arasında ilişki bulunmadığı görülmüştür. Alkol kötüye kullanım durumunda ise, ilişkilerdeki kaygı ve kaçınma puanları ile ilişkili olmazken, algılanan anne ve baba ilgisi ile anne koruması arasında ilişki bulunmuştur.

Çalışma kapsamında sigara, alkol ve madde deneyimi olanların ailelerinde de sigara, alkol ve madde kullanımı daha yaygın bulunmuştur. Gerek genetik gerekse çevresel faktörlerin, özellikle de anne ya da babayı model almanın etkisi görülmektedir.

İlişki Bağımlılığı kavramına ilişkin bir değerlendirme yapıldığında, literatüre göre Türkiye’de ilişki, sevgi ve aşk bağımlılığı aynı kavram olarak değerlendirilmekte, yurtdışında ise bu kavramlara ilişkin farklı tanımlamalar yapılmaktadır. Kimi kuramcılara göre sağlıklı bir ilişki, ilişki bağımlılığı olarak ifadelendirilmiş, kimilerine göre aşk bağımlılığının, aşık olmayı kolaylaştırıcı bir metafor haline getirdiğine inanılmış, bir kısım araştırmacı ise aşkın gerçek bir ilaç/madde olduğunu belirtmiştir (Berks, 2009). Tallis ise, aşk bağımlılığının hastalıklı aşkın (morbid love) modern biçimi olabileceğini ifade etmiştir (Tallis, 2005). Sussman, aşk bağımlılığını, patolojik aşk, sevgi bağımlılığı, delice aşk (limerence), obsesif aşk, aşk hastalığı ve karasevda kelimeleriyle ilişkilendirmiş, eş-bağımlılığı (co-dependency) kavramını ayrı tutmuştur (Sussman, 2010). Kimi kuramcılar ise, ilişki bağımlılığını aşk, sevgi ve cinsel bağımlılık ayrımı yaparak değerlendirmiştir (Schaefer, 1989; Schaeffer, 1997). Sonuç olarak ilişki bağımlılığı kavramına ilişkin pek çok farklı tanım bulunmaktadır, bu durum da çalışma kapsamında, ilişki bağımlılığı ve aşk bağımlılığı kavramını birlikte değerlendirmeyi gerektirmiştir.

V.2. Öneriler

- İlişki bağımlılığının ölçülebilmesi için güvenilirliği ve geçerliği yapılmış bir ölçek geliştirilmelidir. Yapılan literatür araştırmasında Türkiye’de ve dünyada konu ile ilgili bir ölçeğe rastlanmamıştır. Reynaud’un kriterleri, araştırmacı tarafından hazırlanan ilişki bağımlılığı belirtileri soru formu ve bağlanma stilleri ilişki bağımlılığı ile ilgili hazırlanacak bir ölçeğin geliştirilmesinde yol gösterici olabilir.
- Ülkemizde ilişki bağımlılığı ile ilgili araştırma bulunmamaktadır, bu çalışma bu konuda yapılacak yeni çalışmalara fikir verebilir.
- İlişki bağımlılığı kavramı anne ve baba ile kurulan ilişkiler çerçevesinde bir bütün olarak değerlendirilmelidir. İlişki bağımlılığında aile içi şiddet sorgulanmalıdır.
- Türkiye’de de “love addicts anonymous (adsız aşk bağımlıları)” grupları oluşturulmalıdır.
- Takıntılı aşk, patolojik aşk vb. kavramlar ilişki bağımlılığı açısından değerlendirilmeli ve Türkiye’de bu konuda bağımlı hastalara uygulanan tedavi modeline benzer bir tedavi geliştirilmelidir. Bu tedavi modelinde bireylerin sağlıklı ilişki kurabilecekleri ve benlik saygısını arttırıcı tedavi yöntemlerine yer verilmelidir.

VI. BÖLÜM

ÖZET

Bu çalışmada, “ilişki bağımlılığı” kavramı Türkiye’de ilk kez bilimsel olarak partner ilişkileri açısından değerlendirilmiştir. Üniversite öğrencilerine yönelik olarak gerçekleştirilen araştırmada, ilişki bağımlılığının ebeveyn bağlanma stilleri, algılanan anne, baba bağlanma düzeyleri, madde kullanımı ve benlik saygısı ile ilişkisi araştırılmıştır. Çalışma kapsamında Reynaud ve ark. (2010) tarafından DSM-IV bağımlılık kriterlerine göre önerilen İlişki Bağımlılığı kriterleri Türkçeye çevrilmiş ve ilk kez uygulanmıştır.

Uygulama, Ege Üniversitesi’nde okuyan 1522 lisans öğrencisine, “randomizasyon” yöntemiyle sınıf ortamında toplu şekilde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin istatistiksel analizinde, ki kare testleri, küme analizi, Mann-Whitney U testi, Kruskal Wallis Testi ve Spearman korelasyon testleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucuna göre ilişki bağımlılığı ve bağlanma stilleri arasında ilişki bulunmuş, özellikle kaygılı/kararsız, saplantılı ve korkulu bağlananların bu grubu oluşturduğu görülmüştür. İlişki bağımlılığı ile algılanan anne ve baba ilgi/kontrol ve koruma arasında ilişki bulunmuştur, ebeveynden gelen ilgi ve koruma azaldıkça bağımlılığın arttığı saptanmıştır. İlişki bağımlılığı ile yaşamboyu sigara, alkol, madde kullanımı ve alkol kötüye kullanımı arasında ilişki bulunmuştur. Benlik saygısı azaldıkça ilişkilerde bağımlılığın arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: ilişki bağımlılığı, bağlanma stilleri, madde kullanımı

ABSTRACT

In this study, “relationship/love addiction” was scientifically evaluated for the first time in Turkey according to partner relationships. The study, conducted among university students, it was researched the correlation between relationship/love addiction, parental attachment styles, perceived mother, father attachment levels, substance use and self esteem. In the scope of research, the criterias that recommended Reynaud et al. (2010) according to DSM-IV criteria of dependence, were translated into Turkish and administered for the first time.

Practice has been made collectively by "randomization" method among 1522 undergraduates studying at Ege University during their classes. Statistical analysis of the data obtained, chi-square tests, cluster analysis, Mann-Whitney U-test, Kruskal-Wallis test and Spearman correlation tests were used.

According to results, relationship addiction was related to attachment style, especially it has happened to be anxious / ambivalent, preoccupied and fearful styles of addicted formed this group. There was found a relationship between relationship addiction and perceived maternal and paternal care/control and protection; and it was determined when care and protection from the parent decreased it increases relationship addiction. A relationship has found between relationship addiction and lifetime cigarette, alcohol, substance use and alcohol abuse. It was concluded that increased self-esteem decreases dependency relations.

Keywords: relationship addiction, attachment styles, substance use

VII. BÖLÜM

KAYNAKÇA

1. Acevedo, B. P. & Aron, A. (2009). Does a Long-Term Relationship Kill Romantic Love?, *Review of General Psychology*, Vol 13(1): 59-65.
2. Ainsworth, M.S. (1997). The Personal Origins of Attachment Theory. An Interview with Mary Salter Ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky, *Psychoanal Study Child*, 52: 386-405
3. Akbaba, S. (1988). Anne Baba Tutumlarının Bazı Kişilik Özellikleri Üzerine Etkisi Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
4. Akferti, S.K., Çakıcı, E. & Çakıcı, M. (2009). Üniversite Öğrencilerinde Sigara Alkol Kullanımı ve Aile Sorunları ile İlişkisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 10; 40-47
5. Akvardar, Y., Aslan B., Ekici, B.Z., Öğün, E. & Şimşek, T. (2001). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dönem II öğrencilerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanımı, Bağımlılık Dergisi, 2(2); 49-52
6. Alikashifoğlu, M. (2005). Madde Kullanımı Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler, *Adolesan Sağlığı Sempozyum Dizisi*; 43; 73-83
7. Amerikan Psikiyatri Birliği. (2004). Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı, Dördüncü Baskı (DSM-IV) (Çev. ed.: E Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara
8. Anonymous (1986). Sex and Love Addicts Anonymous. Boston, MA: The Augustine Fellowship, Sex and Love Addicts Anonymous, Fellowship-Wide Services

9. Arbiol, I.A., Shaver, P.R. & Yarnoz S. (2002). Insecure Attachment, Gender Roles, And İnterpersonal Dependency in the Basque Country, *Personal Relationships*, 9; 479– 490
10. Atak H. & Taştan N. (2012). Romantik İlişkiler ve Aşk, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar/Current Approaches in Psychiatry*, 4(4): 520-546
11. Bartholomew, K. & Horowitz, L. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test Of A Four Category Model, *Journal of Personality and Social Psychology*, 61; 226-241
12. Bartholomew, K., Shaver, P.R.; Simpson, J.A. & Rholes, W.S. (Eds.) (1998). *Attachment Theory And Close Relationships*, The Guilford Press, New York, p. 25-45
13. Beattie, M. (2012). *İlişkilerde Bağımlılığa Son*, Çev. Nagehan Öztürk, Ganj Yayınları, İstanbul
14. Berks, J. (2009). *Crazy Love*, Massey University, Arts in History, Master Thesis, s. 104-114
15. Bernardi, E., Jones, M. & Tennant, C. (1989). Quality of parenting in alcoholics and narcotic addicts, *Br J Psychiatry*, 154; 677-682
16. Beştav, F. G. (2007). *Romantik İlişki Doyumu ile Cinsiyet, Bağlanma Stilleri, Rasyonel Olmayan İnançlar ve Aşka İlişkin Tutumlar Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
17. Bilgin, N. (1994). *Sosyal Bilimlerin Kavşağında Kimlik Sorunu*, Ege Yayıncılık, İzmir.
18. Bilgin, N. (2009). *Kültür Değişmeleri ve Kimlik Sorunları*, Mümtaz Turhan Sempozyumu Bildirileri, Gazi Üniversitesi Yayınları, S. 161-188

19. Bireda, M.R. (1990). Aşk Bağımlılığı, Çev.Erkmen M., Epsilon Yayıncılık, İstanbul
20. Bircan, S. & Erden, G. (2011). Madde bağımlılığı: Aile ile İlgili Olası Risk Faktörleri, Algılanan Ebeveyn Kabul-Reddi ve Çocuk Yetiştirme Stilleri, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 18; (3)
21. Bornstein, R.F. (1992). The Dependent Personality: Developmental, Social and Clinical Perspectives, Psychological Bulletin, 112; 3-23
22. Bretherton, I. & Waters, E. (1985). Growing Points of Attachment Theory and Research, Monographs of the Society for Research in Child Development, 50,1-2, Serial No, 209
23. Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory:John Bowlby and Mary Ainsworth, Developmental Psychology, 28: 759-775
24. Burger, J.M. (2006). Kişilik, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu, Kaknüs Yayınları, İstanbul
25. Büyükşahin, A. (2006). Yakın İlişkilerde Bağlanım: Yatırım Modelinin Bağlanma Stilleri ve Bazı İlişkisel Değişkenler Yönünden İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Doktora Tezi
26. Charkow, W.B. & Nelson, E.S.(2000). Relationship Dependency, Dating Violence, and Scripts of Female College Students, Journal of College Counseling, 3 (1); 17-28
27. Collins, N.L. & Read, S.J. (1990). Adult Attachment, Working Models, and Relationship Quality in Dating Couples, Journal of Personality And Social Psychology, 58; 644-663

28. Cooper, M.L., Shaver, P.R. & Collins, N. L. (1998). Attachment Styles, Emotion Regulation And Adjustment İn Adolescence, Journal of Personality and Social Psychology, 74, 1380-1397
29. Curtis, J.M. (1983). Elements of Pathological Love Relationships, Psychological Reports, 53; 83–92
30. Cüceloğlu, D. (1993). İçimizdeki Çocuk, Remzi Kitabevi, İstanbul
31. Davison, G.C. & Neale, J.M. (2004). Anormal Psikolojisi, Çev: İhsan Dağ, Türk Psikologlar Derneği Yayınları
32. Dereboy, İ.F. (1993). Kimlik Bocalaması, Özmert Yayınevi, Malatya
33. Eisenman, R., Dantzker, M.L. & Ellis, L. (2004). Self Ratings of Dependency/ Addiction Regarding Drugs, Sex, Love, and Food: Male and Female College Students, Taylor and Francis, Sexual Addiction & Compulsivity, 11; 115–127
34. Erden-İmamoğlu, S. (2009). Kişilerarası İlişkiler, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul
35. Erol, Z. & Sağır, F.G. (2006). Takıntılı Aşklar, Timaş Basım, İstanbul
36. Erözkan, A. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ve Karar Stratejileri, Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi, 2,(3) ; 60-74
37. Eryavuz, A. (2006). Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Yetişkinlik Dönemi Yakın İlişkileri Üzerindeki Etkileri, Ege Üniversitesi Doktora Tezi
38. Evren, C., Ögel, K., Tamar, D. & Çakmak, D. (2001). Uçucu Madde Kullanıcılarının Özellikleri, Bağımlılık Dergisi, 2; 57-60
39. Feeney, J. A. & Noller, P. (1990). Attachment Style As A Predictor of Adult Romantic Relationships, Journal of Personality and Social Psychology, 58; 281–291

40. Fisher H.E., Brown L.L., Aron A., Strong G. & Mashek D. (2010). Reward, Addiction, and Emotion Regulation Systems Associated with Rejection in Love, *Journal of Neurophysiology*, 104; 51–60
41. Fisher, H.E. (2006). Broken Hearts: The Nature and Risks of Romantic Rejection, Romance and Sex in Adolescence and Emerging Adulthood: Risk and Opportunities, Ed: Crouter, A.C., Booth A., Lawrence Erlbaum Associates, London, 3-29
42. Fricker, J. & Moore, S. (2002). Relationship Satisfaction: The Role of Love Styles and Attachment Styles, *Current Research in Social Psychology*, 182-204
43. Griffin-Shelley, E. (1991). Sex and Love: Addiction, Treatment, and Recovery, Praeger Publishing, New York
44. Griffin-Shelley, E. (1993). Outpatient Treatment of Sex and Love Addiction, Praeger Publishing, New York
45. Griffin-Shelley, E. (1994). Adolescent Sex and Love Addicts Praeger Publishing, New York
46. Göçener, D. (2010). Üniversite Öğrencilerindeki Güvenli Bağlanma Düzeyleri ile Kişilerarası İlişki Tarzları Arasındaki İlişkiler, Yüksek Lisans Tezi.
47. Göka, E., Yüksel F.V. & Göral S. (2006). İnsan İlişkilerinde Yansıtılmalı Özdeşim, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(1); 46-54
48. Görgün, S., Tiryaki, A. & Topbaş, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanma ve Anne Babaya Bağlanma Biçimleri, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11; 305-312
49. Hall, J. & Health, C. (2010). "The Love Addict in Love Addiction". Love Addicted: How Does One Know If They are a Love Addict?

50. Halpern, H.M. (2001). Sevgi Arsızları, Çev: Ayfer Akay Çelebi, Kuraldışı Yayınları, İstanbul
51. Hazan, C. & Shaver, P. (1987). Romantic Love Conceptualized as an Attachment Process, *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3); 511-524
52. Hazan, C. & Shaver, P. (2000). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological Inquiry*, 1, 1-22, (Çev: Ali Dönmez) Bağlanma: Yakın İlişkiler ve İlgili Araştırmalar İçin Bir Çerçeve, *Türk Psikoloji Bülteni* 16(17); 29-50
53. Hemfelt, R., Minirth, F. & Meier, P.D. (1989). Love is a Choice: Recovery for Codependent Relationships, Nelsonword Publishing, Nashville
54. Hendrick, S. & Hendrick, C. (2002). Liking Romantic Love with Sex: Development of the Perceptions of Love and Sex Scale, *Journal of Social and Personal Relationships*, 19; 361-378
55. Herken, H, Özkan, İ, Çilli, AS, Telcioğlu, M & Kucur, R. (2000). Sigara Kullanma Davranışında Sosyal Öğrenmenin Etkisi, *Bağımlılık Dergisi*, 1; 38-42.
56. Hovardaoğlu, S. & Büyükaşahin, A. (2004). Çiftlerin Aşka İlişkin Tutumlarının Lee'nin Aşk Biçimleri Kapsamında İncelenmesi, *Türk Psikoloji Dergisi*, 19; 59-72
57. Hunter, M.S., Nitschke, C. & Hogan, L. (1981). A Scale to Measure Love Addiction, *Psychological Reports*, 48; 582
58. Işık, E., Taner, E. & Işık U. (2008). Güncel Klinik Psikiyatri, Organon Yayınevi, Ankara

59. İlhan, İ.Ö, Yıldırım, F., Demirbaş, H. & Doğan, Y. (2009). Prevalence and Sociodemographic Correlates Of Substance Use in A University-Student Sample in Turkey, *Int J Public Health*, 54; 40–44
60. Kağıtçıbaşı, Ç. (2005). Autonomy and Relatedness in Cultural Context, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 36 (4) ; 422
61. Kalkan, M. (2008). Ergenler için Romantik İlişkilerde Sorun Çözme Ölçeğinin Geliştirilmesi, Geçerlik ve Güvenilirliği, *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15; 131-138
62. Kandel, D.B. (1990). Parenting Styles, Drug Use And Childrens Adjustment, *J Marriage Fam*, 52:183-196
63. Kapçı, G.E. & Küçüker, S. (2006). Ana Babaya Bağlanma Ölçeği:Türk Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özelliklerinin Değerlendirilmesi, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17; 286-295
64. Kaplan, H.İ., Sadock, B.J. & Sadock, V.A. (2005). Kaplan ve Sadock Klinik Psikiyatri, 9.baskı, Çev Ed: Aydın, H. ve Bozkurt, A., Güneş Kitabevi, Ankara
65. Kassel, J.D., Wardle M., & Roberts, J. E. (2007). Adult Attachment Security and College Student Substance Use, *Addictive Behaviors*, 32; 1164–1176
66. Kayaalp, L. (2007). Psikanalitik Gelişim Kuramları, *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*, s:1-11, Aysev A, Taner Y. İstanbul
67. Kernberg, O.F. (1995). *Love Relations Normality and Pathology*, New Haven, Yale University Press
68. Kernberg, O.F. (2011). *Aşk İlişkileri Normallik ve Patoloji*, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, 3. Basım, İstanbul

69. Keskin G. & Çam O. (2009). Ergenlik ve Bağlanma Süreci: Ruh Sağlığı Açısından Literatürün Gözden Geçirilmesi, New Symposium Journal, 47 (2);52-59
70. Kılıç, H.G. (2007). Bazı Demografik Değişkenler ve Anne Baba Tutumlarına Göre Madde Bağımlısı Bireylerin Anne Baba Bağlılıkları İlişkisinin İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
71. Krich, A. (2002). Aşkın Anatomisi , Çev.M. Harmancı, Say Yayınları, 8.basım, İstanbul
72. Korkmaz, M. (1996). Yetişkin Örneklem için Bir Benlik Saygısı Ölçeğinin Geliştirilmesi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Yüksek Lisans Tezi
73. Kosterman, R., Hawkins, J.D., Guo, J., Catalano, R.F. & Abbott, R.D. (2000). The dynamics of alcohol and marijuana initiation: Patterns and predictors of first use in adolescence, American Journal of Public Health, 90; 1-10
74. Lee, J.A. (1988). Love styles. The Psychology of Love, Eds Sternberg. R.J., Barnes, M.L., New Haven, Yale University Press
75. Lee, J. A. (1973). The Colors of Love: An Exploration of the Ways of Loving. Ontario, Canada: New Press
76. Lowyck, B., Luyten P., Demyttenaere K. & Corveleyn J. (2008). The Role of Romantic Attachment and Self-Criticism and Dependency for The Relationship Satisfaction of Community Adults, Journal of Family Therapy, 30; 78-95
77. Masterson, J.F. (2008). Bağlanma Kuramı ve Nörobiyolojik Kendilik Gelişimi Açısından Kişilik Bozuklukları, Litera Yayınları, İstanbul

78. Morsünbül, Ü. (2012). Özerklik ve Ruh Sağlığına Etkisi, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 4 (2); 260-278
79. Norwood, R. (1988). Kadın Eğer Çok Severse, Çev: H.Kanbur ve S.Yararbaş, İnkılap Kitabevi, İstanbul
80. Ögel, K. (2010). Sigara, Alkol ve Madde Kullanım bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme, Yeniden Yayınları, İstanbul
81. Özen, Y. & Gülaçtı, F. (2010). Duyusal Alan Öğrenilerinden Sevgi ve Sevgi Kuramları: Sevgiye Dair Söylenceler, Odtü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1, (2)
82. Özkan, İ. (1994). Benlik Saygısını Etkileyen Etkenler, Düşünen Adam, 7 (3); 4-9
83. Peck, M.S. (2004). Az Seçilen Yol, Çev: Tuncay Erciyes, Akaşa Yayınları, İstanbul
84. Peele, S., Brodsky, A. (1975). Love and Addiction, New York: Taplinger
85. Peele, S., Brodsky, A. (1974). Love Can Be An Addiction, Interpersonal Heroin, Psychology Today, August ; 22-26
86. Pistole, M.C. (1995b). College Students' Ended Love Relationships: Attachment Style And Emotion, Journal of College Student Development, 36, 53-60.
87. Prager, K.J. (1995). The Psychology Of Intimacy, Guilford Press, New York
88. Reynaud, M., Karila L., Blecha L. & Benyamina A. (2010). Is love Passion an Addictive Disorder?, The American Journal of Drug and Alcohol Abuse, 36; 261-267
89. Savaşır, I., Boyacıoğlu, G. & Kabakçı, E. (1996). Bilişsel Davranışçı Terapiler, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Özyurt Matbaacılık, Ankara

90. Schaefer, A.W. (1989). *Escape from Intimacy: Untangling the ``Love" Addictions: Sex, Romance, Relationships*, HarperOne Publishers, San Francisco
91. Schaeffer, B. (2011). *Sevgi mi Bağımlılık mı?*, Çev: Akyüz, G., Yakamoz Yayınları, İstanbul
92. Solmuş, T. (2008). *Bağlanma ve Aşkın İki Yüzü*, Epsilon Yayıncılık, İstanbul
93. Solmuş, T. (2011). *Çift, Evlilik ve Aile Terapisi*, Doruk Yayınları, İstanbul
94. Sophia, E.C., Tavares, H. & Zilberman, M.L. (2009). *Pathological Love: Is It A New Psychiatric Disorder?*
95. Sperling, M.B. & Berman, W.H. (1994), *Attachment in Adults: Clinical and Developmental Perspectives*, The Guilford Press, New York
96. Sussman, S. (2010). *Love Addiction: Definition, Etiology, Treatment, Sexual Addiction, Compulsivity*, *The Journal of Treatment & Prevention*, 17:1; 31-45
97. Sussman, S. (2011). *Drug Addiction, Love and the Higher Power*, *Eval Health Prof*, 34(3); 362-370
98. Sümer, N. (2006). *Yetişkin Bağlanma Ölçeklerinin Kategoriler ve Boyutlar Düzeyinde Karşılaştırılması*, *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57); 1-22
99. Sümer, N. & Güngör, D. (1999a). *Çocuk Yetiştirme Stillerinin Bağlanma Stilleri, Benlik Değerlendirmeleri Ve Yakın İlişkiler Üzerindeki Etkisi*, *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58
100. Tallis, F. (2005). *Love Sick, Love as Mental Illness*, Thunder's Mouth Press, New York

- 101.Tanter, R.E., Sambrano, S. & Dunn, M.G. (2002). Predictive Variables by Developmental Stages: A Center For Substance Abuse. Prevention multisite study, *Psychology of Addictive Behaviors*, 14 ; 3-10
- 102.Tufan, B., Yıldız, S. (1993). Geri Dönüş Sürecinde İkinci Kuşak, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara
- 103.Tura, S.M. (2000). Günümüzde Psikoterapi, Metis Yayınları, İstanbul
- 104.Tüfekçi, S. (2008). Romantik İlişkilerde Genç Yetişkinlerin Aşka İlişkin Tutumları ve Kişilik Özellikleri, Transaksiyonel Analiz Ego Durumları Açısından Bir Değerlendirme, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi
- 105.Tüzün, O. & Sayar, K. (2006). Bağlanma Kuramı ve Psikopatoloji, *Düşünen Adam*, 19(1); 24-39
- 106.Ulusoy, Y. (2010). Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği'nin Uyarlama Çalışması, Çukurova Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- 107.Uğurlu, T.T., Şengül, C.B. & Şengül, C. (2012). Bağımlılık Psikofarmakolojisi, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(1):37-50
- 108.Ünal, S. (2000). Depresyon ve Kişilik, *Duygudurum Dizisi*, 2; 72-76
- 109.Weinhold, B. & Weinhold, J. (1999). Bağlaşıklık Tuzağından Kurtulmak, Çev: A.Can Başaklar, Palme Yayıncılık, Ankara
- 110.Wright, P.H. & Wright, K.D. (1991). Codependency: Addictive Love, Adjustive Relating or Both?, *Contemporary Family Therapy*, 13(5);435-54
- 111.www.dsm5.org

EK-1

ANKET FORMU

Fakültenizin/MYO/YO adı? _____ Bölümünüz? _____
Sınıfınız? ____

1) Yaşınız? _____ Doğum yeriniz? _____

2) Cinsiyetiniz? (1) Erkek (2) Kadın

3) Medeni durumunuz? (1) Bekar (2) Evli (3)Boşanmış

4) Öğrenim süresince kimlerle yaşıyorsunuz? (son 1 yıl) (sadece bir yanıt işaretleyiniz)

(1) Ailemle	(2) Akrabalarımle
(3) Arkadaşlarımle	(4) Sevgilimle
(5) Yalnız	(6) Yurtta

5) Aşağıdakilerden size uygun olanları işaretleyin. (her şık için bir yanıt işaretleyiniz)

	Hayır	Evet	
a. Anne ve babam sağ	(1)	(2)	
b. Babam yaşamıyor	(1)	(2)	Evet ise, kaç yaşındaydınız? ____
c. Annem yaşamıyor	(1)	(2)	Evet ise, kaç yaşındaydınız? ____
d. Annem babam boşandı	(1)	(2)	Evet ise, kaç yaşındaydınız? ____

6) Kaç kardeşsiniz? _____ Kaçınıcı çocuksunuz? _____

7) Annenizin eğitim durumu nedir ?

- (1) Okuma yazma bilmiyor
- (2) Okuma yazma biliyor
- (3) İlköğretim mezunu
- (4) Lise mezunu
- (5) Yüksekokul veya üniversite mezunu

8)Babanızın eğitim durumu nedir ?

- (1) Okuma yazma bilmiyor
- (2) Okuma yazma biliyor
- (3) İlköğretim mezunu
- (4) Lise mezunu
- (5) Yüksekokul veya üniversite mezunu

9) Annenizin mesleği nedir ?

- (1) Memur
- (2) İşçi
- (3) Serbest Meslek
- (4) Esnaf
- (5) Emekli
- (6) Çalışmıyor (işsiz)
- (7) Diğer _____

10) Babanızın mesleği nedir ?

- (1) Memur
- (2) İşçi
- (3) Serbest Meslek
- (4) Esnaf
- (5) Emekli
- (6) Çalışmıyor (işsiz)
- (7) Diğer _____

11) Ailenizin aylık geliri toplam ne kadardır ? ____ _

12) Aşağıdakilerden ailenize uygun olanları işaretleyin. (her şık için bir yanıt işaretleyiniz)

	Evet	Hayır
a. Kendimize ait bir evde oturuyoruz.	(1)	(2)
b. Kendimize ait bir arabamız var.	(1)	(2)
c. Kendimize ait bir yazlık evimiz var.	(1)	(2)

Duygusal ilişkilerinizle ilgili sorular

13) Bu güne kadar herhangi bir duygusal ilişki yaşadınız mı? (1) Evet (2) Hayır

Hayır ise 21.soruya geçiniz.

14) Bu güne kadar **kaç kere** sizi etkileyecek yoğunlukta duygusal ilişki yaşadınız? _____

15) Bu güne kadar sizi etkileyecek yoğunlukta yaşadığınız ilişkiyi aşağıdaki seçeneklerden hangisi en iyi tanımlamaktadır?

(1) Flört (çıkma) (2) Sözlü (3) Nişanlı (4) Evli (5) Platonik (6) Diğer

16) Bu güne kadar sizi etkileyecek yoğunlukta yaşadığınız duygusal ilişki ne sebepten ötürü sonlanmıştı? (birden fazla işaretleyebilirsiniz.)

(1) Aşağılanma, hakaret (2) Eleştirilme (3) Değersizlik (4) Farklı olma
(5) Aldatma (6) Fiziksel Şiddet (7) Sıklık (8) Aşkın bitmesi (9) Diğer _____

17) Bu güne kadar duygusal ilişkinizin sonlanmasından ötürü kendinize zarar verdiniz mi?

(1) Evet (2) Hayır

18) Şu anda duygusal bir ilişkiniz var mı? (1) Var (2) Yok

19) Şu anki ilişkiniz ne kadar süredir devam etmektedir ? _____ yıl ya da _____ ay

20) Bir ilişkiniz bittiğinde hemen yeni bir ilişkiye başlar mısınız ? (1) Evet (2) Hayır

21) Bu güne kadar partneriniz ya da ailenizden şiddet gördünüz mü?

Aile	Evet	Hayır	Partner	Evet	Hayır
Duygusal-sözel şiddet (Hakaret/ ihmal/tehdit)			Duygusal-sözel şiddet (Hakaret/ ihmal/tehdit)		
Fiziksel şiddet			Fiziksel şiddet		
Cinsel şiddet			Cinsel şiddet		
Ekonomik şiddet			Ekonomik şiddet		

22) Bugüne kadar hiç psikiyatriste gittiniz mi? (1) Evet ise, neden? _____ (2) Hayır

23) Bu güne kadar bir psikiyatrist tarafından herhangi bir ruhsal bozukluk tanısı aldınız mı?
(1) Evet ise, nedir? _____ (2) Hayır

Sigara, alkol, madde kullanımı ile ilgili sorular

24) Sigara kullanıyor musunuz? (1) Evet (2) Hayır (3) Bıraktım

25) Duygusal ilişkinizde bir olumsuzluk yaşadığınızda sigara kullanımınızda artış oluyor mu?

(1) Evet (2) Hayır

26) Alkol kullanıyor musunuz? (1) Evet (2) Hayır (3) Bıraktım

27) Duygusal ilişkinizde bir olumsuzluk yaşadığınızda alkol kullanımınızda artış oluyor mu?

(1) Evet (2) Hayır

28) Duygusal ilişkinizde bir olumsuzluk yaşadığınızda antidepresan (sakinleştirici) kullanımınız oluyor mu?

(1) Evet (2) Hayır

29) Aşağıdaki maddeleri hiç denediniz mi? İlk kaç yaşında denediniz? Kim tarafından verildi?

		Hayır	Evet	Evet ise, ilk kaç yaşında denediniz?	Kim tarafından verildi?
a-	Esrar (ot, marijuana, sigaralık)	(1)	(2)	_____	_____
b-	Uçucu maddeler (bali, tiner vb)	(1)	(2)	_____	_____
c-	Parovit	(1)	(2)	_____	_____
d-	Ekstazi, hap	(1)	(2)	_____	_____
e-	Eroin	(1)	(2)	_____	_____
f-	Kokain	(1)	(2)	_____	_____
g-	Uyarıcı (amfetamin)	(1)	(2)	_____	_____
h-	Sakinleştirici (reçete dışında)	(1)	(2)	_____	_____
i-	Steroid (doping)	(1)	(2)	_____	_____

30) Son 1 yılda aşağıdaki maddeleri ne kadar süre kullandınız? (her şık için bir yanıt işaretleyiniz)

		Hiç	1-3ay	3-6ay	6-9ay	9-12ay
a-	Esrar (ot, sigaralık)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
b-	Uçucu maddeler (bali, tiner)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
c-	Parovit	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
d-	Ekstazy, hap	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
e-	Eroin	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
f-	Kokain	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
g-	Uyarıcı (amfetamin)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
h-	Sakinleştirici (reçete dışında)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
i-	Steroid (doping)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

31) Partneriniz aşağıda sıralanan maddeleri ne düzeyde kullanır? (her şık için bir yanıt işaretleyiniz)

		Hiç	Çok az	Biraz	Sıklıkla
a-	Sigara	(1)	(2)	(3)	(4)
b-	Alkol	(1)	(2)	(3)	(4)
c-	Esrar (ot, sigaralık)	(1)	(2)	(3)	(4)
d-	Uçucu maddeler (bali, tiner)	(1)	(2)	(3)	(4)
e-	Parovit	(1)	(2)	(3)	(4)
f-	Ekstazy, hap	(1)	(2)	(3)	(4)
g-	Eroin	(1)	(2)	(3)	(4)
h-	Kokain	(1)	(2)	(3)	(4)
i-	Uyarıcı (amfetamin)	(1)	(2)	(3)	(4)
j-	Sakinleştirici (reçete dışında)	(1)	(2)	(3)	(4)
k-	Steroid (doping)	(1)	(2)	(3)	(4)

32) Ailenizde sigara, alkol, madde kullanan var mı? (her şık için bir yanıt işaretleyiniz)

		Yok	Var	Varsa Kim?			
a-	Sigara	(1)	(2)	a) Anne	b) Baba	c) Kardeş	d) Akraba
b-	Alkol	(1)	(2)	a) Anne	b) Baba	c) Kardeş	d) Akraba
c-	Problemlili alkol kullanımı	(1)	(2)	a) Anne	b) Baba	c) Kardeş	d) Akraba
d-	Diğer(Esrar,ekstazy, uçucu,eroin,kokain)	(1)	(2)	a) Anne	b) Baba	c) Kardeş	d) Akraba

EK -2

İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI KRİTERLERİ

Aşağıdaki sorular duygusal ilişkilerinize yönelik tutumunuzu ölçmek amacıyla hazırlanmıştır.

Lütfen aşağıdaki soruları şu anda bir ilişkiniz olmasa dahi bu güne kadar herhangi bir duygusal ilişki yaşıyorsanız eksiksiz cevaplayınız.

	Evet	Hayır
1. Sevdiğiniz bir kişinin (partner,sevgili vb) yokluğunda (yoksunluk sendromu gibi) acı çeker, sıkıntı yaşar mısınız ya da bu durumdan kurtulmak için takıntılı bir şekilde ona ihtiyaç duyar mısınız?	(1)	(2)
2. Bu ilişkiye (gerçek veya düşünsel olarak) zamanınızın büyük bölümünü harcar mısınız?	(1)	(2)
3. İlişkiniz, sosyal (aile/arkadaş), mesleki (eğitim) ve boş zaman etkinliklerinizin süresinde azalmaya ya da niteliğinde bozulmaya yol açar mı?	(1)	(2)
4. İlişkinizin yoğunluğunu azaltmak veya ilişkinizi kontrol etmek için, sürekli bir istek duyar, çaba harcar mısınız? Eğer çaba harcıyorsanız bu çabanızın boşuna olduğunu düşünür müsünüz?	(1)	(2)
5. Bu ilişkinin yarattığı sorunlara rağmen, ilişkiyi sürdürmekte ısrar eder misiniz?	(1)	(2)
6. İlişkilerinizde aşağıdakilerden herhangi biriyle tanımlanan bağlanma zorlukları var mıdır? (Daha ayrıntılı bilgi için 3 ve 5. maddelere bakınız)		
6a. Devamlı bir bağlanma dönemi olmadan, tekrarlayan coşkulu aşk ilişkileri yaşar mısınız?	(1)	(2)
6b. Güvensiz bağlanma olarak tanımlanan, tekrarlayan acı veren aşk ilişkileri yaşar mısınız?	(1)	(2)

EK-3

İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI BELİRTİLERİ SORU FORMU

Aşağıdaki sorular **ilişkilerinize, partnerlerinize** yönelik düşüncelerinizi ve tutumunuzu ölçmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu güne kadar herhangi bir duygusal ilişki yaşadığınız lütfen **tüm soruları eksiksiz cevaplayınız.**

		Hiçbir zaman	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1.	Ona karşı onun bana hissettiğinden daha yoğun duygular hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
2.	Ona aşırı derecede ihtiyaç duyuyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
3.	Ona ulaşamadığım zamanlar mutsuz ve huzursuz oluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
4.	Ona çok değer veriyorum, ama aynısını göremiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
5.	Onu kıskanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
6.	Onun yalnızca bana ait olmasını istiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
7.	Onun her hareketini kontrol ediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
8.	Tüm enerjimi ona harcıyorum. (gerçekte ve düşünsel)	(1)	(2)	(3)	(4)
9.	Bir ilişkiye başladığımda hobilerimden, ilgi alanlarımdan vazgeçiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
10.	Günümün çoğunu onu düşünerek geçiriyorum, başka şeylere odaklanamıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
11.	Onu memnun etmek için kendi değerlerimi önemsemiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
12.	Bütün planlarımı onu düşünerek yapıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
13.	İlişkilerimde problem yaşamamak için partnerlerimin istediklerini yapıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
14.	İlişkilerimde problem yaşamamak için hayır demek istememe rağmen evet diyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
15.	İlişkilerimde fedakar olanın ben olduğunu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
16.	İlişkilerimde problem yaşadığımda sevmeyi hak etmediğimi düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
17.	İlişkilerimde problem yaşadığımda hatalı olmasam bile hatanın benden kaynaklandığını düşünüyorum kendimi suçluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
18.	Hayallerimdeki insana uyması için onu değiştirmeye çalışıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
19.	İlişkilerimde tükenmiş hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
20.	İlişkilerimde yüzde elliden fazlasını veriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
21.	Onun yanlış davranışlarına hoşgörü gösteriyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
22.	Ondan ayrı kalmaya dayanamıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)

23.	Beni incitmesine rağmen ondan vazgeçemiyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
24.	Hatam olmadığında bile bana öfkeli olduğunda ona kıyamıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
25.	Beni aldatırsa bile ondan vazgeçemeyeceğimi düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
26.	Onsuz yaşayamayacağıma inanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
27.	Ona bağımlı olduğumu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK-4**YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ (YİYE-1)**

Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını verilen ölçekteki sayılara karşılık gelecek şekilde işaretleyiniz. Lütfen **tüm sorulara** yanıt veriniz. (7 üzerinden puan veriniz)

Hiç katılmıyorum 1 2 3 4 5 6 7 Kesinlikle katılıyorum

	1	2	3	4	5	6	7
1. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2. Terk edilmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
3. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatım.	1	2	3	4	5	6	7
4. İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.	1	2	3	4	5	6	7
5. Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
8. Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.	1	2	3	4	5	6	7
9. Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
10. Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Birlikte olduğum kişiye yakın olmayı isterim, ama sürekli kendimi geri çekerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. Genellikle birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim ve bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
13. Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.	1	2	3	4	5	6	7
14. Yalnız kalmaktan endişelenirim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
16. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5	6	7

18. Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.	1	2	3	4	5	6	7
19. Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
20. Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
21. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.	1	2	3	4	5	6	7
22. Terk edilmekten pek korkmam.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.	1	2	3	4	5	6	7
25. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.	1	2	3	4	5	6	7
26. Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
27. Sorunlarımı ve kaygılarımı genellikle birlikte olduğum kişiyle tartışırım.	1	2	3	4	5	6	7
28. Bir ilişkim olmadığı zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
29. Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
30. Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişilerden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.	1	2	3	4	5	6	7
32. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
33. İhtiyaç duyduğumda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
35. Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.	1	2	3	4	5	6	7

EK-5

ANNE BABA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ (ABBÖ) -1

Aşağıda ana-babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. <u>16 yaşına kadar</u> olan dönemde annenizi hatırlamaya çalışarak her ifadeye en uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen tüm soruları eksiksiz cevaplayınız.	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1. Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor gibi görünürdü.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Bana karşı sevgi doluydu.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Büyümemi istemezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Mahremiyetime müdahale ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Olan bitenler hakkında benimle konuşmaktan keyif alırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Genellikle bana karşı güleryüzlüydü.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Bana bebekmişim gibi davranma eğilimi vardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. İhtiyaçlarımı ve isteklerimi anlamıyor gibiydi.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Kendimle ilgili kararlarımı almama izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. İstenmediğimi hissettirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Üzgün olduğum zamanlarda kendimi daha iyi hissetmemi sağlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Benimle pek fazla konuşmazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Ona bağımlı olduğum duygusunu yaşatmaya çalışırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. O yanımda olmadığı zaman kendime bakamayacağımı hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
21. İstedğim kadar özgürlük tanırırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
22. İstedğim zaman dışarı çıkmama izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. Bana karşı aşırı koruyucuydu.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni övmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. İstedğim gibi giyinmeme izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK-5 ANNE BABA BAĞLANMA ÖLÇEĞİ (ABBÖ)-2

Aşağıda ana-babanızın çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşına kadar olan dönemde babanızı hatırlamaya çalışarak her ifadeye en uygun seçeneği işaretleyiniz. Lütfen tüm soruları eksiksiz cevaplayınız.	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1. Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor gibi görünürdü.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Bana karşı sevgi doluydu.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Büyümemi istemezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Mahremiyetime müdahale ederdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
11. Olan bitenler hakkında benimle konuşmaktan keyif alırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
12. Genellikle bana karşı güleryüzlüydü.	(1)	(2)	(3)	(4)
13. Bana bebekmişim gibi davranma eğilimi vardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
14. İhtiyaçlarımı ve isteklerimi anlamıyor gibiydi.	(1)	(2)	(3)	(4)
15. Kendimle ilgili kararlarımı almama izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
16. İstenmediğimi hissettirirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
17. Üzgün olduğum zamanlarda kendimi daha iyi hissetmemi sağlardı.	(1)	(2)	(3)	(4)
18. Benimle pek fazla konuşmazdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
19. Ona bağımlı olduğum duygusunu yaşatmaya çalışırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
20. O yanımda olmadığı zaman kendime bakamayacağımı hissederdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
21. İstedğim kadar özgürlük tanırdı.	(1)	(2)	(3)	(4)
22. İstedğim zaman dışarı çıkmama izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. Bana karşı aşırı koruyucuydu.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni övmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. İstedğim gibi giyinmeme izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
23. Bana karşı aşırı koruyucuydu.	(1)	(2)	(3)	(4)
24. Beni övmezdi.	(1)	(2)	(3)	(4)
25. İstedğim gibi giyinmeme izin verirdi.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK-6**ROSENBERG BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ (RBSE)**

Her soruda sizi ifade eden en uygun seçeneği işaretleyiniz. Tüm soruları <u>eksiksiz</u> cevaplayınız.	Çok doğru	Doğru	Yanlış	Çok yanlış
1. Kendimi en az diğer insanlar kadar değerli buluyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
2. Bazı olumlu özelliklerim olduğunu düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
3. Genelde kendimi başarısız bir kişi olarak görme eğilimindeyim	(1)	(2)	(3)	(4)
4. Ben de diğer insanların birçoğunun yapabildiği kadar bir şeyler yapabilirim.	(1)	(2)	(3)	(4)
5. Kendimde gurur duyacak fazla birşey bulamıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
6. Kendime karşı olumlu bir tutum içindeyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
7. Genel olarak kendimden memnunum.	(1)	(2)	(3)	(4)
8. Kendime karşı daha fazla saygı duyabilmeyi isterdim.	(1)	(2)	(3)	(4)
9. Bazen kesinlikle kendimin bir işe yaramadığımı düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
10. Bazen kendimin hiç de yeterli bir insan olmadığımı düşünüyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK-7

FAGERSTRÖM NİKOTİN BAĞIMLILIĞI TESTİ (FNBT)

1. Günde kaç adet sigara içiyorsunuz?

- (1) 10 veya daha az (2) 11 – 20 (3) 21 – 30 (4) 31 ve üzeri

2. İlk sigaranızı uyandıktan ne kadar süre sonra içersiniz?

- (1) 0 – 5 dakika sonra
(2) 6 – 30 dakika sonra
(3) 31 – 60 dakika sonra
(4) Daha sonra

3. Sigara içmenin yasak olduğu (örneğin hastane, sinema gibi) yerlerde, bu yasağa uymakta zorlanıyor musunuz?

- (1) Evet (2) Hayır

4. Sabah saatlerinde ,günün diğer saatlerine göre çok sigara içer misiniz?

- (1) Evet (2) Hayır

5. Hangi sigaradan vazgeçmek size daha zor gelir?

- (1) Sabah ilk sigara (2) Diğer herhangi biri

6. Çok hasta olsanız bile sigara içer misiniz?

- (1) Evet (2) Hayır

EK-8**ALKOL KULLANIM BOZUKLUKLARI TARAMA TESTİ (AKBTT)**

1. Alkollü içecekleri ne sıklıkla kullanırsınız?

Hiç	Ayda 1 ya da daha az	Ayda 2-4 kez	Haftada 2-3 kez	Haftada 4 kez ve fazlası
-----	----------------------	--------------	-----------------	--------------------------

2. Alkollü içki kullandığınız bir günde kaç birim (kadeh/bardak) içersiniz?

1 veya 2	3 veya 4	5 veya 6	7 veya 9	10 veya daha fazla
----------	----------	----------	----------	--------------------

3. Bir seferde 6 ya da daha fazla birim (kadeh/bardak) içme sıklığınız nedir?

Hiç	Ayda 1'den daha az	Her ay	Her hafta	Her gün ya da hemen hemen her gün
-----	--------------------	--------	-----------	-----------------------------------

4. Son 1 yıl içerisinde, bir kez içmeye başladıktan sonra kendinizi durduramadığınız durumlarla karşılaşma sıklığınız ne oldu?

Hiç	Ayda 1'den daha az	Her ay	Her hafta	Her gün ya da hemen hemen her gün
-----	--------------------	--------	-----------	-----------------------------------

5. Son 1 yıl içerisinde içki kullanımı nedeniyle kendinizden normal koşullarda beklediğinizi karşılayamama sıklığınız ne oldu?

Hiç	Ayda 1'den daha az	Her ay	Her hafta	Her gün ya da hemen hemen her gün
-----	--------------------	--------	-----------	-----------------------------------

6. Son 1 yıl içerisinde çok içtiğiniz bir gecenin ardından sabah kendinize gelmek için bir kadeh içki içme ihtiyacını hangi sıklıkla hissettiniz?

Hiç	Ayda 1'den daha az	Her ay	Her hafta	Her gün ya da hemen hemen her gün
-----	--------------------	--------	-----------	-----------------------------------

7. Son 1 yıl içerisinde, içki kullanımının ardından suçluluk ve vicdan azabı duyma sıklığınız ne oldu?

Hiç	Ayda 1'den daha az	Her ay	Her hafta	Her gün ya da hemen hemen her gün
-----	--------------------	--------	-----------	-----------------------------------

8. Son 1 yıl içerisinde, içki kullanmış olduğunuzdan dolayı bir önceki gece neler olduğunu hatırlayamama sıklığınız ne idi?

Hiç	Ayda 1'den daha az	Her ay	Her hafta	Her gün ya da hemen hemen her gün
-----	--------------------	--------	-----------	-----------------------------------

9. İçki kullanmanız nedeniyle kendinizin ya da başka birinin yaralandığı oldu mu?

Hayır olmadı	Evet, ama geçen yıl içerisinde değil	Evet, geçen yıl içerisinde oldu
--------------	--------------------------------------	---------------------------------

10. Bir akrabanız, arkadaşınız, doktorunuz ya da sağlık görevlisinin içki kullanımınızla ilgili endişe duyduğu veya size içkiyi bırakmanızı önerdiği oldu mu?

Hayır olmadı	Evet, ama geçen yıl içerisinde değil	Evet, geçen yıl içerisinde oldu
--------------	--------------------------------------	---------------------------------

ETİK KURUL KARARI

BAŞVURU BİLGİLERİ	
ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Partner İlgilerindeki İlişki Bağımlılığının Ebeveyn Başlanma Stilleri ve Madde Kullanımı ile İlgisi.
ARAŞTIRMA PROTOKOL KODU	-
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Doç. Dr. Zeki YÜNCÜ
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UZMANLIK ALANI	Ruh Sağlığı ve Hastalıkları
KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü Madde Bağımlılığı Araştırma Dalı
DESTEKLEYİCİ	Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Fonu
DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ	-
ARAŞTIRMANIN FAZİ	FAZ 1 ☐ FAZ 2 ☐ FAZ 3 ☐ FAZ 4 ☐
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Yeni Bir Endikasyon ☐ Yüksek Düzeyli Araştırma ☐
ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	Diğer ise belirtiniz ☐ İlaç dışı ☐
	TEK MERKEZ ☒ ÇOK MERKEZLİ ☐ ULUSAL ☒ ULUSLARARASI ☐

DEĞERLENDİRİLEN BELGELER	
Belge Adı	Tarih
ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ	18.04.2012
BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU	18.04.2012
OLGU RAPOR FORMU	-

KARAR BİLGİLERİ	
Karar No: 12-6/2	Tarih: 12.07.2012
Yukarıda başvuru bilgileri verilen klinik araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekliliği, amacı, yaklaşımı ve yöntemleri dikkate alınarak Kurulumuzca incelenmiş, araştırma giderlerinin gönüllüye ve/veya bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumuna ödenmediği koşullarda araştırmaya başlamasında etik açıdan sakınca olmadığına oy birliği ile karar verilmiştir.	

EGE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU	
ÇALIŞMA ESASI	Klinik Araştırmalar Hakkında Yönetmelik, İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu
BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI:	Prof. Dr. Kaan KAVAKLI

Unvanı / Adı / Soyadı EK Üyesi	Üzmanlık Dalı	Kurumu	Orsisi	İşgüç (*)	Katılım (**)	İmza
Prof. Dr. Kaan KAVAKLI Başkan	Çocuk Sağlığı Hst. ve Çocuk Kari Hst.	E.U. Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hst. AD.	E	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	A. K. K.
Prof. Dr. Aytül ÖNAL Başkan Yardımcısı	Tıbbi Farmakoloji	E.U. Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji AD.	K	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	A. Ö.
Uzm. Ecz. Ebru BEDİR Raporör	Eczacı	E.U. Tıp Fakültesi Tıbbi Farmakoloji AD.	K	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	E. B.
Prof. Dr. Sema TOKSAVUL Üye	Protetik Diş Tedavisi	E.U. Diş Hek. Fakültesi Protetik Diş Tedavisi AD.	K	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	S. T.
Prof. Dr. Bülent SEMERCI Üye	Üroloji	E.U. Tıp Fakültesi Üroloji AD.	E	☐ E ☒ H	☒ E ☐ H	B. S.

Araştırma Başvurusu Onay Belgesi

ASLI GÖRÜLÜR
EÜTF Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

EK-10

RESMİ İZİN YAZISI

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
MADDE BAĞIMLILIĞI, TOKSİKOLOJİ VE İLAÇ BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MADDE BAĞIMLILIĞI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI

SAYI : B.30.2.EGE.0.44.05.00/ 344
KONU : İlişki Bağımlılığı Tez Çalışması

5.12/2012

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
...FAKÜLTESİ DEKANLIĞI'na,

Madde Bağımlılığı Anabilim Dalı'na bağlı yürütülen "Partner İlişkilerindeki İlişki Bağımlılığının Ebeveyn Bağlanma Stilleri ve Madde Kullanımı ile İlişkisi" tez çalışması kapsamında Ege Üniversite öğrencilerine yönelik uygulama gerçekleştirilecektir.

Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'ndan alınan sayılara ve yapılan hesaplamalara (evren-örneklem) göre Fakülteniz öğrenci evrenini temsil eden oranda öğrenciye uygulama yapılacaktır. Uygulama, gizlilik ilkeleri bağlı olarak çalışmanın sorumlusu olan Ar.Gör.Demet HAVAÇELİĞİ ya da araştırma ekibi tarafından bazı bölümlerde sınıf ortamında gerçekleştirilecektir. Uygulama için ön görülen süre 15-20 dakikadır.

Çalışma ile ilgili etik kurul izni alınmıştır ve ekte sunulmuştur.
Uygulama yapılacak öğrenci sayıları ile ilgili ayrıntılar ekte sunulmuştur.

Uygulamanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli iznin verilmesi ve bölümlerle iletişime geçilmesinin sağlanması hususunda bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Eklr
Etik Kurul Kararı
Uygulama yapılacak öğrenci sayı listesi
Anket Formu

H. Aguday
Doç.Dr. A. Ender ALTINTOPRAK
A.D.Başkanı

Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü, Tıp Fakültesi Dekanlığı arkası, Bornova/İZMİR
İletişim İçin:
Ar.Gör.Demet HAVAÇELİĞİ Tel: 390 16 07 İç hat: 1607, E-posta: demet.havacelig@gmail.com

ÖZGEÇMİŞ

1982 İzmir doğumluyum. 2000-2004 yıllarında Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde lisans eğitimimi aldım. 2009 yılından beri Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü'nde çalışmakta, 2012 yılından beri de Enstitünün Madde Bağımlılığı Anabilim dalında araştırma görevlisi olarak kariyerime devam etmekteyim.

